

JAARVERSLAG 2016

(incl. jaarrekening en terugblik 2013-2016)

INHOUD

VOORWOORD	3
VAN 'NIEUW EVENWICHT' NAAR 'VITALE VERBINDINGEN'	5
TERUGBLIK 2013-2016	9
ACTIVITEITEN	20
Resultaten meerjarige activiteitensubsidie	20
Ontwikkelingen in korter lopende regelingen	23
Andere activiteiten	33
KWALITEIT ONDER DE LOEP	44
ACHTER DE SCHERMEN	47
Personeel en organisatie	47
Communicatie	49
Juridische zaken	51
Financieel resultaat 2016, begroting 2017 en WNT	52
Risicoparagraaf	55

JAARREKENING 2016

BIJLAGEN:

Resultaten en ontwikkelingen per regeling	1
Verslag Raad van Toezicht	22
Verslag Ondernemingsraad	27
Adviseurs	28
Colofon	29

VOORWOORD

De afgelopen vier jaar vormden misschien wel de meest turbulente periode in de geschiedenis van het Fonds Podiumkunsten tot nu toe. De bijzonder zware bezuinigingen leidden in 2012 tot woede en frustratie bij iedereen die de waarde van kunst en cultuur koestert. Maar misschien was de schok nog groter bij de toekenningen in 2016, omdat velen toen ten onrechte dachten dat we de bezuinigingen achter ons hadden gelaten. Pas zeer onlangs zijn de bezuinigingen, gedeeltelijk - en deels vooralsnog tijdelijk - ongedaan gemaakt.

We kunnen de afgelopen jaren ook zien als een periode waarin de sector een enorme vastberadenheid toonde om de nieuwe situatie het hoofd te bieden. Je zou zelfs kunnen spreken van een transitie die de sector doormaakt. Dat moet ook, want de demografische veranderingen, de erosie van traditionele opvattingen over hoge en lage kunst en de opkomst van de sociale media, dwingen de makers in de podiumkunsten tot een nieuwe positiebepaling. Veel instellingen gaan zich op een andere manier verhouden tot hun omgeving. Ze vormen allianties met derden om actueel en urgent aanbod te maken voor bestaand en nieuw publiek.

Inmiddels zijn wij als Fonds al weer druk doende ons te oriënteren op de volgende periode. De centrale vraag: hoe kan het Fonds Podiumkunsten samen met de sector en andere overheden een goede partner zijn in de transitie naar de nieuwe podiumkunstenpraktijk? Daarbij blijft onze voornaamste opdracht dat al het waardevolle werk dat we ondersteunen, daadwerkelijk een weg vindt naar het publiek.

Henriëtte Post
directeur-bestuurder

2013-2016

VAN 'NIEUW EVENWICHT' NAAR 'VITALE VERBINDINGEN'

Van 'nieuw evenwicht'...

Na een alleszins turbulente beleidsperiode maakt het Fonds Podiumkunsten de balans op van onze bijdrage aan de ontwikkeling van de podiumkunsten in Nederland. Vier jaar geleden stelden we dat veranderingen in de samenleving en de zware bezuinigingen vroegen om een nieuw evenwicht. Daartoe formuleerde het Fonds vijf doelstellingen:

1. Een goed gespreid kwaliteitsaanbod
2. Voldoende pluriformiteit van het gesubsidieerde aanbod
3. Voldoende innovatief gesubsidieerd aanbod
4. Betere aansluiting van vraag en aanbod
5. Meer aandacht voor internationalisering van en naar Nederland

Met onze regelingen en andere activiteiten hebben we gestreefd naar een goede balans in de podiumkunsten. Van de resultaten doen we verderop verslag. Deze beknopte inleiding relateert de resultaten aan ontwikkelingen in onze omgeving. Ook identificeren we kort de belangrijkste uitdagingen voor de komende jaren.

... naar 'vitale verbindingen'

De afgelopen jaren is gebleken dat de podiumkunstensector er goed van doordrongen is dat de podiumkunsten midden in de samenleving moeten staan. We merkten dit bijvoorbeeld bij de bijeenkomsten van Fonds on Tour. Het was tijd om de verhouding tussen kunst en maatschappij opnieuw te definiëren, zichtbaar te maken en te bekrachtigen. Uit de fondsaanvragen, maar ook uit tal van andere signalen, blijkt dat kunstenaars en instellingen daar nu volop mee bezig zijn. Zij onderzoeken in een tijd van transitie nieuwe modellen en verbindingen. Een aantal van de in augustus 2016 meerjarig gehonoreerde instellingen produceert op een wezenlijk andere manier dan we gewend waren. In het productieproces zijn zij sterker gericht op de impact in de samenleving. Zij maken daarmee werk van de allerbelangrijkste vitale verbinding: die met het publiek en de omgeving.

Evaluatie

Voor een goed beeld van het functioneren van het Fonds Podiumkunsten volstaat het niet om naar de resultaten van de afzonderlijke regelingen te kijken. Het Fonds werkt immers aan het bevorderen van samenhang om de hele keten van maker, producent tot en met podia en publiek te versterken. Gedwongen door schaarste hebben we prioriteit gegeven aan het beperken van de schade van de bezuinigingen. Daarin zijn we voor zover mogelijk geslaagd. De diversiteit van het aanbod en signalen uit de sector en van de Raad voor Cultuur onderbouwen dit. Daarnaast laat de evaluatie van de regelingen zien dat deze effectief zijn. Daarbij onderkennen zowel onafhankelijke onderzoekers als aanvragers dat er voldoende samenhang tussen de regelingen is.

Beleid in samenhang

We hebben de vergelijking vaker gemaakt: de eredivisie van rijks gesubsidieerde podiumkunsten bestaat niet alleen uit organisaties met een Basisinfrastructurele functie die onder de directe verantwoordelijkheid van de minister vallen. Ook de meerjarig door het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerde gezelschappen, ensembles en festivals vallen hieronder. Zij spelen eveneens op het hoogste niveau. De samenhang tussen instellingen uit

de Basisinfrastructuur (BIS) en Fondsinstellingen, de verhoudingen tussen het aanbod en de podia, de nieuwe manieren van produceren en consumeren, en meer algemeen de maatschappelijke veranderingen, maken dat het beleid alleen betekenisvol en effectief kan zijn als het wordt geformuleerd in onderlinge samenhang. Er is geen ruimte meer voor geïsoleerd optreden. Mede door de toenemende verwevenheid is het gesprek over en het onderzoek naar een bestelwijziging in de afgelopen periode echt op gang gekomen. Dat gesprek gaat over de inrichting van de BIS en de opdracht aan het Fonds Podiumkunsten: is de aanvullende functie die acht jaar geleden werd verondersteld, nog wel bruikbaar als criterium om de scheiding te maken tussen de BIS en andere instellingen?

Tegelijkertijd gaat het gesprek ook over de betekenis van spreiding, zowel van standplaats als van speelplekken. We zien voor onszelf zeker een actieve rol weggelegd bij het maken van de omslag naar een bestel dat beter past bij deze tijd. We weten immers waar het over gaat, we hebben veel harde gegevens in huis en veel onderzoek gedaan. Over een nieuw bestel wordt de komende vier jaar meer duidelijk. Daarom kiest het Fonds Podiumkunsten nu voor een pas op de plaats en voeren we slechts lichte aanpassingen door in de regelingen. Dit sluit bovendien aan bij de uitkomsten van de evaluaties van onze regelingen. In de tussentijd blijven we zeker bezig met actuele vragen als de wensen van regio's aangaande een eigen culturele basisinfrastructuur en de positie van makers op de arbeidsmarkt.

Artistieke opdracht voorop

Het Fonds Podiumkunsten vraagt podiumkunstorganisaties om juist en vooral te doen waar ze goed in zijn: bijzondere voorstellingen en concerten maken. We leggen hen niets op. We verplichten hen bijvoorbeeld niet om aan educatie of culturele diversiteit te doen. Zij weten zelf heel goed wat belangrijk en urgent is. Dit levert een eigen artistieke signatuur op die het Fondsgesubsidieerde aanbod onderscheidend maakt. Dat is ook de opdracht aan het Fonds: ondersteun wat aanvullend is op wat in de vrije sector en door de BIS-instellingen wordt geproduceerd. Pluriformiteit is daarmee nog steeds een belangrijk criterium in onze regelingen.

Evenwicht aanbod en vraag

Eind 2016 heeft de minister extra middelen toegezegd die het mogelijk maken om alle positief beoordeelde aanvragen daadwerkelijk te honoreren, vooralsnog voor één jaar. Daarmee ontvangen veel meer instellingen een meerjarige subsidie dan aanvankelijk gedacht. Dit roept de vraag op of al dit aanbod een plek kan en zal vinden op de podia. Het absorptievermogen van de markt is niet onbeperkt. De concurrentie zal fors toenemen. In de gesprekken die we jaarlijks voeren met de meerjarig gesubsidieerden, horen we al vaak dat de verkoop van concerten en voorstellingen aan de podia en festivals steeds meer onder druk staat, ook financieel. Om aan de prestatie-eisen van het Fonds en de wensen van de podia en festivals te voldoen zien velen zich genoodzaakt meer producties te maken dan zij zich hadden voorgenomen. Dat heeft in veel gevallen niet alleen een kostenverhogend effect (en dus waarschijnlijk consequenties voor de inkomenspositie van de kunstenaars), maar geeft ook aan dat de samenwerking tussen gezelschappen en podia beter kan en beter moet. We volgen de situatie en de ontwikkelingen op de voet. Het zou goed zijn als de sector zelf dit thema ook met urgentie agendeert.

In- en doorstroom

We zijn er tevreden over dat we er – in weerwil van de afschaffing van de productiehuizen - voor hebben kunnen zorgen dat er nieuwe instroom is gebleven. De regeling nieuwe makers en de innovatietoelage voor meerjarige aanvragers hebben hun werk gedaan. Ook zien we vanaf 2017 in de meerjarenregeling een gezonde instroom van nieuwe makers. Dit betekent ruimte voor actueel en urgent aanbod op de podia. Daarbij zien we ook meer aandacht voor de rol van het publiek, zeker sinds lokale verankering een grotere rol speelt bij de honorering. Vraag blijft of met alleen de regelingen en de toeslagen op de langere termijn voldoende duurzaamheid kan worden gegarandeerd. Daarnaast zal moeten blijken of de drie productiehuizen in de BIS ook werkelijk onderdak kunnen bieden aan talentvolle makers uit alle podiumkunstdisciplines, inclusief het jeugd aanbod. De opdracht aan het Fonds Podiumkunsten om vanaf 2017 de oprichting van ‘talent hubs’ te faciliteren voor talentontwikkeling in de regio is mogelijk een stap in de richting van een duurzamere aanpak. Dit versterkt bovendien het huidige fondsinstrumentarium. We zien dit met enthousiasme en belangstelling tegemoet.

Publiek en impact

Het Fonds Podiumkunsten staat voor een zo groot mogelijk maatschappelijk bereik, zo staat het in onze missie. Dit betekent zeker niet dat alleen bezoekersaantallen tellen. Het gaat eerst en vooral om de impact van de artistieke inspanningen op het publiek, de vakgenoten, en in bredere zin de samenleving. Die impact zien we in de zalen, maar ook daarbuiten. Op dit moment zijn we nog onvoldoende in staat om daar systematisch informatie over te verzamelen.

Het Fonds ontwikkelde wel de Monitor Podiumkunsten als gereedschapskist waarmee gezelschappen zicht krijgen op de effecten van hun artistieke inspanningen. Het gebruik ervan is nu nog vrijblijvend. We onderzoeken of een dergelijk instrument een grotere rol kan spelen bij de beoordeling en verantwoording van subsidies om daarmee recht te doen aan waar het de podiumkunstensector en ons werkelijk om gaat. Dat is de vitale verbinding tussen maker en publiek. In deze gedachte vinden we de Raad voor Cultuur en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid aan onze zijde. Ook zij pleiten voor een andere beoordeling en verantwoording van subsidies.

Regionale concentratie

Regio's zien podiumkunstinstanties steeds meer als waardevol onderdeel van de stedelijke infrastructuur. Het wordt interessant om te zien of instanties met een regionale verankering een vliegwiel kunnen zijn voor het ontstaan van vitale verbindingen tussen aanbod en publiek. Het Fonds ziet dit zeker als een kansrijke strategie voor de podiumkunsten om minder afhankelijk te zijn van Randstedelijke vestiging. Als je meent dat concentratie zorgt voor een kwaliteitsslag en innovatie, zal dit ook opgaan voor concentratie in de regio. De praktijk wijst uit dat podia en festivals in het hele land nog steeds kwaliteitsaanbod willen programmeren. De speellijsten van het Fondsgesubsidieerde aanbod staven dit. Steeds meer producenten ondernemen ook activiteiten om het publiek via participatie of cocreatie bij hun producties te betrekken. Maar ook achter deze positieve weergave van zaken gaat een complex spanningsveld schuil. Niet alleen het financieringsvraagstuk komt al snel om de hoek. Ook de vraag hoe een ‘regionale regierol’ zich verhoudt tot de betekenis van innovatief aanbod met een landelijke en soms zelfs internationale betekenis, moet in de komende periode worden beantwoord.

Keten maker, producent, podium, publiek

Het Fonds Podiumkunsten heeft als opdracht om alle schakels van de keten van maker tot publiek te stimuleren. We stellen ons altijd de vraag of het voldoende lukt om onze 'push en pulls' zodanig in te richten dat de samenwerking in de keten optimaal wordt. Daarbij is het in zekere zin een handicap dat slechts 12 procent van ons budget beschikbaar is voor de 'pull'-kant van podia en publiek. We zien wel dat de programmeringsregeling echt door podia wordt gebruikt om de verankering in de regio te verbeteren en publiek met kwaliteitsaanbod te bereiken.

Het Fonds constateert ook dat de individuele maker in die keten kwetsbaar blijft.

Oprachtgeverschap is onvoldoende ontwikkeld. Met de opdrachsubsidies wordt de positie van componisten en auteurs wat steviger, maar in de onderhandelingen met producenten en podia staat de maker vaak niet sterk. Een producent heeft het relatief gemakkelijker, te meer omdat uit onze speellijstendatabase blijkt dat er op ruim 1.200 plekken in Nederland voorstellingen worden uitgevoerd. Maar ook hier kan de relatie tussen producent en podium beter en effectiever. Wij gaan de discussie over goed opdrachtgeverschap sterker aanjagen.

We zien het liefst een zo groot mogelijk publiek voor het aanbod dat we subsidiëren. In alle groepen van de samenleving. Als je een top 20 maakt van de podia waarop gesubsidieerd aanbod speelt, komen de podia en festivals die gebruikmaken van de programmeringsregeling of de meerjarige festivalsubsidie, als winnaar uit de bus. Die doen hard hun best om kwaliteit te bieden en publiek te binden. Zij spelen bovendien een belangrijke rol in hun lokale culturele infrastructuur. Deze uitkomst legitimeert de opdracht van de minister dat we onderzoek doen naar de makelaarsrol van podia en festivals (zie Beleidsplan 2017-2020). Daarbij komen zaken als regionale binding, draagvlak- en publieksverbreding, en financieel commitment aan de orde.

Een aspect dat meer aandacht verdient is de (culturele) diversiteit in de kunstensector. Er is in onze ogen te weinig nieuwe instroom van makers met een migratie-achtergrond. We zijn er bovendien van overtuigd dat er geen tekort is aan kwalitatief goede initiatieven. Daarom steken we ook de hand in eigen boezem. Zijn onze commissies representatief genoeg? Wat doen we om dergelijke initiatieven tijdig op het spoor te komen? Hoe kunnen we deze makers de weg wijzen naar onze regelingen en begeleiden bij het doen van een aanvraag? Om te beginnen introduceert het Fonds in 2017 een projectsubsidie *light*. We stellen bovendien regionale talentscouts aan.

Geld voor kunst, geld voor kunstenaars

Met de economische crisis van 2008 en de jaren die we nu achter de rug hebben, komt er wellicht weer meer publiek en interesse voor kunst en cultuur. Daarbij zijn er nog twee onderwerpen die de komende jaren aandacht verdienen: de arbeidsmarkt voor en de inkomenspositie van de kunstenaar. Er staan onderzoeken op stapel om hier verbetering in te brengen. Hiervoor is consensus nodig tussen allerlei partijen, om marktverstoring te voorkomen en eerlijke honoraria en contracten mogelijk te maken. Ook dit soort vitale verbindingen zijn essentieel voor een gezonde Nederlandse podiumkunstenpraktijk.

TERUGBLIK 2013-2016

Meerjarige activiteitensubsidie

De meerjarige regeling van het Fonds Podiumkunsten biedt gezelschappen, ensembles, producenten, festivals en concoursen die al enige tijd bestaan, de mogelijkheid om in continuïteit voorstellingen en concerten te realiseren met een herkenbare signatuur.

Betere aansluiting van vraag en aanbod

De regeling voor 2013-2016 is ontwikkeld onder druk van zware bezuinigingen op de subsidiebudgetten voor kunst en cultuur. Het budget van het Fonds Podiumkunsten werd met 30 procent verlaagd. Hierdoor was het nodig om een aantal ingrijpende wijzigingen in de subsidiëring door te voeren, waaronder de introductie van normbedragen voor de subsidies. Daarbij werd de hoogte van de subsidiebedragen direct gekoppeld aan het aantal voorstellingen en concerten in verschillende podiumcircuits of, in het geval van festivals, het aantal geprogrammeerde voorstellingen en de duur van het festival. Er werd meer nadruk gelegd op ondernemerschap, waarbij onder meer werd gekeken naar de kwaliteit van de bedrijfsvoering en het vermogen van instellingen om de eigen inkomsten te maximaliseren. Om de afzetmogelijkheden zoveel mogelijk op peil te houden werd de programmeringsregeling voor podia en festivals relatief minder gekort.

Er is niet alleen maar bezuinigd in de periode 2013-2016. In 2013 kende het ministerie van OCW een bedrag van 4.375.967 euro aan het Fonds toe voor het voeren van arbeidsmarktbeleid binnen de meerjarige regeling. Deze geormerkte middelen zijn aanvullend toegekend. De instellingen rapporteerden in hun jaarrekening over de besteding. Daaruit blijkt dat het geld op een zorgvuldige wijze is besteed, al verschilt de aanpak binnen de groep van gezelschappen.

De verwachting dat er met ruim een derde minder meerjarig ondersteunde organisaties ook minder producties en uitvoeringen zouden zijn, kwam niet uit. In plaats van minder is er in de afgelopen jaren juist meer gemaakt en gespeeld dan de tachtig instellingen zich hadden voorgenomen. In de periode 2013-2015 werden jaarlijks gemiddeld 764 producties uitgebracht en 8.222 uitvoeringen gegeven. Het aantal bezoekers per jaar was gemiddeld bijna 1,58 miljoen. De dertien meerjarig gesubsidieerde festivals toonden gemiddeld bijna 3.900 uitvoeringen voor ruim 690.000 bezoekers. Zij brachten zowel aanbod dat (ook) door het Fonds werd gesubsidieerd als ander aanbod. Vanaf 2013 kon het Fonds Podiumkunsten minder festivals meerjarig ondersteunen. De festivals die wel subsidie ontvingen, programmeerden naar verhouding meer uitvoeringen dan in de periode ervoor. In de periode 2013-2015 trokken de festivals ook meer bezoekers (gemiddeld 690.571) dan verwacht (gemiddeld 606.020).

De cijfers over de eerste drie jaar van de meerjarige regeling bevestigen de conclusies uit het onderzoek dat het Fonds heeft laten doen naar de effecten van de gewijzigde subsidiesystematiek. Uit de bevindingen van onderzoeker Cees Langeveld van de Erasmus Universiteit Rotterdam blijkt dat de totale output van de meerjarig door het Fonds ondersteunde instellingen ondanks de sterke subsidiedaling niet kleiner, maar groter is geworden. Het lijkt erop dat de gewijzigde subsidiesystematiek, waarbij de hoogte van de

subsidie aan het aantal speelbeurten werd gekoppeld, hier een positieve invloed op heeft gehad.

Uit onze jaarlijkse monitorgesprekken komt ook nog een ander beeld naar voren. De meerjarige instellingen geven aan dat de afname van voorstellingen steeds verder onder druk is komen te staan. Dit heeft een (lichte) daling van het gemiddeld aantal uitvoeringen per productie tot gevolg. Het is aannemelijk dat de stijging van het aantal gerealiseerde producties hiermee verband houdt. Op deze manier kunnen veel gezelschappen voldoen aan de gestelde prestatie-eisen.

Goed gespreid kwaliteitsaanbod

De meerjarige regeling is vooral bedoeld voor kleine en middelgrote gezelschappen. Het Fonds streeft ernaar om het toonaangevende aanbod dat zij maken, landelijk zichtbaar te maken. Geografische spreiding, zowel van standplaats als van voorstellingen, is daarom een van de criteria. Daarnaast is bij de beoordeling van de aanvragen gekeken naar de mate waarin instellingen konden rekenen op meerjarige ondersteuning van de lokale en regionale overheden.

De meerjarige instellingen van het Fonds speelden een belangrijke rol bij de geografische spreiding van het podiumkunstenaanbod in Nederland en daarbuiten. Hoewel het merendeel (68 procent) van de instellingen gevestigd is in de vier grote steden, was ruim de helft van hun uitvoeringen te zien in de verschillende regio's en minder dan een derde in de G4. Dat er meer in de rest van het land werd gespeeld, kwam vooral door festivals en een aantal regionale podia die veelvuldig gesubsidieerd aanbod afnam. Het beeld dat de cijfers laten zien, komt overeen met het gehanteerde beleid van het Fonds.

Verhoudingsgewijs bereikten de instellingen ook meer publiek buiten de grote steden en speelden instellingen veel en vaker in het buitenland. Gemiddeld gaven ze 17 procent van hun uitvoeringen buiten de landsgrenzen, waar maar liefst 28 procent van hun totale publiek werd bereikt.

Pluriformiteit

Bij de beoordeling van de aanvragen voor 2013-2016 was kwaliteit niet langer het leidende criterium. Ook werden maximum-subsidiebedragen ingesteld. Hiermee kwam een einde aan de scheve verdeling van subsidies, die historisch verklaarbaar, maar niet houdbaar was. Dit leidde in veel gevallen tot aanzienlijk lagere subsidies. Het zorgde er ook voor dat in ieder geval een minimum aan pluriformiteit in het aanbod kon worden gewaarborgd, een andere belangrijke doelstelling van de regeling. Een grote diversiteit aan genres is kenmerkend voor de kracht van de Nederlandse cultuur. Deze diversiteit nam vanaf 2013 verder toe onder invloed van de gewijzigde subsidiesystematiek binnen de meerjarige regeling. Ook gingen steeds meer instellingen artistieke samenwerkingen aan, zowel binnen hun eigen discipline als interdisciplinair. Dit leidt ertoe dat zij steeds vaker in meerdere circuits opereren.

Innovatie

De nieuwe meerjarige regeling kende voor het eerst een optionele toeslag voor innovatie. De vijftien instellingen die deze toeslag ontvangen bieden bijvoorbeeld substantiële ondersteuning aan nieuwe makers, ontwikkelen nieuw repertoire of verkennen nieuwe manieren om interdisciplinair te werken of om samen te werken met andere maatschappelijke domeinen. Vooral de resultaten op het gebied van geïntegreerde talentontwikkeling en doorstroming bleken dusdanig positief dat de toeslag voor innovatie in aangepaste vorm is voortgezet in de meerjarige regeling 2017-2020.

Productiesubsidie

De regeling productiesubsidie van het Fonds Podiumkunsten is bedoeld om de kwaliteit en het publieksbereik van de professionele podiumkunsten te bevorderen. In de periode 2013-2016 was per jaar 4,8 miljoen euro beschikbaar voor de disciplines theater, muziektheater, dans en muziek.

Het Fondsbudget voor producties en reprises werd bij de bezuinigingen na 2013 ontzien. Zo bleef er voldoende ruimte voor ontwikkeling en dynamiek in de sector. In de periode 2013-2016 ontvingen we jaarlijks gemiddeld ruim vierhonderd aanvragen voor een productiesubsidie.

Het totaalbudget voor productiesubsidies werd in de afgelopen periode 2,5 keer overvraagd. In 2013 bleek het aantal te honoreren muziektheateraanvragen zo hoog dat het Fonds besloot dit budget met 200.000 euro te verhogen. Dit verhoogde subsidieplafond werd in de daaropvolgende jaren gehandhaafd.

Toonaangevend aanbod gespreid over het land

Het Fonds Podiumkunsten ondersteunde een keur aan genres. In alle disciplines was er aanbod voor de jeugd. Circa 30 procent van de gehonoreerde aanvragen betrof theater, 35 procent muziek, 20 procent muziektheater en 15 procent dans. Ook vertoonden steeds meer projecten interdisciplinair werk.

Met betrekking tot de spreiding van aanvragen constateert het Fonds dat in de afgelopen periode het aantal aanvragen uit de vier grote steden en de regio West onverminderd groot was. Amsterdam nam bijna de helft van het geheel voor haar rekening. Bij de honoreringen waren deze percentages nog hoger: ruim 70 procent van de gehonoreerde aanvragers was gevestigd in de G4 en meer dan de helft was afkomstig uit Amsterdam.

Spreiding van het aanbod staat echter centraal bij de beoordeling van productiesubsidieaanvragen. In 2014 begon het Fonds met digitale registratie van de uitvoeringen die met productiesubsidie tot stand komen. Daaruit blijkt dat het aanbod zelf beter gespreid is dan de instellingen die het maken. Ongeveer 30 procent van de voorstellingen werd gespeeld in de G4, ruim 60 procent in de rest van Nederland en 10 procent in het buitenland. Het totale publieksbereik van alle producties komt overeen met deze percentages.

Pluriformiteit, diversiteit en innovatie

Het Fonds Podiumkunsten streeft naar een evenwichtige verdeling van de beschikbare middelen over alle disciplines, passend bij de behoefte van het publiek. Onder de gehonoreerde producties is in alle disciplines sprake van meer en minder goed vertegenwoordigde genres.

Tot 2015 bleef in vrijwel alle disciplines het aantal aanvragen met een cultureel diverse component bescheiden. Daarna zien we, mede door een aangescherpte registratie, een stijging van het aantal aanvragen voor cultureel diverse projecten. Het Fonds biedt nu duidelijkere handvatten aan medewerkers voor het aanmerken van projecten als cultureel divers, met als leidraad de Code Culturele Diversiteit. Daarnaast voerde het Fonds in 2016

een intensiever beleid op het gebied van culturele diversiteit: aanvragers en podia werden actief benaderd door onze medewerkers en persoonlijk geadviseerd.

We zien dat er steeds meer interdisciplinaire producties worden gehonoreerd. Hierbij mengen zich verschillende genres uit de podiumkunsten, zoals dans en muziektheater. Ook vinden er cross-overs plaats tussen podiumkunsten en andere disciplines, zoals beeldende kunst. Uit veel projectaanvragen sprak de afgelopen periode ook een groeiende maatschappelijke betrokkenheid. Zo gaan kunstenaars meer met hun publiek in debat over actuele thema's. Ook experimenteren ze steeds vaker met alternatieve presentatievormen.

Ondernemerschap en de relatie tussen vraag en aanbod

Voor makers die projectmatig werken, was 2013 een jaar waarin zij naar een nieuw evenwicht zochten. Soms was er een kloof tussen aanbod en afname. Het bleek moeilijker geworden om het gewenste aantal uitvoeringen te realiseren. Gehonoreerde instellingen moesten stevig onderhandelen met podia en festivals om hun producties in langere series te kunnen spelen.

Het lukte instellingen nog lang niet altijd om het publiek met nieuwe manieren aan zich te binden en vast te houden. Ook nieuwe prijsstrategieën en marketingacties die het belang van een enkele voorstelling overstijgen, werden nog lang niet altijd gehanteerd. Door de bezuinigingen was ook de slagkracht van veel theaters op het gebied van marketing verminderd. Hierdoor waren producenten steeds vaker zelf verantwoordelijk voor de publiekswerving, terwijl zij hier niet altijd de benodigde expertise en financiële middelen voor hebben. In de ingediende plannen bleef publieksbenadering een punt van zorg. Producenten kunnen intensiever samenwerken met theaters en concertzalen, zoals ook de commissie Ter Horst adviseerde in haar onderzoek naar het publieksbereik van het gesubsidieerde theater.

Er waren weer meer grootschalige productieaanvragen, die ook op het gebied van speelperiode en publieksbereik goed onderbouwd waren. Coproduceren is een goede vorm om aanbod voor de grote zaal te realiseren. Dit bleek onder andere uit een toenemend aantal aanvragen waarin instellingen artistieke en zakelijke samenwerking zochten, bijvoorbeeld met gezelschappen uit de Basisinfrastructuur of met meerjarig Fondsgesubsidieerde gezelschappen. Opvallend is dat een groeiend aantal vrije producenten betrokken was bij gesubsidieerd aanbod. Partijen ontdekken dat ze elkaar kunnen aanvullen en dat samenwerking een meerwaarde kan vormen voor zowel de artistieke kwaliteit als de verkoopbaarheid van producties.

Nieuwe makers

In 2013 introduceerde het Fonds Podiumkunsten een nieuw onderdeel binnen de regeling projectsubsidies: de subsidie nieuwe makers. Deze subsidie is bedoeld om talentontwikkeling in de professionele podiumkunsten te ondersteunen. Het jaarlijkse budget is 1,5 miljoen euro. Gezelschappen, podia en festivals die bewezen affiniteit met talentontwikkeling hebben kunnen een aanvraag doen voor een maker of een collectief van makers.

In het eerste jaar van de regeling was er een piek in de aanvragen. Een deel hiervan kwam van producerende organisaties die tot 2013 als productiehuis in de Basisinfrastructuur

werden gefinancierd. Het aantal aanvragen daalde vervolgens van 114 in 2013 naar 38 in 2014.

Incidenteel budget

Vanuit de sector kwamen er signalen dat nieuwe makers te weinig centraal staan bij de talentontwikkeling en dat het beschikbare budget van het Fonds te klein was. Zo werd er een open brief aan minister Bussemaker gestuurd, ondertekend door veel voormalige productiehuizen en festivals, vooral uit de theatersector. Het Fonds Podiumkunsten sprak over talentontwikkeling met aanvragers en adviseurs die bij eerdere subsidierondes waren betrokken. In de tweede helft van 2014 stelde het ministerie van OCW een incidenteel budget beschikbaar. Onze opdracht was om de beschikbare middelen op een regelarme manier te besteden, als aanvulling op de subsidie nieuwe makers. In 2015 deden 46 organisaties die al eerder positief beoordeeld waren binnen de regeling, een aanvraag voor incidentele ondersteuning. Al deze aanvragen werden gehonoreerd voor een totaalbedrag van 1,84 miljoen euro. Het Fonds besloot om de overige middelen uit de incidentele bijdrage toe te voegen aan het budget voor 2016. Daarnaast creëerde het Fonds een mogelijkheid om subsidie aan te vragen om nieuwe makers te laten doorstromen naar de grote zaal. In 2015 werd deze subsidie niet toegekend, maar in 2016 was er één productie die hiervoor in aanmerking kwam. Er komen weinig aanvragen binnen voor dit onderdeel, waardoor de uitbreiding niet wordt voortgezet in de aankomende periode.

Pluriformiteit en spreiding

Over het geheel genomen werkt de regeling goed. In de tweede helft van de periode 2013-2016 deden zo'n negentig organisaties een beroep op de regeling. Er werden gemiddeld negentien aanvragen per jaar gehonoreerd. Het aandeel theater betrof over de gehele periode iets meer dan 51 procent en het aandeel dans 27 procent. Deze disciplines waren tot 2013 ook het sterkst vertegenwoordigd in het aanbod productiehuizen. We ontvingen relatief weinig aanvragen uit de disciplines muziek en muziektheater. Dit komt mogelijk ten dele doordat het Fonds andere subsidieregelingen heeft voor ontwikkeling in deze disciplines. De producties die de makers tijdens hun traject ontwikkelden, werden alle goed gespreid door het land en volgens plan gerealiseerd.

Internationalisering

Bij de aanvragen voor de regeling nieuwe makers konden ook buitenlandse partners betrokken worden, bijvoorbeeld als coproducent of als presentatieplek. Het aantal aanvragers dat gebruikmaakte van de mogelijkheden op het gebied van (internationale) samenwerking, was aanvankelijk beperkt. Vanaf 2015 kwam daar verandering in. In dat jaar zagen we bij dertien trajecten uitwisselingen en presentaties in andere Europese landen. Ook werden twaalf internationale coaches aangetrokken om nieuwe makers te begeleiden. In sommige gevallen was de samenwerking tussen verschillende partners goed ingebed in de diverse trajecten. Meestal leidde dit tot sterkere plannen, waarbij de gekozen samenwerking een meerwaarde betekende op zowel artistiek als productioneel en zakelijk vlak. Een goed voorbeeld hiervan is choreograaf Arno Schuitemaker. Hij kon via een ontwikkelingstraject met dansgezelschap ICKamsterdam zijn eerste choreografieën bij het Ballet Nationale de Marseille presenteren in Frankrijk.

Diversiteit en sociale beweging

Zoals een jongere generatie makers disciplines en genres steeds meer in elkaar laten overvloeien, zo laten zij zich ook beïnvloeden door vele culturen. Het Fonds honoreerde steeds meer aanvragen voor makers met een biculturele of niet-westerse achtergrond. Opvallend veel nieuwe makers werken ook vanuit een sterke sociale beweging, waardoor de verbinding met hun omgeving en hun publiek steeds belangrijker wordt. Zo ontwikkelde musicus Yannick Hiwat bij De Doelen in Rotterdam een productie over de Nederlandse slavernijgeschiedenis. Hiwat werd begeleid door een regisseur en een ontwikkelaar. Hij maakte zijn eerste geësceneerde solovoorstelling, over de 18e-eeuwse schipbreuk van slavernijsschip De Leusden voor de monding van de Marowijne in Suriname.

Compositieregelingen: opdrachten en werkbijdrages

In de periode 2013-2016 bood het Fonds Podiumkunsten drie subsidiemogelijkheden voor het realiseren van nieuwe composities: subsidie voor een enkele opdracht, subsidie voor een reeks opdrachten (nieuw in 2015) en de werkbijdrage (voorheen werkbeurs). De subsidies ondersteunen initiatieven voor nieuw repertoire van zowel producerende instellingen als individuele muzikanten. In 2015 werden de compositieregelingen geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie werden er enkele aanpassingen in de opdrachten- en werkbijdragereregeling gedaan en werd de subsidie voor een reeks opdrachten gecreëerd.

Over de periode 2013-2016 is het aantal subsidieverzoeken voor werkbijdragen gestegen (35 procent meer in 2016 dan in 2013). Het aantal aanvragen voor opdrachten is gedaald (34 procent minder in 2016 dan in 2013). Deels is deze daling te verklaren doordat zeven instellingen in 2015 hun aanvraag voor een reeks opdrachten gehonoreerd zagen.

Pluriformiteit

Voor de hedendaagse muzieksector maakte aanspraak op de compositiesubsidies. In het kader van de pluriformiteit wil het Fonds graag aanvragen uit diverse genres ontvangen. Daarom hebben we de compositieregelingen op verschillende plaatsen en bijeenkomsten onder de aandacht gebracht. We wilden meer bekendheid voor deze regelingen en gaven voorlichting over wat een goede aanvraag is. Dit lijkt effect te hebben. Zo zagen we in de laatste werkbijdrageronde van 2016 een ruime verdubbeling van het aantal gehonoreerde aanvragen uit het popcircuit. Ook waren er meer aanvragen en honoreringen voor wereldmuziek, jazz en geïmproviseerde muziek.

Innovatie

Bij alle compositiesubsidies zien we veel nieuwe aanvragers. Voor de opdrachtregeling betreft dit zowel instellingen als componisten die voor het eerst bij het Fonds aanvragen voor nieuw repertoire. Voor de werkbijdrage (waarbij de maker zelf aanvrager is) zijn er ook veel nieuwkomers. Deze subsidie kan worden gezien als een broedplaats voor innovatie in alle muziekgenres. Er ligt minder nadruk op prestaties. De aanvragers, de makers zelf, leggen het accent op innovatie.

Aanbod en afname

Het Fonds ziet een duidelijke stijging in het aantal geplande uitvoeringen van werken die gerealiseerd worden met een opdrachsubsidie. Het gemiddelde aantal uitvoeringen per

compositie steeg in deze periode van tien naar zeventien. Het lijkt erop dat deze regeling het gewenste effect heeft op de aansluiting tussen aanbod en afname voor nieuw repertoire.

Opdrachten theaterteksten en libretto's

Gezelschappen en producenten die een auteur opdracht geven om een nieuwe Nederlandse theatertekst te schrijven, kunnen voor deze regeling een aanvraag indienen. Deze subsidie is bedoeld om een (kwaliteits)impuls te geven aan het schrijven voor theater in uiteenlopende vormen om te komen tot een pluriform, toonaangevend aanbod dat door diverse producenten wordt opgevoerd in Nederland.

Toonaangevend aanbod en pluriformiteit

De subsidies voor theaterteksten en libretto's werden in 2013 omgevormd van een beurzen- naar een opdrachtenregeling. Het aantal aanvragen voor deze regeling is lager dan verwacht, ongeveer negentien per jaar. We honoreerden gemiddeld 71 procent van de aanvragen.

De aanvragen vertoonden een grote variatie in genres en beoogde speelformen. In 2013 ging het veelal nog om theaterteksten voor de grote zaal, door gezelschappen in de Basisinfrastructuur en door vrije producenten. Dit aantal nam in de latere jaren af. Meer kleinere organisaties doen inmiddels een beroep op de regeling. Zij vertegenwoordigen uiteenlopende disciplines. Ongeveer een derde van alle aanvragen betreft teksttheaterproducties.

Nieuwe regeling vanaf 2017

Opvallend is dat er steeds minder voor de grote zaal wordt aangevraagd. Een producent loopt minder risico als hij kan kiezen voor een gerealiseerde tekst en/of betrokken kan worden bij de ontwikkeling van een tekst zonder productiedwang vooraf. Het Nederlands Letterenfonds en Fonds Podiumkunsten ontwikkelen daarom voor de beleidsperiode 2017-2020 een nieuwe regeling om het autonoom schrijven van literair werk voor theater (weer) te stimuleren.

Programmeringsregeling

Met de programmeringsregeling verleent het Fonds Podiumkunsten subsidie aan podia en festivals om de programmering van een pluriform kwaliteitsaanbod en het publieksbereik daarvan te vergroten. Tot en met 2015 waren er regelingen voor bestaande festivals en nieuwe festivals. Deze regelingen werden in 2016 samengevoegd tot de subsidie programmering festivals. Kleinere podia konden een aanwijzing als SKIP-podium aanvragen, voor kleinschalige en incidentele programmering. Grotere theaters en concertzalen konden voor hun reguliere programmering een Subsidie Reguliere Programmering Theater- en Concertzalen (SRP) aanvragen. Daarnaast waren er drie verschillende subsidies voor poppodia en -festivals.

We hebben de programmeringsregeling aangepast naar aanleiding van een in 2013 uitgevoerde evaluatie door onderzoeksbureau KWINK. Daarnaast bracht het ministerie van OCW in 2016 het Slecht Weer Fonds onder bij het Fonds Podiumkunsten.

Regelingen bestaande en nieuwe festivals samengevoegd

In 2013 werd de subsidieregeling programmering nieuw festival tegen het licht gehouden. De regeling bleek innovatie maar beperkt te stimuleren. Zo is bij nieuwe festivals zelden sprake van een vernieuwende aanpak en een nieuwe publieksbenadering. Bovendien was de innovatieve waarde van een festival moeilijk te beoordelen. Organisaties konden er in de aanvraag slecht mee uit de voeten. In 2015 werd daarom besloten de regeling programmering nieuw festival op te heffen en te integreren in de regeling bestaande festivals onder de noemer: subsidie programmering festivals. Deze regeling kent ruimere instapmogelijkheden. Wel moet er minimaal één editie van het festival zijn georganiseerd.

Het budget van de regeling nieuwe festivals (150.000 euro per jaar) is toegevoegd aan de meerjarige activiteitensubsidie festivals 2017-2020. Zodoende heeft de subsidieregeling programmering festivals een even groot budget als de regeling voor bestaande festivals, namelijk 2 miljoen voor twee jaar. Najaar 2016 werd een diverse groep festivals gehonoreerd. Het ging hierbij om nieuwe en oudere, en grotere en kleinere festivals. De gehonoreerde festivals kenden bovendien een goede diversiteit in getoonde disciplines en vinden goed gespreid over Nederland plaats.

Subsidieregeling Reguliere Programmering Theater- en Concertzalen (SRP) aangescherpt

Op grond van de evaluatie door KWINK stelde het Fonds Podiumkunsten zich in 2015 ten doel om netwerken van podia te creëren waar verschillende soorten aanbod goed gespreid over Nederland worden vertoond. Aanvragen werden beoordeeld op basis van drie nieuwe criteria: de artistieke positie van de aanvrager, diens publieksfunctie en inbedding in de omgeving.

Omdat de Fondsbijdrage slechts een zeer klein deel uitmaakt van de exploitatie van de aanvragers besloten we de aanvragen niet te beoordelen op ondernemerschap. De subsidie draagt slechts voor een gering deel bij aan de programmering en dat verhoudt zich moeilijk tot een algemene toets op het ondernemerschap van de organisatie. In plaats daarvan ligt het accent op de publieksfunctie van de aanvrager. Daarnaast heeft de commissie binnen drie groepen (concertzalen, grote theaterzalen en kleine theaterzalen) gekeken naar de bijdrage die de programmering levert aan de geografische spreiding en de pluriformiteit. Deze aanpak heeft geleid tot goed gespreide netwerken die kwaliteitsaanbod programmeren. In sommige delen van Nederland zijn er nog witte vlekken. Dit komt omdat er geen aanvragen uit deze regio's waren of dat aanvragen niet voldeden aan de voorwaarde dat minimaal 20 procent van het aanbod gesubsidieerd of internationaal aanbod moet betreffen. Dat betekent niet dat er op deze plekken geen programmeringsmiddelen worden ingezet. Zo worden via de Subsidie Kleinschalige en Incidentele Programmering (SKIP) veel podia in deze regio's ondersteund.

Aanpassingen Subsidieregeling Kleinschalige en Incidentele Programmering (SKIP)

In het najaar van 2015 konden podia een verzoek tot aanwijzing als SKIP-podium voor 2016-2017 indienen. SKIP-podia kunnen per kwartaal subsidie aanvragen. Het Fonds heeft de dekking voor de kleinste podia verruimd. Zij kregen in 2015 een opslag van 50 in plaats van 25 procent, bovenop de uitkoopsommen en brutogages waarop het tekort voor een concert of voorstelling is gebaseerd. Met deze aanpassing verwacht het Fonds de positie van de kleinste podia verder te versterken. Ook werden de criteria vereenvoudigd. Aanvragen werden in 2015 beoordeeld op artistieke positie, waar staat de aanvrager in artistieke zin voor, en publieksfunctie. De beoordeling werd zwaarder naarmate het aangevraagde bedrag

hoger was. Ook werd gekeken naar de bijdrage aan de pluriformiteit en de geografische spreiding.

Met de honorering van 195 aanvragen droeg het Fonds in combinatie met de SRP-regeling bij aan een bloeiend netwerk van podia waarin kwaliteitsaanbod goed gespreid over Nederland een publiek vindt. In 2015 is het SKIP-budget van 1,5 miljoen bijgesteld naar 1,2 miljoen per jaar, gezien de aanspraak op het budget. In 2015 werd het budget licht overschreden. Dit geeft aan dat de regeling doel treft als stimulans om een risicovoller aanbod op de betreffende podia te programmeren.

Poppodia

In 2015 werd de regeling programmering podium popmuziek voor twee jaar uitgebreid met de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor concerten buiten het eigen gebouw. Door de uitbreiding kunnen podia experimenteren met concerten op andere locaties. Ook worden lokale samenwerkingen gestimuleerd. Slechts een beperkt aantal podia maakte gebruik van deze mogelijkheid. In opdracht van het Fonds Podiumkunsten en de Popcoalitie wordt een onderzoek uitgevoerd naar de positie van poppodia. Begin 2017 worden de eerste resultaten gepresenteerd.

Nieuw: Slecht Weer Fonds

Medio 2016 werd een regeling in het leven geroepen voor festivalorganisaties die door onvoorziene weersomstandigheden in financiële nood komen. Het Slecht Weer Fonds beschikt over 500.000 euro waarvan festivalorganisaties met een tekort door onvoorziene weersomstandigheden een bijdrage kunnen krijgen. Festivals betalen het geld terug als ze iets meer 'vet' op de botten hebben. Zo kunnen andere festivals weer gebruikmaken van het geld.

Internationalisering

Internationaal werken is inherent aan de praktijk van veel podiumkunstenaars. Zo kunnen zij zich meten met anderen, zich artistiek ontwikkelen, nieuwe speelplekken verkennen en hun afzetmarkt vergroten. Het Fonds Podiumkunsten heeft in de periode 2013-2016 ruim 8.000 presentaties mogelijk gemaakt via de regeling internationalisering.

Verschillende subsidiemogelijkheden

Vanaf 2013 kunnen gerenommeerde buitenlandse podia en festivals een bijdrage in de reiskosten aanvragen voor Nederlandse voorstellingen of concerten. Deze Grant for Dutch presentations abroad werd in de loop van de beleidsperiode steeds populairder. De toename van aanvragen leidde ertoe dat vanaf 2015 een maximum aan te vragen bedrag van 25.000 euro per productie is ingesteld. De meeste presentaties vinden in Europa plaats, maar ook podia en festivals buiten Europa weten het Fonds te vinden. Hierbij gaat het grotendeels om de prioriteitslanden van het Internationaal Cultuurbeleid.

Het *Snelloket*, de reiskostenregeling voor tournees in het buitenland, is een zeer populaire regeling. Het budget is van 625.000 euro in 2013 verhoogd naar 950.000 euro in 2016. Vooral de muzieksector, en bij uitstek pop, toert veel buiten Europa om nieuw publiek op te bouwen.

Het aantal aanvragen voor de *buitenlandse voorstellingen of concerten* op Nederlandse podia en festivals steeg in 2014 enorm en is sindsdien ongeveer gelijk gebleven. Vaak gaat het om gebundelde optredens van meerdere buitenlandse groepen.

Het aantal aanvragen voor *internationale uitwisselingsprojecten* ligt gemiddeld lager dan bij de andere internationaliseringssubsidies. Het karakter van de projecten is bijzonder divers, uiteenlopend van residenties tot coproducties en met makers uit de hele wereld.

Het aantal aanvragen en daarmee ook het aantal honoreringen in de discipline muziektheater blijft, in vergelijking met de andere disciplines, de hele periode achter bij alle deelregelingen.

Sectoroverstijgende evenementen

Behalve met de regeling internationalisering participeerde het Fonds, samen met andere cultuurfondsen, in enkele sectoroverstijgende evenementen, zoals activiteiten rond de Olympische Spelen 2016 in Brazilië en activiteiten in het kader van het Nederland-Ruslandjaar in 2013.

2016

ACTIVITEITEN

Resultaten meerjarige activiteitensubsidie

De meerjarige regeling biedt gezelschappen, ensembles, producenten, festivals en concoursen die al enige tijd bestaan, de mogelijkheid om in continuïteit voorstellingen en concerten te realiseren met een herkenbare signatuur. In 2016 dienden de meerjarig door het Fonds Podiumkunsten ondersteunde instellingen hun prestatiegegevens in over 2015: het derde jaar van de subsidieperiode 2013-2016.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

In 2015 brachten de meerjarig gesubsidieerde producerende instellingen in totaal 738 producties uit, waarmee 8.445 uitvoeringen werden gerealiseerd. Het totaal aantal bereikte bezoekers bedroeg 1.642.901. Dit is aanzienlijk meer dan de instellingen zich aan het begin van deze beleidsperiode hadden voorgenomen. Het jaarlijks voorgenomen aantal producties en uitvoeringen betrof respectievelijk 473 en 6.991. Dit is meer dan verwacht. De inschatting was dat het podiumkunstenaanbod zou teruglopen, omdat het aantal meerjarig gesubsidieerde instellingen in 2013 door de bezuinigingen met ruim 30 procent afnam.

De stijging van het aantal producties en uitvoeringen kan deels worden toegeschreven aan het toegenomen aantal schooluitvoeringen, vooral bij theater. Ook het aantal coproducties is van invloed op de toename van het aantal activiteiten. Coproducties mogen immers door elke organisatie als prestatie worden opgevoerd, waardoor er sprake is van dubbeling. In 2015 bestond bijna een derde van alle geregistreerde producties uit coproducties of reprises ervan. Uit de monitorgesprekken die jaarlijks met alle meerjarig ondersteunde gezelschappen worden gevoerd, komt het beeld naar voren dat de afzet van uitvoeringen in de afgelopen jaren onder druk is komen te staan. Dit heeft kortere tournees tot gevolg gehad. Om toch te voldoen aan de prestatieafspraken over het aantal voorstellingen waarvoor subsidie is verstrekt, worden er meer producties uitgebracht.

De geografische spreiding van uitvoeringen in 2015 is vergelijkbaar met eerdere jaren. Van de uitvoeringen vond 32 procent plaats in een van de vier grote steden, waarbij Amsterdam het grootste deel voor zijn rekening neemt. Twee derde van het aantal uitvoeringen vindt dus plaats in een van de vijf regio's of in het buitenland. Dit patroon zien we al sinds 2013: de spreiding van uitvoeringen is beter dan in de periode 2009-2012. Verhoudingsgewijs worden de uitvoeringen in de grote steden beter bezocht dan die in de rest van het land. De beste bezoekerjfers zien we bij de uitvoeringen in het buitenland. Vooral dans- en muziekgezelschappen wisten hun werk in het buitenland af te zetten.

Pluriformiteit

De meerjarig gesubsidieerde gezelschappen bieden samen een bijzonder veelzijdig palet aan genres en stijlen. Steeds vaker werken de gezelschappen interdisciplinair, meestal in de vorm van coproducties. Deze ontwikkeling is deels toe te schrijven aan een inhoudelijke wens om zo te werken. In veel gevallen speelt ook het streven naar een bredere financieringsmix een grote rol. Bundeling van artistieke en productionele slagkracht stelt vooral de kleinere gezelschappen in staat om hun werk in andere speelcircuits, zoals grotere

zalen, af te zetten. Dit biedt hen goede kansen om hun naamsbekendheid in het land te vergroten.

Innovatie

Binnen de regeling meerjarige activiteitensubsidies 2013-2016 kon een zogenoemde innovatietoeslag worden aangevraagd. Deze toeslag was bedoeld voor activiteiten die door hun bijzondere aard of betekenis voor de sector het eigen werk van een aanvrager overstijgen. In de praktijk blijken de vijftien instellingen die de toeslag ontvangen, deze vooral te gebruiken voor talentontwikkeling. Dit blijkt onder meer uit het relatief grote aantal nieuwe, talentvolle makers dat bij deze instellingen kansen heeft gekregen om zich te manifesteren. Behalve artistieke begeleiding ontvingen zij ondersteuning op het gebied van productie, financiën en de afzet van hun uitvoeringen. Daarnaast bood de innovatietoeslag kansen voor de verdere ontwikkeling van genres waarin meer sociaal-artistieke verbindingen worden aangegaan. Het aantal samenwerkingen met (vooral theater-)groepen die op deze manier werken, is in de afgelopen jaren toegenomen.

Ondernemerschap en de relatie tussen vraag en aanbod

Zoals gezegd produceren en spelen de meerjarige instellingen meer dan op grond van hun ingediende beleidsplannen mocht worden aangenomen. Sinds 2013 is ook het aantal bezoekers per productie en per voorstelling licht toegenomen. Ondanks de economische crisis en de daarmee samenhangende lokale bezuinigingen, waardoor de positie van veel podia onder druk kwam te staan, wijken de financiële resultaten van de ondersteunde instellingen nauwelijks af van hun begrotingen. Het percentage eigen inkomsten bleef op peil ten opzichte van de eerdere jaren. Vooral muziek en muziektheater hebben relatief hoge eigen inkomsten. Ook de publieksinkomsten waren in 2015 op een vergelijkbaar niveau als in 2014 en 2013.

Dit stabiele beeld zien we ook bij de meerjarig gesubsidieerde festivals. Festivals zijn minder afhankelijk van structurele ondersteuning door het Fonds dan producerende instellingen. Het percentage Fondssubsidie bedraagt 12 procent van de totale baten.

Eind 2015 stelde het kabinet een extra bedrag van 1,9 miljoen ter beschikking voor de festivals die - ondanks een positief advies - vanaf 2013 vanwege de bezuinigingen geen meerjarige subsidie (meer) ontvingen van het Fonds. Hun positie bleek zo penibel dat een eenmalige financiële injectie in 2016 noodzakelijk werd geacht.

Aanvragen en honoreringen 2017-2020

In 2016 werden 212 aanvragen ingediend in het kader van de regeling meerjarige activiteitensubsidie 2017-2020. Van deze aanvragen ontvingen er 149 een positief advies. Met het beschikbare budget van 26.850.000 euro konden aanvankelijk 84 aanvragen worden gehonoreerd: 12 festivals, 15 dans-, 18 muziek-, 6 muziektheater- en 33 theatergezelschappen. Deze cijfers wijken niet opvallend af van vier jaar geleden. Toen werden er 203 aanvragen ingediend, waarvan er in totaal 80 werden gehonoreerd. Op het punt van geografische spreiding zijn de verschuivingen vergeleken met 2013-2016 gering. In de vorige ronde was een derde van de gehonoreerde instellingen afkomstig uit de regio, nu is dat een kwart. Hoewel de spreiding van standplaats dus is afgenomen, blijft de voorgenomen landelijke spreiding van voorstellingen en concerten onverminderd goed.

Opvallend is de instroom van nieuwe instellingen. In totaal gaat het om 28 gezelschappen en festivals die niet eerder een meerjarige subsidie ontvingen. Van 56 instellingen werd de meerjarige subsidie gecontinueerd, 23 instellingen keerden niet terug in deze regeling. Een deel hiervan kreeg een positief advies, maar kon niet binnen het beschikbare budget worden gefinancierd. Dit soort verschuivingen vloeien voort uit onze taak om te zorgen voor dynamiek, doorstroming en innovatie in de sector. Hierin onderscheidt de meerjarige activiteitenregeling zich van de landelijke Basisinfrastructuur.

Na augustus 2016, de maand waarin het Fonds Podiumkunsten de besluiten bekendmaakte, is tot drie keer toe aanvullend budget ter beschikking gesteld door het ministerie van OCW. Na Prinsjesdag werd het meerjarige budget met 5 miljoen euro verhoogd om de festivals en een deel van de producerende instellingen op het gebied van muziektheater in de categorie B (positief advies, maar geen geld vanwege ontoereikende middelen) alsnog te kunnen honoreren. Dit besluit werd ingegeven door een Kamermotie waarin werd gewezen op de onevenredige druk op de budgetten voor festivals en muziektheater.

Na de begrotingsbehandeling in november 2016 werden opnieuw middelen ter beschikking gesteld. Instellingen waarvan de aanvraag slechts ten dele was gehonoreerd (muziek, dans en theater), ontvingen alsnog de volledig aangevraagde meerjarige subsidie. Ook kwam een bedrag van ruim 9 miljoen beschikbaar om alle resterende instellingen in de categorie B gedurende één jaar (2017) te subsidiëren. Deze 65 instellingen krijgen pas na de kabinetsformatie zekerheid over voortzetting van hun subsidie in de jaren 2018-2020.

Ontwikkelingen in korter lopende regelingen

Productiesubsidies

Productiesubsidies zijn bedoeld voor het ontwikkelen, uitvoeren of hernemen van voorstellingen, concerten en concoursen. Ze vormen een flexibel instrument om makers in staat te stellen op relatief korte termijn een project te realiseren.

In 2016 nam het Fonds Podiumkunsten 365 aanvragen in behandeling en ondersteunde met 4.769.551 euro 125 projecten. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met 2015. Van de gehonoreerde aanvragen betrof 35 procent muziek, waarvan het merendeel hedendaagse muziek en daarnaast klassiek, jazz, pop en wereldmuziek. 16 procent van het aantal gehonoreerde aanvragen betrof dans, voornamelijk hedendaagse dans, maar ook werelddans/urban, academisch/modern en jeugddans. De discipline muziektheater vertegenwoordigde ruim 18 procent van het totaal aantal gehonoreerde aanvragen. Bij muziektheater werd gehonoreerd in de genres nieuw muziektheater, opera, muziektheater voor jeugd, kleinkunst en musical. Van het aantal gehonoreerde aanvragen betrof 30 procent theater. Het Fonds honoreerde vooral aanvragen op het gebied van teksttheater. Daarnaast werden locatietheater, bewegingstheater, beeldend/objecttheater en sociaal-artistieke projecten gehonoreerd. In alle disciplines werd ook aanbod voor jeugd (en/of families) gehonoreerd: 27 van de 125 gehonoreerde aanvragen zijn gericht op jong publiek.

De druk op het beschikbare jaarbudget bij de discipline muziektheater was onverminderd hoog. Het percentage aanvragen dat kon worden gehonoreerd, was met 20 procent flink lager dan bij dans (56 procent), theater (30 procent) en muziek (28 procent). Bij de discipline muziek was de kwaliteit van de aanvragen soms laag, vooral op het criterium ondernemerschap. Hierdoor was de druk op het budget minder groot dan bij de andere disciplines. Het beschikbare budget voor muziekproducties is dan ook niet volledig toegekend.

Per productie zijn iets minder uitvoeringen voorgenomen dan in 2015. Hoewel 76 procent van de gehonoreerde aanvragen afkomstig was uit de G4, worden de uitvoeringen over het hele land gespreid. Bovendien is 8 procent van de voorgenomen uitvoeringen in het buitenland.

De goede spreiding blijkt ook uit de gerealiseerde speellijsten van gehonoreerde aanvragen. Opvallend daarbij is dat de meeste uitvoeringen (17 procent) plaatsvonden in regio West, buiten de grote steden. De speelbeurten in de G4 waren in 2016 goed voor 28 procent, waarvan de helft in Amsterdam. De resterende 55 procent vond plaats in de overige regio's en in het buitenland. Opvallend is de verdubbeling van de internationale speelbeurten ten opzichte van 2015: van 6 naar 12 procent.

In 2016 is het aantal producties met een cultureel divers karakter licht gestegen. Van alle binnengekomen aanvragen hadden er zeventig betrekking op cultureel divers publiek en/of hadden de makers een niet-westerse of migratieachtergrond. We honoreerden 29 van deze aanvragen.

In 2016 voerde het Fonds een intensiever beleid op het gebied van culturele diversiteit: aanvragers en podia werden actief benaderd door onze medewerkers en persoonlijk geadviseerd.

Uit veel projectaanvragen sprak bovendien een grote maatschappelijke betrokkenheid. Kunstenaars gaan meer met het publiek in gesprek over actuele thema's. Betrekkelijk nieuwe genres zijn ervaringstheater en sociaal-artistieke theatervormen waarbij deelnemers niet per se professioneel opgeleide podiumkunstenaars zijn.

Ook positief was dat het Fonds meer compositieopdrachten bij productieaanvragen muziek ontving. Hierdoor komt het minder vaak voor dat een aanvrager een honorering krijgt voor subsidie compositie, maar voor een eventuele productieaanvraag wordt afgewezen, of andersom.

Ondernemerschap en relatie tussen vraag en aanbod

In de financiering van projecten deden zich in 2016 geen opvallende ontwikkelingen voor. De gemiddelde bijdrage van het Fonds week nauwelijks af van die in 2015. Aanvragende organisaties kwamen met realistische prognoses van de kosten en opbrengsten van voorgenomen producties.

Bij de beoordeling van plannen keken commissies ook naar de positie van de uitvoerenden. De meeste aanvragers hanteren de arbeidsvoorwaarden die gangbaar zijn per discipline. De begrote honoraria laten echter ook regelmatig uitschieters zien, zowel naar beneden als naar boven.

De verkoop van de voorstellingen gebeurde voor het merendeel door gespecialiseerde impresariaten en productiebureaus. Opvallend is dat een groeiend aantal vrije producenten betrokken was bij gesubsidieerd aanbod. Veel voorstellingen werden echter ook in eigen beheer geproduceerd en verkocht.

Het aantal speelbeurten op basis van partage of verhuur steeg, terwijl er minder op uitkoopbasis werd gespeeld. Dit heeft er mogelijk toe geleid dat producties afhankelijker zijn geworden van bijdragen uit private fondsen en lokale en regionale overheden. Ook is de noodzaak tot meer samenwerking tussen producenten hierdoor toegenomen.

In de meeste begrotingen is amper aandacht voor sponsoring. Het Fonds constateert dat instellingen hier nog steeds onbekend mee zijn. Ook ontbreken bij hen de middelen om expertise op dit vlak in te kopen.

Vergeleken met 2015 waren er meer aanvragen voor reprises van producties: 41 aanvragen tegenover 32. Hiervan werden er veertien gehonoreerd, vier minder dan in 2015. Het Fonds ziet het groeiende aantal reprise-aanvragen nog steeds als een positieve en te stimuleren ontwikkeling. Hernemingen van succesvol werk verhogen de opbrengst van investeringen en stimuleren de professionele ontwikkeling van makers en de publieksbinding. Bovendien zijn hernemingen minder risicovol en daardoor gemakkelijker te programmeren.

Interdisciplinaire beoordeling

Alles bij elkaar leverde de productiesubsidieregeling ook in 2016 een veelkleurig palet van sterk uiteenlopende producties op. Steeds vaker worden theatervormen, muziekgenres en

dansstijlen in interdisciplinaire producties ingezet en vermengd. Vanaf januari 2017 maakt het Fonds bij de behandeling en beoordeling van productiesubsidieaanvragen dan ook geen strikt onderscheid meer tussen de disciplines en de daaraan verbonden budgetten. We passen de verwerking van productiesubsidieaanvragen hierop aan, binnen onze organisatie en in de adviesprocedure.

Nieuwe makers

De subsidie nieuwe makers is bedoeld om talentontwikkeling in de professionele podiumkunsten te ondersteunen. Een nieuwe generatie makers krijgt kansen om haar artistieke visie te ontwikkelen. Gezelschappen, podia en festivals met affiniteit met talentontwikkeling kunnen een aanvraag doen voor een maker of een collectief van makers, tot drie jaar na het afstuderen.

In 2016 bedroeg het reguliere budget 1,5 miljoen euro. Door een extra bijdrage van het ministerie van OCW was er meer dan 1,8 miljoen euro beschikbaar. Het Fonds Podiumkunsten nam 36 aanvragen in behandeling, waarvan er 21 zijn gehonoreerd. Meer dan twee derde van de aanvragen kwam uit de vier grote steden. Ruim 30 procent was afkomstig uit de regio's. Bij de toekenningen is deze verhouding ongeveer gelijk.

De makers voor wie een subsidie werd aangevraagd, vormen een afspiegeling van de huidige beroepspraktijk. De makers uit de discipline theater hielden zich voornamelijk bezig met teksttheater, maar er waren ook honoreringen voor beeldend, poppen- en jeugdtheater. Bij de discipline muziek kwamen er aanvragen uit de hedendaags-gecomponeerde muziek, uit de jazz- en geïmproviseerde muziek en uit de klassieke muziek. Ook waren er aanvragen van makers uit de academische, jeugd-, urban en conceptuele dans. We honoreerden zeven aanvragen met een cultureel diverse component.

Net als bij de meerjarige activiteitensubsidie en de productiesubsidie hecht het Fonds groot belang aan ondernemerschap in de aanvragen voor een subsidie nieuwe makers. De ontwikkelingstrajecten dienen erop gericht te zijn dat de makers in de toekomst een zelfstandige beroepspraktijk kunnen voeren. Uit de aanvragen bleek dat er zeer verschillend over ondernemerschap wordt gedacht. Dit varieerde van een omschrijving van de plaats die de maker inneemt in het podiumkunstenveld tot uitgebreide omschrijvingen van hoe de makers zich gaan ontwikkelen en een eigen organisatie vormgeven. Ook zagen we (te) vaak dat ondernemerschap vooral betrekking had op de aanvragende organisatie en slechts schetsmatig was uitgewerkt in het ontwikkelingstraject van de maker(s).

Internationale ervaringen zijn goud waard, ook voor makers aan het begin van hun loopbaan. Bij de plannen voor nieuwe makers kunnen daarom ook buitenlandse partners worden betrokken. In de gehonoreerde aanvragen zijn samenwerkingen voorzien met tal van landen, van de Verenigde Staten tot Zuid-Afrika en van Iran tot Taiwan.

Reprise grote zaal

Na evaluatie van deze regeling werd er vanaf de tweede helft van 2015 een nieuw onderdeel toegevoegd, namelijk 'subsidie doorstroom nieuwe maker (reprise grote zaal)'. Er is één aanvraag gehonoreerd. 'Melk en Dadels' van Daria Bukvić en Het Nationale Toneel zal dertig

keer te zien zijn in de grote zaal. Omdat er te weinig aanvragen zijn voor dit onderdeel, vervalt de uitbreiding.

Compositieregelingen: opdrachten en werkbijdragen

Het Fonds Podiumkunsten kende in 2016 twee subsidiemogelijkheden voor nieuwe composities: de subsidie voor het geven van een opdracht om een compositie of libretto te schrijven en de werkbijdrage voor muzikauteurs. De compositieregelingen zijn bedoeld om de kwaliteit en verscheidenheid van de podiumkunsten te stimuleren door nieuwe composities mogelijk te maken en de uitvoeringsmogelijkheden ervoor te vergroten.

Bij de *opdrachtregeling* neemt een ensemble, festival of podium het initiatief tot een project en het realiseren van nieuw repertoire. De betreffende instelling verstrekt een opdracht aan een componist en/of librettist en draagt zorg voor de presentatie van het nieuwe repertoire en de realisatie van meerdere uitvoeringen.

De *werkbijdrage muzikauteur* biedt de muzikauteur de mogelijkheid om zelf een project te ontwikkelen en te realiseren en biedt ruimte voor onderzoek en artistieke/inhoudelijke verdieping.

Binnen de opdrachtregeling werden 83 aanvragen in behandeling genomen, waarvan er 39 werden gehonoreerd voor een totaalbedrag van 430.000 euro. Deze toekenningen resulteren in ongeveer 680 uitvoeringen, waarvan meer dan 200 in het buitenland. Dit betekent een gemiddelde van zeventien uitvoeringen per toekenning, het hoogste gemiddelde tot nu toe.

De opdrachtregeling wordt overwegend gebruikt door aanvragers uit de hedendaagse muzieksector. Meer dan bij andere genres worden in deze sector specifieke opdrachten verstrekt voor nieuw repertoire van het gezelschap. Daarnaast is er vaak sprake van een langetermijnplanning bij de gezelschappen.

Bij slechts vijf van de ingediende aanvragen was er sprake van culturele diversiteit. Deze werden alle gehonoreerd. In 2015 werden er nog acht aanvragen ingediend met cultureel diverse aspecten, maar werden er slechts twee gehonoreerd.

De opdrachtregeling is de enige subsidieregeling van het Fonds Podiumkunsten waarvoor amateurgezelschappen een aanvraag kunnen indienen. Ook in 2016 zijn enkele aanvragen uit het amateurcircuit gehonoreerd.

Bij de werkbijdrage muzikauteurs leidden 215 aanvragen tot 63 verstrekte subsidies voor een totaalbedrag van 495.000 euro. Vergeleken met 2015 is het aantal aanvragen met 27 procent gestegen. Dit is deels toe te schrijven aan de toename van het aantal aanvragen (en honoreringen) uit de popsector. Daarnaast zijn aanvragen gehonoreerd uit de jazz, de hedendaags-gecomponeerde en de geïmproviseerde muziek. De werkbijdrage blijkt een geschikte subsidiemogelijkheid voor nieuwkomers. Vijftien toekenningen gingen naar makers die voor het eerst subsidie ontvingen van het Fonds.

Het Fonds Podiumkunsten ontvangt bij de opdrachtregeling en de werkbijdrageregeling steeds meer aanvragen die genre-overstijgend van karakter zijn, met diverse soorten cross-overs tussen en combinaties van diverse subdisciplines. Ook ontvangen we vaker aanvragen met een educatief karakter of aanbod voor een jong publiek.

Opdracht theatertekst

Deze regeling is bedoeld om een bijdrage te leveren aan de totstandkoming en uitvoering van nieuw Nederlands theaterrepertoire. Gezelschappen en producenten die een auteur opdracht geven om een nieuwe theatertekst te schrijven, kunnen een aanvraag voor deze regeling indienen.

In 2016 nam het Fonds Podiumkunsten vijftien aanvragen in behandeling, waarvan er twaalf gehonoreerd zijn voor in totaal 146.000 euro. Op één na zijn deze teksten bedoeld voor de kleine zaal en de middenzaal. De aard van de teksten was divers: naast zes meer traditionele teksten werden er drie aanvragen voor muziektheaterproducties gehonoreerd. Ook opdrachten voor jeugdtheater, multimediale en internationale producties worden gesubsidieerd. Het gaat meestal om avondvullende teksten van gerenommeerde schrijvers. Wat opvalt, is dat vier nieuwkomers een biculturele achtergrond hebben. Van drie van hen zijn de aanvragen gehonoreerd. Dit is meer dan in voorgaande jaren.

In 2016 ontwikkelden we samen met het Nederlands Letterenfonds een aangepaste regeling, die in 2017 in werking treedt. Door het initiatief voor de aanvraag bij de schrijver te leggen hoopt het Fonds dat er meer ruimte komt voor diversiteit van schrijvers, tekstvormen en onderwerpen.

Programmeringsregeling

De programmeringsregeling is bedoeld om de aansluiting tussen vraag en aanbod te verbeteren, de programmering van kwaliteitsaanbod te bevorderen en het publieksbereik te vergroten. In de regeling staat 'de kunst van het programmeren' centraal.

In 2016 konden subsidieaanvragen worden gedaan voor de subsidie kleinschalige en incidentele programmering (SKIP), de programmeringsregelingen voor festivals en diverse subsidiemogelijkheden voor popmuziek. Nieuw was het Slecht Weer Fonds.

Programmering nieuw festival

In 2015 besloot het Fonds Podiumkunsten de subsidie programmering nieuw festival niet te continueren. Het doel, vernieuwing bij festivals, werd maar beperkt gehaald. De aanvragende festivals in 2016 bevestigden dat beeld. Weinig aanvragers scoorden hoog op het criterium innovatieve waarde. Bovendien vindt innovatie in het soort aanbod, in de wijze van presenteren en in de publieksbenadering vaak al plaats bij bestaande festivals.

In 2016 nam het Fonds 51 aanvragen in behandeling, waarvan er 10 werden gehonoreerd. Vier van deze aanvragen kwamen uit de G4 en zes uit de overige regio's. Zes van deze tien festivals presenteren een aanbod in muziek, waarvan drie klassieke muziek, één jazz en twee popmuziek. Drie festivals presenteren een multidisciplinair aanbod en één festival is specifiek gericht op jeugdtheater.

Het gaat in alle gevallen om goed georganiseerde festivals die zich moeten kunnen meten met festivals die al langer bestaan. Wat positief opvalt, is dat met onze subsidie slechts 4 procent van de totale lasten van de gehonoreerde festivals wordt gedekt. Dit duidt op een ondernemende houding van festivals. Ze slagen er goed in om naast subsidie andere inkomsten te genereren.

Programmering festivals

In 2016 heeft het Fonds Podiumkunsten de regelingen voor nieuwe en bestaande festivals samengevoegd in een nieuwe regeling: subsidie programmering festivals. De subsidie is bedoeld om landelijk de presentatie en het publieksbereik van een gevarieerd kwaliteitsaanbod te versterken. De subsidie programmering festivals verleent een bijdrage voor één (in geval van biënnales) of twee (voor jaarlijkse festivals) edities van het festival.

Het Fonds ontving 132 aanvragen voor deze subsidie, nam er 114 in behandeling en honoreerde er 50. Het aantal ingediende en behandelde aanvragen lag hoger dan in 2014. De uitbreiding van het aantal festivals met een meerjarige activiteitensubsidie 2017-2020 van 13 naar 34 bleek de druk op de regeling programmering festivals niet te verlagen. De stijging van het aantal aanvragen werd deels veroorzaakt door het opheffen van de regeling nieuwe festivals. Daarnaast waren er festivals die voor het eerst aanvroegen bij het Fonds.

Van de 50 gehonoreerde festivals ontvingen er in 2015-2016 al 26 een subsidie bestaande festivals. Zes gehonoreerde festivals ontvingen in de afgelopen jaren een subsidie in de regeling nieuw festival. Vijftien festivals die in 2015-2016 een subsidie bestaande festivals ontvingen, zijn doorgestroomd naar de meerjarige activiteitensubsidie 2017-2020. Hieruit blijkt dat er een belangrijke verschuiving heeft plaatsgevonden in de set van festivals die twee- of vierjarig worden ondersteund door het Fonds. Er is duidelijk ruimte gecreëerd voor doorstroming en nieuwe instroom.

Van de gehonoreerde festivals vindt 48 procent plaats in de G4. Meer dan de helft van de gesubsidieerde festivals vindt plaats in de diverse regio's in het land. Het gaat om festivals in alle denkbare muziekgenres: jazz, klassiek, pop, nieuwe en wereldmuziek. Ook bij theater komen verschillende vormen voor: teksttheater en jeugdtheater, poppen- en objectentheater en festivals waar nieuwe makers centraal staan. Dans is vertegenwoordigd met hedendaagse genres, urban en werelddans. Er waren geen festivals met klassiek ballet en academische dans onder de aanvragen. Van de vijftig festivals hebben dertien een multidisciplinair aanbod. Bij veertien van de gehonoreerde festivals heeft culturele diversiteit een duidelijke plek. Ook andere gehonoreerde festivals tonen een deels multidisciplinair en cultureel divers aanbod.

Subsidie Kleinschalige en Incidentele Programmering (SKIP)

Met de SKIP bevordert het Fonds Podiumkunsten een gevarieerd podiumkunstenaanbod door ondersteuning te bieden aan het op kleine schaal of incidenteel programmeren van voorstellingen en concerten. De groep aanvragers is bijzonder divers: van heel kleine muziekpodia die slechts een paar concerten per jaar organiseren tot grotere schouwburgen en zalen in de regio die bijvoorbeeld een hoogwaardig aanbod van (urban) dans, muziektheater, toneel, wereld- of kamermuziek programmeren.

In 2016 ging de nieuwe SKIP-periode 2016-2017 in. In het najaar van 2015 waren er in totaal 195 podia als SKIP-podium aangewezen. Deze podia dienen per kwartaal achteraf declaraties in voor voorstellingen en concerten waarop een tekort is ontstaan. De SKIP dekt een deel van het tekort. Zo beoogt het Fonds Podiumkunsten de positie van de kleinere podia en het kleinschalige aanbod te verstevigen.

Om boekhoudkundige redenen hanteren we hier de cijfers van het laatste kwartaal van 2015 en de eerste drie kwartalen van 2016. In deze periode werden declaraties ingediend voor 5.951 uitvoeringen, die bezocht zijn door bijna 400.000 betalende bezoekers. Van deze uitvoeringen vond 78 procent plaats op podia buiten de G4.

Het totale gedeclareerde bedrag was ruim 1,2 miljoen euro. Van de gedeclareerde voorstellingen en concerten betrof het merendeel muziek, namelijk 58 procent. Net als in voorgaande jaren was een groot deel hiervan jazz of klassieke (kamer)muziek (beide 20 procent). Theater was met 28 procent vertegenwoordigd, muziektheater met bijna 9 procent en dans met 6 procent. Van alle disciplines betrof 11 procent specifiek aanbod voor de jeugd. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met 2015. De verstrekte subsidie maakte 13 procent uit van het totaal aan betaalde uitkoopsommen en gages (ruim 9 miljoen).

Popmuziek

Alle onderdelen van de programmeringsregeling staan open voor popmuziek. De regeling kent daarnaast drie subsidies speciaal voor dit genre. Deze specifieke regelingen zijn een effectief instrument gebleken om de ontwikkeling en de afzetmogelijkheden van nieuw Nederlands aanbod via de podia te bevorderen. Via de regelingen voor incidentele popconcerten, voor popfestivals en voor poppodia wordt de financiële positie van Nederlandse popmuzikanten indirect, via de podia, verbeterd. Dit is het gevolg van de gestelde voorwaarden in de regelingen voor redelijke honoraria.

Programmeringssubsidie podia popmuziek (Kernpodia)

In 2016 was een groot aantal podia (46), verspreid over vrijwel heel Nederland, aangewezen als Kernpodium. Het Fonds Podiumkunsten nam dertien aanvragen in behandeling voor aanwijzing als Kernpodium in 2017. Nooit eerder was het aantal aanvragen zo groot. Vier van de aanvragen zijn gehonoreerd, drie uit de regio Zuid en een uit Oost.

De 46 Kernpodia ontvingen van november 2015 tot en met oktober 2016 subsidie voor ongeveer 900 gesubsidieerde concerten, waarbij meer dan 120.000 bezoekers aanwezig waren. De podia ontvingen in totaal 525.674 euro subsidie. In 2015 verstrekten we nog 646.838 euro subsidie voor een ongeveer gelijk aantal concerten. Deze daling van 19 procent hangt samen met het lagere gemiddelde tekort per concert dat de podia declareerden. Dit is mogelijk een gevolg van de aantrekkende economie. Dit betreft alleen de gesubsidieerde concerten; concerten waarbij het Fonds op basis van het tekort daadwerkelijk een subsidiebedrag heeft verstrekt. De Kernpodia organiseren meer concerten die voldoen aan de criteria, maar ontvangen hiervoor geen subsidie omdat er geen tekort optreedt.

In 2015 werd de regeling voor twee jaar uitgebreid met de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor concerten buiten het eigen gebouw. Reden hiervoor was dat uit evaluatie van de programmeringssubsidies door KWINK groep in 2013 bleek dat er in de popmuziek krimp aan de onderkant van de markt optrad. Vooral de speelmogelijkheden voor beginnende bands bleken onder druk te staan. Door de uitbreiding kunnen podia experimenteren met concerten op andere locaties. Ook worden lokale samenwerkingen gestimuleerd. In 2016 maakte slechts een beperkt aantal podia gebruik van deze mogelijkheid. Vijftien podia vroegen subsidie aan voor concerten buiten het eigen gebouw. Tien podia zagen hun aanvraag gehonoreerd en ontvingen subsidie voor in totaal vijftig concerten. Deze aantallen blijven achter bij de verwachting.

Programmeringssubsidie incidentele concerten popmuziek

Het beschikbare budget voor deze regeling is 90.000 euro. In 2016 werd hiervan 58.884 euro toegekend, verdeeld over 32 podia. Slechts één podium hiervan is nieuw binnen deze regeling. Er is sprake van een onderschrijding van het beschikbare budget van 35 procent.

In totaal ging het om 123 gesubsidieerde concerten, waarbij 203 Nederlandse bands optraden. Per concertavond verstrekke het Fonds gemiddeld 479 euro subsidie. Deze concerten trokken gemiddeld 62 bezoekers per concert.

Net als in voorgaande jaren diende een breed scala aan podia een aanvraag voor deze subsidie in: theaters die een popconcertserie programmeren, jongerencentra met een welzijnsinvalshoek en 'echte' poppodia die zich mogelijk in de toekomst kwalificeren als Kernpodium. Dat de regeling voor een aantal podia inderdaad als opstap dient, blijkt uit het feit dat vier aanvragers uit 2016 met ingang van 1 januari 2017 zijn aangewezen als Kernpodium: De Cacaofabriek (Helmond), 't Ukien (Kampen), Poppodium De Spot (Middelburg) en Altstadt (Eindhoven).

Van de gehonoreerde aanvragen kwam slechts 12 procent uit de G4. De overige aanvragen waren goed gespreid over het land: 29 procent van de subsidie ging naar regio Zuid, 20 procent naar zowel regio Oost als regio Midden, 16 procent naar regio West en 4 procent naar regio Noord.

Programmeringssubsidie festivals popmuziek

In 2016 werden 58 aanvragen gehonoreerd. De door het Fonds gesubsidieerde popfestivals werden bezocht door 263.563 mensen, gemiddeld 4.544 bezoekers per festival. Vergelijken met 2015 (gemiddeld 3.162 bezoekers) is dit een flinke stijging. Van de beschikbare 140.000 euro werd in totaal 105.570 euro aan subsidie verstrekt. De subsidie kwam ten goede aan de optredens van 428 bands, solomuzikanten en dj's. De gemiddelde subsidie per bezoeker is gedaald van 0,60 euro in 2015 naar 0,40 euro in 2016.

Van de 58 gehonoreerde aanvragen kwam circa 17 procent uit de vier grote steden. De overige aanvragen waren goed gespreid over het land: 33 procent van de subsidie ging naar regio Oost, 24 procent naar regio Zuid, 14 procent naar regio Noord, 9 procent naar regio West en 3 procent naar regio Midden.

In 2016 was het aantal aanvragen 15 procent lager dan in 2015. Dit komt deels doordat een aantal festivals na 2015 is gestopt of een jaar overslaat. Naast financiële problemen noemden zij als belangrijkste oorzaak de grote druk op hun organisatie, die veelal uit vrijwilligers bestaat.

Het Fonds Podiumkunsten zag dat steeds meer festivals hun publiek en draagvlak proberen te vergroten door verbindingen aan te gaan met culturele organisaties in de omgeving en ook met sportverenigingen, welzijnsorganisaties en het bedrijfsleven. Steeds meer popfestivals richten zich op een breder publiek en ontwikkelen zich tot een evenement voor de hele wijk, een stadsdeel of een dorp.

Internationalisering

De internationaliseringsregeling is bedoeld om de export, uitwisseling en import van de podiumkunsten te bevorderen en bestaat uit vier deelregelingen.

De verdeling van de disciplines over de deelregelingen is vergelijkbaar met eerdere jaren. Muziek is bij alle vier goed vertegenwoordigd en in het bijzonder bij het Snelloket. Muziektheater daarentegen is vaak ondervertegenwoordigd. Disciplines waarbij taal een minder grote rol speelt, zoals dans en muziek, lijken gemakkelijker internationaal te programmeren. Veel van de ingediende aanvragen hebben betrekking op onze buurlanden en de Verenigde Staten.

Uitwisselingsprojecten

Uitwisselingsprojecten zijn bedoeld om de artistieke ontwikkeling in de podiumkunsten te stimuleren door de opbouw, overdracht of uitwisseling van kennis. Belangrijk is dat er een gelijkwaardige manier van samenwerken is en dat duidelijk wordt aangetoond op welke manier de activiteiten relevant zijn voor de Nederlandse podiumkunstenpraktijk. Aanvragen worden vooral ingediend door gezelschappen, ensembles, koren en orkesten die met vergelijkbare of juist andersoortige buitenlandse partners gaan samenwerken om zich artistiek-inhoudelijk verder te ontwikkelen.

Het Fonds nam 31 aanvragen voor een uitwisselingsproject in behandeling, waarvan er 9 werden gehonoreerd voor 270.136 euro. Deze negen aanvragen kwamen uit het theater (4), de muziek (4) en het muziektheater (1). Het aantal voorgenomen presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 238: 139 in Nederland en 99 in het buitenland. De aanvragen vertonen een diversiteit aan projecten, van research tot gezamenlijke producties. De gehonoreerde aanvragen hadden vooral betrekking op onze buurlanden. Verder werden er aanvragen gehonoreerd voor de Verenigde Staten, China en landen in Midden- en Zuid-Amerika.

Buitenlandse voorstellingen of concerten in Nederland

De subsidie voor buitenlandse presentaties in Nederland is bedoeld om de kwaliteit en diversiteit in de podiumkunsten te verhogen door aanbod van buiten Nederland te tonen aan het Nederlandse publiek en collega-professionals. Aanvragen worden ingediend door Nederlandse festivals en podia.

Voor deze subsidie nam het Fonds Podiumkunsten 36 aanvragen in behandeling. Er werden er achttien gehonoreerd voor 320.103 euro: acht muziek-, vijf theater- en vijf dansprojecten. Deze projecten moeten leiden tot 294 voorstellingen en concerten. De gehonoreerde aanvragers zijn voor een groot deel festivals (80 procent) en in mindere mate podia. Naast aanvragen voor een specifieke voorstelling of concert ontvingen we gebundelde aanvragen waarbij bijvoorbeeld verschillende buitenlandse groepen werden uitgenodigd rond een bepaald thema. De gehonoreerde aanvragen hadden vooral betrekking op voorstellingen en concerten uit West-Europa. Ook voorstellingen en concerten uit de Verenigde Staten werden veel geprogrammeerd.

Grant for Dutch presentations abroad

Een Grant for Dutch presentations abroad wordt aangevraagd door buitenlandse podia en festivals die Nederlandse gezelschappen willen presenteren. De Grant is bedoeld om de

buitenlandse vraag naar Nederlands aanbod te stimuleren. Het betreft een bijdrage in de reis- en transportkosten. Met presentaties op vooraanstaande podia en festivals kunnen Nederlandse podiumkunstenaars ook in het buitenland aan publieksopbouw werken. Ook wordt bekeken in hoeverre de voorgenomen optredens een positieve uitstraling hebben voor de Nederlandse podiumkunsten als geheel.

Voor deze regeling nam het Fonds 60 aanvragen in behandeling. Er werden er 27 gehonoreerd voor 385.850 euro. De meeste aanvragen betroffen dans (35 procent), muziek (34 procent) en theater (27 procent). Muziektheater bleef achter met 4 procent. De gehonoreerde aanvragen kwamen vooral uit Europa. Het Fonds honoreerde daarnaast aanvragen van festivals en podia uit onder meer Canada, India, de Arabische wereld en Nieuw-Zeeland. Het merendeel van deze aanvragen betrof uitnodigingen aan door het Fonds gesubsidieerde gezelschappen. Voor een beperkter deel ging het om gezelschappen uit de Basisinfrastructuur. Het aantal voorgenomen uitvoeringen door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 220.

Snelloket

Het Snelloket is erop gericht de buitenlandse speelmogelijkheden voor podiumkunstenaars te vergroten. Bij deze relatief eenvoudige regeling wordt door medewerkers van het Fonds getoetst of een aanvraag aan de voorwaarden voldoet en wordt het besluit binnen een maand bekendgemaakt. Het Fonds heeft 330 aanvragen in behandeling genomen en er daarvan 237 gehonoreerd. Net als in voorgaande jaren kwam ruim 60 procent van de aanvragen uit de muzieksector, voornamelijk de popmuziek. 14 procent betrof theater, 9 procent dans en 4 procent muziektheater. Het aantal voorgenomen presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 1.671. Dit is vergelijkbaar met 2015. In 2016 honoreerde het Fonds 28 aanvragen van componisten om een uitvoering van eigen werk bij te wonen. De meest bezochte landen waren landen in West-Europa en de Verenigde Staten. Ook China, Midden- en Oost-Europa en Midden- en Zuid-Amerika waren in trek. Bijzondere bestemmingen in 2016 waren Azerbeidzjan, Zuid-Korea, Iran, Taiwan, Jordanië en IJsland. De populariteit van de regeling maakt dat het budget al meerdere jaren achtereen vóór het einde van het jaar is toegekend.

Naast het verstrekken van subsidies voor internationale activiteiten participeert het Fonds jaarlijks in de organisatie van een beperkt aantal internationale evenementen. In het jaar van de Olympische Spelen is het culturele programma HOBRA (Holanda-Brasil) in Brazilië gerealiseerd, samen met de andere cultuurfondsen. Tien Nederlandse en tien Braziliaanse kunstenaars en creatieven maakten in duo's in drie weken tijd een nieuw werk. De resultaten werden tussentijds aan het publiek getoond en bij een grootschalig slotevenement in Rio de Janeiro.

Andere activiteiten

Dutch Performing Arts

Op 1 januari 2015 ging Dutch Performing Arts officieel van start als programma van het Fonds Podiumkunsten. Doel is het vergroten van de zichtbaarheid van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland. Het programma wordt financieel mogelijk gemaakt door de ministeries van OCW (promotionele activiteiten) en Buitenlandse Zaken (internationale bezoekersprogramma's).

De belangrijkste activiteiten van Dutch Performing Arts zijn het organiseren van showcases voor buitenlandse bezoekers in Nederland, het vertegenwoordigen en promoten van de Nederlandse podiumkunsten op internationale beurzen, het organiseren van focusprogramma's op buitenlandse festivals, het organiseren van verkennings- en oriëntatierizen en het aanbieden van zorgvuldig samengestelde bezoekersprogramma's voor buitenlandse programmeurs, journalisten en overige sleutelfiguren.

Historie

Voor de periode 2013-2016 kreeg het Fonds Podiumkunsten van de ministeries van OCW en Buitenlandse Zaken budget toegewezen voor de financiering van de collectieve promotie van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland. Deze activiteiten werden eerder uitgevoerd door de op 1 januari 2013 opgeheven sectorinstituten. Het budget was bestemd voor meerjarige plannen die het belang van individuele makers of gezelschappen overstijgen. Bureau Promotie Podiumkunsten voerde de activiteiten uit, maar hield in oktober 2013 op te bestaan. Om de lopende activiteiten niet in gevaar te brengen nam het Fonds Podiumkunsten de uitvoering zelf ter hand. Na onafhankelijk onderzoek in 2014 werd besloten dat het Fonds deze taken zou blijven uitvoeren als zelfstandig programma binnen het Fonds.

Showcases

In 2015 en 2016 organiseerde Dutch Performing Arts zeven showcases met verschillende Nederlandse partners, waar tien tot twintig Nederlandse bands, groepen of makers zich voorstelden aan buitenlandse programmeurs die via een bezoekersprogramma Nederland bezochten.

Tijdens Classical:NEXT vond in 2016 voor het tweede jaar op rij een 'Lunch with the Residents' plaats. Dit werd georganiseerd in samenwerking met de Doelen in Rotterdam. Moving Meetings Dance werd in 2015 georganiseerd tijdens de Nederlandse Dansdagen in Maastricht en in 2016 in samenwerking met en tijdens Julidans. Ter ere van het tienjarig jubileum van World Music Forum NL vond in 2016 Dutch Delta Sounds plaats. ASSITEJ NL organiseerde in opdracht van Dutch Performing Arts een showcase van Nederlandse podiumkunsten voor jong publiek rond het thema diversiteit.

De October Meeting, een coproductie met Bimhuis, bracht ruim twintig toonaangevende jonge improviserende musici uit Nederland en omliggende landen samen. Veel internationale optredens en het netwerk van Nederlandse musici komen tot stand door internationale formaties. Daarnaast zijn veel jazzprogrammeurs graag betrokken bij de ontwikkelfase om aanbod voor hun eigen scene te scouten.

De showcases leidden tot boekingen van groepen en voorstellingen. Zo is de voorstelling 'Aaipet' van BonteHond geboekt voor minstens zes podia en festivals, van Shanghai tot New York. In het seizoen 2018-2019 is de BAM in New York van plan om een focusprogramma met Nederlands jeugdtheater te presenteren. De negen Franse programmeurs die aanwezig waren bij Moving Meeting Dance, gaan verschillende dansvoorstellingen presenteren. Zo zal het festival Rencontres Chorégraphique in 2017 openen met de in de showcase getoonde voorstelling van Keren Levi. Er werden tijdens de October Meeting boekingen gedaan door onder andere het International Jazzfestival Münster (Duitsland) en Jazz North East (Verenigd Koninkrijk). Reinier Baars is door het Südtirol Jazz Festival (Italië) uitgenodigd als artist in residence in 2017.

Voor de internationale promotie van Nederlandse popmuziek stelde Dutch Performing Arts in 2015 en 2016 budgetten beschikbaar aan Buma Cultuur. Buma Cultuur organiseerde op toonaangevende internationale beurzen en festivals 'Dutch Impact' showcases. Vanaf 2017 verzorgt de Popcoalitie zelfstandig de internationale promotie van popmuziek en dance. Zij doen dit met budget van het Fonds en Buma Cultuur (beide 500.000 euro per jaar). Dutch Performing Arts blijft betrokken bij monitoring van de activiteiten en resultaten.

Bezoekersprogramma's

Naast de aan showcases gekoppelde bezoekersprogramma's organiseerde Dutch Performing Arts groepsbezoeken en individuele bezoeken aan festivals. In het kader van het internationale bezoekersprogramma verwelkomde Dutch Performing Arts de afgelopen twee jaar in totaal meer dan 600 internationale professionals. Doel was een nadere kennismaking met nieuw werk van belangwekkende Nederlandse podiumkunstenaars. Zo werden onder andere Pop Arts Festival, Noorderzon, ZomerJazzFietsTour en November Music bezocht.

Focusprogramma's

Dutch Performing Arts volgt het Internationaal Cultuurbeleid en richt zich met name op de omringende landen, ook vanwege kostenefficiëntie en kansen op marktvergroting. Waar veel exportmogelijkheden zijn, zoals voor jeugdtheater in de Verenigde Staten, kan de focus ook - letterlijk - verder weg liggen.

In samenwerking met een aantal toonaangevende buitenlandse festivals werden meerjarige focusprogramma's rond Nederlandse makers georganiseerd, om de Nederlandse podiumkunsten ook ter plaatse onder de aandacht te brengen. Nederlands aanbod was te zien op festivals als Ruhrtriennale (Duitsland), RomaEuropa (Italië), Norfolk & Norwich Festival (Verenigd Koninkrijk) en Theater aan Zee (België). Dit versterkte de reputatie van de makers onder internationale professionals en genereerde veel internationale pers.

Naast meerjarige relaties met één festival of podium in een land kozen we voor landenstrategieën. Hierbij wordt enkele jaren intensief in één of meerdere genres met een land samengewerkt. Achterliggend idee is dat markten of circuits vaak nationaal georganiseerd zijn, en tournees gemakkelijker via beeldbepalende podia ontwikkeld kunnen worden. Eind 2015 startten we bijvoorbeeld een samenwerking met het Jazz Promotion Network (JPN). Dit is een netwerk van meer dan zeventig podia en festivals in het Verenigd Koninkrijk en Ierland.

Voor het Verenigd Koninkrijk blijkt, afgezien van incidentele optredens in Londen, een lastige markt om binnen te komen. Om vast te stellen of er voldoende interesse en

mogelijkheden waren voor de Nederlandse jazz heeft JPN, in opdracht van Dutch Performing Arts, een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd onder de leden. Er bleek voldoende interesse en enthousiasme te zijn, maar onvoldoende kennis over nieuw Nederlands aanbod. Daarom is gekozen voor het organiseren van een intensief bezoekersprogramma, speciaal voor podia en festivals die zijn aangesloten bij JPN. Er zijn ruim dertig JPN-leden naar een van de vijf bezoekersprogramma's in Nederland geweest.

In Duitsland werd in 2016 in meerdere steden een uitgebreid focusprogramma op het gebied van theater en dans georganiseerd in het kader van het programma Frankfurter Buchmesse Ehrengast. Verder onderzoeken we welke mogelijkheden er zijn voor Nederlandse jazz in Duitsland. In Frankrijk staan de komende jaren Nederlands theater en dans centraal. Voor moderne dans wordt in het Verenigd Koninkrijk een haalbaarheidsonderzoek gedaan.

De meerjarige programma's worden in nauwe samenwerking met de Nederlandse ambassades of consulaten-generaal ontwikkeld en sluiten aan op het Internationaal Cultuurbeleid van de Nederlandse overheid.

Internationale beurzen en conferenties

In 2015 en 2016 vertegenwoordigde Dutch Performing Arts de Nederlandse podiumkunsten op verschillende internationale beurzen en conferenties, waaronder jazzahead!, IPAY (jeugdtheater) en WOMEX (wereldmuziek). Popmuziek werd ondersteund via het Dutch Impact-programma, uitgevoerd door Buma Cultuur. Het Reeperbahn Festival in Hamburg besteedde in 2016 speciale aandacht aan Nederlandse popmuziek.

Monitoring

In 2016 werd een format ontwikkeld om de promotionele activiteiten te monitoren en de resultaten inzichtelijk te maken. Dit format wordt in de komende periode verder uitgewerkt. www.dutchperformingarts.nl

Fast Forward

In 2014 startte het Fonds Podiumkunsten met Fast Forward. Dit programma is bedoeld om de ontwikkeling van Nederlands talent in een internationale context te stimuleren. Binnen Fast Forward krijgen de makers de gelegenheid om in samenwerking met toonaangevende buitenlandse producenten een traject uit te werken dat leidt tot presentatie van hun werk op internationale podia. Voor het programma, dat tot eind 2016 liep, is een budget van in totaal 1,1 miljoen euro beschikbaar.

De opzet en ontwikkeling van de trajecten was in handen van intendant Mark Yeoman. Hij werkte samen met een groep verkenners, bestaande uit professionals uit het veld met een uitgebreid internationaal netwerk. Benoît Vanraes coördineerde de voortgang van de trajecten en de vertaling ervan in concrete plannen.

Om talentvolle podiumkunstenaren aan buitenlandse producenten, podia en/of festivals te koppelen werd er - net als bij de regeling nieuwe makers - eerst gekeken of er een goede match was tussen maker en samenwerkingspartner. Ook werd gekeken welke positieve effecten de trajecten konden hebben op de internationale aansluiting van andere Nederlandse makers en gezelschappen. In 2015 werden de eerste internationale samenwerkingsverbanden aangegaan door Sjaron Minailo (De Munt, België), Ragazze Quartet (Josh Armstrong/Cryptic, Schotland) en Itamar Serussi (Balleto di Roma, Italië). De

eerste resultaten van deze makers zijn veelbelovend en blijken ook van meerwaarde voor de buitenlandse instellingen zelf. Het programma levert beide partijen een kwaliteitsimpuls op.

Behalve de drie makers die in 2015 hun aanvragen gehonoreerd zagen, startten in 2016 Project Wildeman (Neuköllner Oper, Duitsland), Dagmar Slagmolen/Oorkaan (Rijkstheater Oslo, Noorwegen), Jorinde Keesmaat (Contemporary Opera New York, Verenigde Staten), Jetse Batelaan (Mousonturm, Duitsland), Tony Roe (Serious Music, Groot Brittannië), Ann Van Den Broek (Barbican Theatre, Groot Brittannië), Wende Sniijders (Muziektheater Transparant, België) en Alida Dors (Les Ballets C de la B, België). Daarmee komt het totale aantal deelnemers aan het programma op elf.

Het is nog te vroeg om uitspraken te doen over het uiteindelijke resultaat van Fast Forward. In 2016 zijn we begonnen om de lopende projecten te monitoren. Voor 2017 staat een presentatie gepland van de uitkomsten van de verschillende trajecten. Het delen van kennis staat daarbij centraal, zodat het podiumkunstenveld in Nederland kan profiteren van de opgedane kennis en ervaring.

Get Lost

Get Lost (voorheen *Ervaar daar hier Theater*) is ontstaan naar aanleiding van het verdwijnen van het NCDO Cultuurfonds in 2011. In 2010 klopte Hivos hierover aan bij het Fonds Podiumkunsten. Dit zou de presentatie van bijzonder werk van podiumkunstenaren uit Afrika, Zuid-Amerika en Azië in Nederland in gevaar brengen. Deze voorstellingen zouden verdwijnen uit de reguliere programmering op de Nederlandse podia. Meerdere theaters in Nederland waren echter geïnteresseerd om dit aanbod meerjarig te presenteren. Een aantal particuliere fondsen en het Fonds Podiumkunsten zorgden voor aanvullende financiering.

In de afgelopen vier jaar werden in theaters in acht verschillende steden in Nederland en één in België bijzondere theater- en dansvoorstellingen gepresenteerd uit Zuid-Afrika, Libanon, Tunesië, Iran, China, Vietnam, India, Thailand, Indonesië, Argentinië, Chili en Brazilië.

In 2016 presenteerden we voor de vierde keer theater- en dansvoorstellingen uit landen met theatertradities waarmee het Nederlandse publiek weinig bekend is. De programmering was evenals in de voorgaande jaren in handen van de Vlaamse programmeur en festivalorganisator Frie Leysen. Zij kreeg in 2014 de prestigieuze Erasmusprijs voor haar verdiensten op het terrein van het internationale theater. De voorstellingen werden uit marketingoverwegingen in een periode van twee maanden gepresenteerd in plaats van verspreid over het gehele seizoen, zoals in voorgaande jaren.

De deelnemende theaters waren in 2016 Stadsschouwburg en Theater Frascati in Amsterdam, Stadschouwburg Utrecht, Parkstad Limburg Theaters in Heerlen, Zuiderstrandtheater en Theater aan het Spui in Den Haag en Cultuurcentrum Brugge. We presenteerden de volgende voorstellingen: 'Red' van Living Dance Studio (China), 'Blood Links' van William Yang (Australië/China), 'Sharira - Fire Desire' van Chandralekha Dance Company (India), en 'Adonde van los Muertos – Lado A' van Grupo Krapp (Argentinië). Deze voorstellingen trokken in totaal 1.958 bezoekers.

Binnen het programma werden onder de noemer *Zaigoed* elk jaar zes internationale kunstenaars naar Nederland uitgenodigd voor een individueel samengesteld residency- of bezoekersprogramma. Christina Wagner werd aangesteld als coördinator. Doel was de gasten de mogelijkheid te bieden om hun artistieke kennis en visie te verbreden en te delen met vakgenoten in Nederland. Tegelijk breidden zij hun internationale netwerk uit, werkten ze aan eigen projecten en bezochten ze voorstellingen. In een aantal gevallen gingen ook Nederlandse kunstenaars naar het buitenland.

Daarnaast werden reizen georganiseerd om Nederlandse programmeurs kennis te laten maken met het relatief onbekende werk van de kunstenaars in het buitenland, zodat zij dit uiteindelijk zelf, zonder tussenkomst van een curator, zullen programmeren.

In 2016 nam een negental theaters in Nederland het initiatief voor de doorstart van het *Get Lost*-project in festivalvorm. De eerste editie daarvan vindt in het najaar van 2017 plaats.

Get Lost kwam tot stand dankzij een samenwerking van Hivos, Stichting DOEN, Prins Claus Fonds, VSBfonds, Amsterdams Fonds voor de Kunst, Fonds Podiumkunsten en de deelnemende theaters.

www.getlost-theater.nl

Nederlandse Muziekprijs

In 2016 werd de Nederlandse Muziekprijs twee keer uitgereikt: op 1 juni aan harpist Remy van Kesteren (1989) en op 1 oktober aan pianist Hannes Minnaar (1984). Beiden behoren nu tot het selecte gezelschap van topmusici die de hoogste onderscheiding hebben ontvangen die het ministerie van OCW toekent aan musici in de klassieke muziek. Minister Jet Bussemaker reikte de prijs uit aan Van Kesteren tijdens een concert in Paradiso en aan Minnaar tijdens de NTR ZaterdagMatinee in het Concertgebouw in Amsterdam.

Van Kesteren speelde stukken van zijn nieuwste cd 'Tomorrow Eyes'. Aan het concert werkten mee: Eric Vloeimans (trompet), Joost Kroon (drums), Ties Mellema (saxofoon), Martin Fondse (toetsen) en Michael Prins (zang). De adviescommissie ziet in Van Kesteren *'een tegendraadse pionier die musiceert vanuit een authentieke artistieke drijfveer, die muzikale grenzen opzoekt en overschrijdt en in staat is te blijven verrassen en verwonderen'*.

Hannes Minnaar trad tijdens het concert op als solist in de Nederlandse première van Rob Zuidams 'Tanglewood Concerto'. Bij wijze van contrast soleerde Minnaar daarnaast in Liszts virtuoze 'Totentanz'. De dood als thema kwam ook voor in de 'Berceuse élégiaque' van Ferruccio Busoni en in de 'Symfonische dansen' van Serge Rachmaninoff. Aan het concert werkte het Radio Filharmonisch Orkest onder leiding van dirigent Markus Stenz mee. Uit het rapport van de adviescommissie: *'Minnaars spel wordt gekenmerkt door een absoluut natuurlijke, pure, heldere en onopgesmukte stijl. Dienstbaarheid aan de muziek is steeds zijn credo, verbluffende technische begaafdheid en virtuositeit daaraan ondergeschikt.'*

In het 35-jarig bestaan van de Nederlandse Muziekprijs is Remy van Kesteren de 28^e en Hannes Minnaar de 29^e musicus die de prijs ontvangt. Contrabassist Hans Roelofsen was in 1981 de eerste winnaar. Musici en vocalisten kunnen op basis van een auditie in aanmerking komen voor het ontwikkelingstraject dat voorafgaat aan de onderscheiding. De prijs is

ondergebracht bij het Fonds Podiumkunsten en wordt toegekend op advies van de Adviescommissie Nederlandse Muziekprijs.

Kandidaten volgen een traject op maat waarbij hun internationale potentie tot ontwikkeling komt. Ze krijgen een mentor toegewezen en werken met de beste musici en coaches in binnen- en buitenland. Niet alleen muzikale ontwikkeling, maar ook pr/marketing en carrièreplanning kunnen onderdeel uitmaken van het traject. Als de kandidaat volgens de commissie een positieve ontwikkeling heeft getoond, adviseert zij om de Nederlandse Muziekprijs toe te kennen.

Point Taken

Op zaterdag 19 maart 2016 gingen in het kader van *Point Taken* twee nieuwe Nederlandse dansfilms in première tijdens het Cinedans festival in EYE, Amsterdam. In 'Dancin' the Camera' verkent een tapdanseres de wereld van de zwart-witfilm. In 'She/Her' staan de machtsverhoudingen in een moeder-dochterrelatie centraal.

'Dancin' the Camera' en 'She/Her' behoren tot de vijfde en laatste editie van *Point Taken*, een project dat tot doel had om de Nederlandse dansfilm een nieuwe impuls te geven. Twee eerdere films uit deze vijfde en laatste reeks, 'Perron 13' en 'Son du Serpent', waren vorig al te zien tijdens Cinedans.

Point Taken was een initiatief van het Mediafonds en het Fonds Podiumkunsten, in samenwerking met de NTR en Cinedans. Sinds 2010 werden jaarlijks vier tot vijf teams van choreografen en regisseurs uitgenodigd om een korte dansfilm te maken, op basis van een nieuw te creëren choreografie.

Gezamenlijke activiteiten cultuurfondsen

Nederland telt zes landelijke publieke cultuurfondsen: het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Fonds Podiumkunsten, het Nederlands Filmfonds, Nederlands Letterenfonds, het Mondriaan Fonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Een groot deel van de rijksgesubsidieerde kunst en cultuur is bij de cultuurfondsen belegd, naast de Basisinfrastructuur (BIS) die rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid valt van het ministerie van OCW. Vanuit hun inhoudelijke kennis zijn de fondsen niet alleen deskundig uitvoerder maar ook belangrijk initiatiefnemer en beleidsvoorbereider op hun terreinen. Het belang hiervan voor het kunstenveld werd benadrukt door de Visitatiecommissie Cultuurfondsen 2014. De commissie was positief over de fondsen en concludeerde: "Het beleid dat de zes fondsen voeren is in lijn met de aan hen opgelegde kaders, zij beoordelen aanvragen en bezwaarschriften zorgvuldig, werken actief aan kwaliteitsbeleid via evaluaties, betrekken hun stakeholders in toenemende mate bij beleidsontwikkeling en uitvoering, hun bedrijfsvoering is op orde en de fondsmedewerkers zijn betrokken en gemotiveerd. (...)" Opvallend is het grote verschil in beleid, rolopvatting en werkwijze van de fondsen, hetgeen volgens de commissie past bij de karakterverschillen van de verschillende deelsectoren."

Door de bezuinigingen die in 2013 ingingen verdween in de meeste sectoren de ondersteunende infrastructuur met functies als debat, reflectie en onderzoek. De fondsen hebben daarin verantwoordelijkheid genomen en deze functies waar mogelijk geïncorporeerd in hun praktijk. Tegelijkertijd vormt dit een risico voor het uitvoeren van de

kerntaak; de fondsen zijn immers eveneens geconfronteerd met bezuinigingen, ook op apparaatskosten.

Omdat een aantal sectoren niet of nauwelijks BIS-instellingen kennen, moeten bij de gevolgen van de bezuinigingen voor het gehele kunst- en cultuurveld ook de project- en meerjarige activiteiten van de fondsen worden betrokken. In aanloop naar het Tweede Kamerdebat over de cultuurbegroting in november 2015 leverden de fondsen daarom in opdracht van Kunsten '92, de Federatie Cultuur en FNV KIEM een inventarisatie die dit inzichtelijk maakte.

In het gezamenlijke overleg met het ministerie van OCW benadrukken de fondsen het belang van een integrale visie voor het toekomstige kunst- en cultuurbeleid. Gezien de grote (sectorspecifieke) kennis die de fondsen in huis hebben, ligt het voor de hand dat zij worden betrokken bij de verkenning en de sectoradviezen, behorend bij de adviesaanvraag van de minister aan de Raad voor Cultuur over het cultuurbeleid vanaf 2021.

Op aanbeveling van de Visitatiecommissie Cultuurfondsen werd in 2015 de onderlinge samenwerking tussen de fondsen geïntensiveerd. De fondsen trekken op uiteenlopende onderwerpen samen op, bijvoorbeeld op het vlak van kennisdeling, onder meer op het gebied van juridische zaken, financiën en communicatie. Waar mogelijk nemen medewerkers elkaars werk over als achtervang, met name op het gebied van ICT. Bijzondere aandacht is besteed aan kennisuitwisseling over culturele diversiteit en de toepassing van de Code Culturele Diversiteit. Samenwerking op dit gebied heeft onder meer geleid tot de organisatie van een werkconferentie cultuurfondsen en culturele diversiteit door binoq atana, waarop best practices, ambities en actieplannen met experts werden besproken. De uitkomsten van de conferentie zijn door de fondsen in de beleidsplannen 2017-2020 verwerkt.

Bovendien zijn er verschillende gezamenlijke activiteiten en regelingen. Zo werken het Fonds Podiumkunsten en het Fonds voor Cultuurparticipatie samen bij de talentontwikkeling van jonge urban kunstenaars en werkten het Letterenfonds en het Fonds Podiumkunsten in 2016 samen aan een gezamenlijke regeling voor toneelschrijvers.

De fondsen blijven verkennen waar verdere interdisciplinaire samenwerking mogelijk is, bijvoorbeeld op het gebied van cultuureducatie, zodat in aanvulling op de programma's van het Fonds voor Cultuurparticipatie, disciplinebreed de aandacht voor cultuureducatie wordt versterkt.

The Art of Impact

Het tijdelijke onderzoeks- en stimuleringsprogramma *The Art of Impact*, dat in opdracht van minister Bussemaker (OCW) is ontwikkeld en uitgevoerd door de zes landelijke publieke cultuurfondsen, is zoals afgesproken in december 2016 na ruim twee jaar afgerond. De minister stelde hiervoor 7 miljoen euro beschikbaar.

Het programma is een praktijkonderzoek om de relatie tussen kunsten en andere maatschappelijk domeinen te verkennen, te versterken en meer zichtbaarheid te geven. De volgende domeinen zijn daarbij onderscheiden: leefbare wijk en stad; energie en klimaat; zorg, welzijn en *life sciences*; en circulaire economie. Tijdens het programma zijn daar actuele maatschappelijke thema's als privacy en het vluchtelingenvraagstuk aan toegevoegd.

Het programma heeft 122 initiatieven ondersteund. Dit portfolio is tot stand gekomen door twee keer een open oproep te organiseren waarbij onafhankelijke commissies, met deelnemers uit de kunst en de rest van de samenleving, 718 projectvoorstellen beoordeelden. De daartoe aangestelde intendant heeft veertig projecten geselecteerd, die passen binnen de doelstelling van het programma en die veelal al binnen de regelingen van één van de fondsen werden ondersteund.

Uit het bovenstaande blijkt dat de animo voor de regeling groot is. Een indicatie dat veel makers een sterke intrinsieke motivatie hebben om maatschappelijke impact te realiseren. De verdeling over disciplines en maatschappelijke domeinen ziet er als volgt uit:

Discipline	
Architectuur, vormgeving, e-culture, mode	25
Beeldende kunst, fotografie, erfgoed	42
Film	14
Letteren	5
Podiumkunsten	27
Multidisciplinair	9
Totaal	122

Domein	
Circulaire economie	7
Energie & klimaat	9
Leefbare wijk & stad	42
Zorg, welzijn & sport	41
Privacy	3
Vluchtelingenproblematiek	14
Multidisciplinair	6
Totaal	122

Wat betreft de spreiding kan worden opgemerkt dat initiatieven in de G4 zijn oververtegenwoordigd maar dat inspanningen van de commissies en intendant om ook projecten in andere delen van Nederland te vinden én te honoreren zijn geslaagd.

Geografische spreiding	
G4 (regio Amsterdam, Rotterdam, Den Haag & Utrecht)	49
Buiten G4	20
Landelijk ¹	51
Internationaal	2
Totaal	122

Wat opvalt, is dat het merendeel van de aanvragen is gedaan door partijen die al een historie hebben bij één van de fondsen: 79 procent van de deelnemers aan *The Art of Impact* deed alleen al sinds 2013 ook een aanvraag bij een van de fondsen. Dit betekent dat de initiatieven voornamelijk vanuit de kunst- en cultuurhoek komen en dat zij de fondsen weten te vinden. Gezien het feit dat *The Art of Impact* een gedeeld initiatief is van deze zes landelijke cultuurfondsen is dit niet zo verwonderlijk, zij kennen immers elk hun eigen achterban en weten deze communicatief goed te bedienen. Het stimuleren van initiatieven vanuit de maatschappelijke domeinen bleek een veel lastiger opdracht.

Meerdere presentaties en verspreiding van de open oproep via persberichten, op congressen en via verschillende maatschappelijke (branche) organisaties als VNO/NCW,

¹ Landelijk betekent dat de activiteiten op meerdere plaatsen in het land zijn uitgevoerd.

MVO Nederland, BNG en VNG hebben daar niet aan bijgedragen. Ook de breed samengestelde beoordelingscommissies hebben niet geholpen. Uit gesprekken met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bedrijven blijkt dat het aanvragen van kunstsubsidies iets is dat veelal buiten hun blikveld valt.

Aan de deelnemers van het programma is vanaf het begin nadrukkelijk gecommuniceerd dat het leren van elkaar een belangrijk doel is. Daartoe is in samenwerking met KWINK groep een aantal vragen opgesteld, die elk project op zijn projectpagina op de website van *The Art of Impact* beantwoordt. Ook zijn vijftien projecten als *case-study* bevraagd. Centrale thema's hierbij waren het maken van impact en samenwerken.

De resultaten van dit onderzoek zijn beschreven in een rapport (zie theartofimpact.nl). Een belangrijke conclusie is dat impact zich lastig objectief laat meten (zeker binnen de tijdsduur van dit programma: ruim twee jaar). Wel blijkt dat de kwaliteit van de samenwerking de meest betekenisvolle indicator is voor maatschappelijke impact.

Dit onderschrijft de behoefte om wat *The Art of Impact* "impactproductie" is gaan noemen, te versterken: het vakgebied dat gaat over het goed inrichten van de omstandigheden waarin kunstenaars en organisaties/bedrijven kunnen samenwerken. Om deze ambitie kracht bij te zetten, is de Impact Award gelanceerd. Deze prijs is door een onafhankelijke jury in 2015 toegekend aan Vera Bachrach en in 2016 aan Anton Dautzenberg.

Naast het online delen van kennis en het benoemen van het vakgebied van de Impact Producent, is een drietal bijeenkomsten georganiseerd voor alle deelnemers om elkaar te ontmoeten, te inspireren en ervaringen uit te wisselen.

In de doelstellingen van *The Art of Impact* stond het scheppen van publicitaire aandacht voor het programma zelf en voor de band tussen kunst en de rest van de samenleving in het algemeen. Het zichtbaar maken van het programma heeft geen prioriteit gekregen. Immers, het programma kende een tijdelijk karakter en het moet worden gezien als aanjager voor aandacht voor *The Impact of Art(ists)*. In de communicatie is ervoor gekozen de projecten centraal te zetten om op die manier het idee/verhaal achter het programma te benadrukken. Van de ondersteunde projecten heeft ongeveer de helft aandacht gehad in landelijke media. Opvallend is dat de projecten vooral als kunstprojecten en in mindere mate als maatschappelijke impact projecten werden behandeld.

De website theartofimpact.nl heeft een centrale rol gespeeld waar het gaat om zichtbaarheid voor de projecten. Elk project heeft zijn eigen projectpagina waar de ambities worden beschreven en een aantal onderzoeksvragen wordt beantwoord. *Traffic* naar de website wordt door inzet van Facebook (> 5.000) en Twitter gegenereerd. Ook is een serie korte online-documentaires geproduceerd die goed is bekeken, bijvoorbeeld 'We Are Data' en 'ONSBank'. In de laatste weken werd een *online-wrap up* gepubliceerd en een speelse printpublicatie verspreid onder deelnemers en andere belanghebbenden.

The Art of Impact heeft bijgedragen aan een divers portfolio van projecten die verspreid over het land zijn uitgevoerd. Het programma heeft de schijnwerpers gezet op een bestaande praktijk van het maken van impact met kunst(enaars). Het toont aan dat de interesse in deze praktijk groot is en het legt bloot dat het goed inrichten van de samenwerking tussen een kunstenaar en een (maatschappelijke) organisatie een vak apart is. Ook biedt het daarvoor handreikingen.

De fondsen hebben afgesproken één aanspreekpunt voor cross-sectorale vragen/initiatieven aan te stellen. Het gaat hierbij zowel om het grensvlak tussen verschillende kunstdisciplines als tussen kunst en de rest van de samenleving.

www.theartofimpact.nl

Akademie van Kunsten

De Akademie van Kunsten bestaat sinds 2014 en telde, na de aanstelling van twaalf nieuwe leden in januari, in 2016 46 leden uit de breedte van de kunsten, gekozen op basis van hun artistieke verdiensten. Nieuwe leden zijn onder andere Adelheid Roosen, Louis Andriessen en Wende Snijders. De Akademie van Kunsten heeft tot doel de stem te vertolken van de kunsten in de Nederlandse samenleving en het bevorderen van de interactie tussen de kunsten onderling, kunst en de rest van de maatschappij en wetenschap en kunst. In 2016 werd beeldend kunstenaar Barbara Visser herbenoemd als voorzitter. De Akademie wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het ministerie van OCW en de gezamenlijke cultuurfondsen.

Kunstenares Urok Shirhan ontving de artist-in-residence-beurs van de Akademie van Kunsten en het Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS). Filmmakers Sytske Kok en Stefano Odoardi ontvingen het kunstenaarsfellowship van de Akademie van Kunsten en het Koninklijk Nederlands Instituut Rome (KNIR). Dit fellowship werd ingesteld voor een project dat concreet bijdraagt aan het bevorderen van de kruisbestuiving tussen kunst en wetenschap en bestaat uit een verblijf van drie maanden aan het KNIR in Rome.

www.akademievankunsten.nl

Dutch cultural manifestations abroad

Eind 2014 stelde het ministerie van Buitenlandse Zaken 2,3 miljoen euro beschikbaar aan de zes publieke cultuurfondsen voor een activiteitenprogramma in een beperkt aantal landen. De fondsen kozen hiervoor vier landen: België (Vlaanderen), Duitsland in verband met de Frankfurter Buchmesse, Brazilië en Zuid-Korea. Aanvullend werden in overleg met het ministerie van Buitenlandse Zaken Frankrijk, de staat Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten toegevoegd. De precieze invulling verschilt sterk per land en is afhankelijk van de reeds aanwezige verbindingen en infrastructuur. De activiteiten zijn er steeds op gericht de bestaande verbindingen te versterken en aan te sluiten bij de ontwikkelingen in het veld.

In 2016 werd in het kader van dit programma een omvangrijk randprogramma bij de Buchmesse in Frankfurt georganiseerd. Het randprogramma omljstte het gastlandschap van Nederland en Vlaanderen tijdens de Buchmesse. Verder werd in 2016 in het kader van de Olympische Spelen een cultureel programma georganiseerd onder de titel HOBRA (Holanda-Brasil). Coördinatie van het programma werd op verzoek van de fondsen door DutchCulture verzorgd. Binnen HOBRA werden tien Nederlandse kunstenaars uit alle disciplines geselecteerd. De selectie werd gedaan door de betreffende cultuurfondsen. De focus lag daarbij op beginnende kunstenaars. Uiteindelijk werden Daan Gielis (film), Jörgen Tjon a Fong (participatie), Emma Rekens (muziek), Fernando Belfiore (dans), Jonas Ohlsson (beeldende kunst), Sjaron Minailo (theater), Jan Cleijne (literatuur), Sjoerd ter Borg (architectuur), Thom Kuijpers (e-cultuur) en Yuri Veerman (design) geselecteerd. Zij werden gekoppeld aan tien Braziliaanse kunstenaars. In een beperkt tijdsbestek van drie weken maakten de zo ontstane duo's in juli 2016 nieuw werk dat aan het einde van de werkperiode

werd gepresenteerd. In oktober werd HOBRA afgesloten met een bijeenkomst tijdens de Dutch Design Week.

KWALITEIT ONDER DE LOEP

In de afgelopen jaren rapporteerde het Fonds Podiumkunsten in het jaarverslag over het eigen functioneren onder het motto 'Kwaliteit onder de loep'. We gingen in op de genomen stappen om te verzekeren dat we op een effectieve en efficiënte manier invulling geven aan onze opdracht.

Dataverzameling en -analyse

Belangrijke pijlers van kwaliteitszorg zijn dataverzameling en data-analyse. Om te kunnen vaststellen wat de effecten van ons beleid zijn, hebben we informatie nodig over wat er met de subsidies wordt gerealiseerd. De digitalisering van alle aanvraagprocessen was een eerste stap. Vervolgens hebben we de digitalisering van de verantwoordingsinformatie gerealiseerd. Zo kunnen we inmiddels relatief eenvoudig antwoord geven op belangrijke vragen. Bijvoorbeeld: hoeveel producties worden er met een bepaalde subsidie gemaakt? Waar worden die producties getoond? Hoeveel uitvoeringen worden er in het buitenland gegeven? Hoeveel projecten hebben een cultureel divers karakter? Op deze vragen kunnen we nu veel preciezer antwoord geven dan vier jaar geleden.

Ook kunnen we nu beter het verschil zien tussen wat aanvragers zich voornemen en wat ze realiseren. Naast de harde gegevens staat onze eigen waarneming: ontwikkelingen die we zelf in de praktijk zien of die aan de orde komen in onze contacten met het veld. Hierbij gaat het om gesprekken met aanvragers of brancheverenigingen, om monitorgesprekken met meerjarig gesubsidieerde instellingen of om bijeenkomsten die het Fonds Podiumkunsten zelf organiseert over concrete onderwerpen. We filteren en cross-checken de informatie die we krijgen met de gegevens die we verzamelen, zodat we trends en ontwikkelingen eerder en beter kunnen signaleren.

Uitwisseling van informatie

De mogelijkheid tot informatie-uitwisseling is voor een deel sterk verbeterd omdat we op dit terrein de afgelopen jaren nauw hebben samengewerkt met het ministerie van OCW. Zo zijn de gegevens die het Fonds verzamelt een belangrijke bron voor terugkerende onderzoeken in de cultuursector. Voorbeelden zijn de monitor economische effecten (om de gevolgen van de bezuinigingen van het kabinet-Rutte II te monitoren) en Cultuur in Beeld. Door verbeterde informatieverzameling konden we voor Cultuur in Beeld in 2016 bijvoorbeeld gegevens aanleveren over de gerealiseerde speelbeurten in de G9.

De geboekte vooruitgang is van grote waarde voor de discussie over de inrichting van het subsidiestelsel. Bij het nadenken over dit onderwerp kunnen we – en met ons het ministerie van OCW en de Raad voor Cultuur – beschikken over veel meer en gedetailleerdere gegevens over de ontwikkelingen in de Fondsgesubsidieerde podiumkunsten.

Evaluatie

Niet alles is terug te brengen tot feiten en cijfers. Daarom laat het Fonds Podiumkunsten alle regelingen regelmatig op een meer kwalitatieve manier evalueren. Centrale vraag is daarbij: hoe oordeelt onze omgeving over onze subsidies? We kiezen hierbij steeds een zo effectief mogelijke manier van evalueren. Vaste onderdelen waren de afgelopen jaren een combinatie van data-analyse, een breed verspreide enquête plus een reeks gerichte interviews en de betrokkenheid van stakeholders in een brede klankbordgroep.

Voor de meerjarige regeling volgden we een aangepaste werkwijze. We hebben tussentijds twee cijfermatige analyses van de eerste resultaten uitgevoerd en daarnaast een beperkte vragenlijst uitgezet. Verder heeft het Fonds zelf met alle meerjarig gesubsidieerden over hun ervaringen gesproken in vijf speciale sessies. Hierdoor konden we bij het opstellen van de meerjarige regeling 2017-2020 al in een vroeg stadium gebruikmaken van bevindingen uit het veld, hoewel het formeel nog te vroeg was voor een uitgebreide evaluatie.

In 2016 evalueerden we onze internationaliseringssubsidies. Dit moment werd gekozen om aan te sluiten bij de algemene evaluatie van het Internationaal Cultuurbeleid, die in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken in 2015 was uitgevoerd. Dit rapport was behoorlijk kritisch. De evaluatie van de internationaliseringssubsidies van het Fonds was daarentegen ronduit positief. Aanvragers bleken, ongeacht of hun aanvraag werd gehonoreerd of afgewezen, in grote lijnen positief tot zelfs zeer positief over de subsidies. Meest opvallend was de unanieme lof voor het Snelloket voor buitenlandse reissubsidies. Hier waren de gebruikers buitengewoon positief over. Een andere opvallende uitkomst was de positieve waardering voor de grants voor buitenlandse podia en festivals die een Nederlands gezelschap of ensemble willen programmeren. Dit betrof een nieuwe subsidiemogelijkheid die halverwege 2013 is ingevoerd. Kritische geluiden die ons in de afgelopen periode via de branchevereniging bereikten, bleken niet representatief voor de opvattingen in het veld. De evaluatie is, net als de andere evaluaties die wij in de afgelopen periode uitvoerden, beschikbaar via www.fondspodiumkunsten.nl.

Verder voerden we een dienstverleningsonderzoek uit. Hierin vroegen we aanvragers naar hun ervaringen met het Fonds. Ook dit onderzoek pakte positief uit. Van onze aanvragers gaf 82 procent aan tevreden te zijn met de dienstverlening van het Fonds Podiumkunsten. Een kwart was zelfs zeer tevreden. Het dienstverleningsonderzoek was een van de bouwstenen voor onze zelfevaluatie, onderdeel van de beoordeling door een externe visitatiecommissie van het ministerie van OCW.

Onderzoeken

In 2016 liepen nog twee onderzoeken in opdracht van het ministerie van OCW. Zo analyseerde een extern onderzoeksbureau de ontwikkelingen bij de Nederlandse poppodia. Basis van dit onderzoek waren de gegevens die het Fonds Podiumkunsten en zijn voorgangers vanaf 2006 hebben verzameld in het kader van de popregelingen. Dit onderzoek wordt in 2017 afgerond. De resultaten vormen een belangrijke aanleiding om verder na te denken over hoe het Fonds met regelingen bijdraagt aan een gezond klimaat voor popbands in ons land.

Ook is in 2016 een opdracht verstrekt aan een extern onderzoeksbureau om onderzoek te doen naar innovatieve samenwerkingen tussen podiumkunstinstellingen en podia die erop gericht zijn om meer of ander publiek te bereiken. Dit onderzoek heeft een meerjarig karakter en heeft als doel een beeld te krijgen van de succesfactoren en de valkuilen bij het bereiken van meer of ander publiek. Met dit onderzoek wil het Fonds Podiumkunsten een bijdrage leveren aan de dialoog over de toekomst van het podiumkunstenbestel en de rol van het Fonds daarin.

Monitor Podiumkunsten

In het najaar van 2014 gaf het Fonds Podiumkunsten RebelGroup en Aemuse opdracht om de Monitor Podiumkunsten te ontwikkelen. Dit is een handzaam evaluatie-instrument voor

gesubsidieerde instellingen om hun betekenis in de samenleving beter te onderzoeken en in nauwer contact met hun stakeholders te staan. De monitor zal hen beter in staat stellen hun strategie en werkwijze te bepalen. In de tweede helft van 2015 voerden we een uitvoerige pilot uit met negentien instellingen, die werden begeleid bij het gebruik van de monitor. Begin 2016 werd deze zogenoemde koploperfase afgerond met tien instellingen. Dit aantal viel enigszins tegen. Er is hard gewerkt om zoveel mogelijk organisaties betrokken te houden. De voornaamste reden waarom organisaties uit deze fase stapten, was gebrek aan tijd en middelen. Bij een aantal organisaties speelde mee dat zij de aanvraag voor een meerjarige activiteitensubsidie aan het voorbereiden waren.

Er kwamen duidelijke punten naar voren die inzicht gaven in het gebruik van de monitor en hoe de monitor nog gemakkelijker kon werken. Dit betrof vooral de toelichting op onderwerpen en het gebruiksgemak. RebelGroup en Aemuse hebben de monitor op een aantal punten aangepast. In 2016 overlegde het Fonds met Cultuur+Ondernemen over een grotere toepasbaarheid en het eigenaarschap van de monitor.

Ontwikkeling verdienmodellen ensembles

In 2016 stelde het ministerie van OCW een bedrag van 600.000 euro ter beschikking voor het ontwikkelen van verdienmodellen voor middelgrote ensembles. De minister droeg het Fonds op om in overleg met partners uit de sector activiteiten te ontwikkelen die kunnen bijdragen aan deze nieuwe verdienmodellen. Achtergrond was de constatering dat de honorering van musici bij deze ensembles onder druk staat. Ook is het nodig om de samenhang te bekijken tussen onder andere overheidssubsidie, eigen inkomsten, afspraken met podia, arbeidsvoorwaarden en bedrijfsvoering en de relatie met het niet-gesubsidieerde aanbod. Het Fonds organiseerde daarom in 2016 een aantal overleggen met NAPK, VSCD en FNV KIEM. In 2017 zetten we dit traject voort. Het Fonds wil ook andere partners bij de gesprekken betrekken om zo te komen tot een beter beeld van de richting waarin we moeten zoeken.

ACHTER DE SCHERMEN

Personeel en organisatie

In de afgelopen vier jaar heeft het Fonds Podiumkunsten relatief veel aandacht besteed aan personeel en organisatie. Door de bezuinigingen op het fondsbudget begonnen we de periode met een gekrompen organisatie. Net als in het beleid zochten we in de organisatie naar nieuw evenwicht. Neveneffect van de bezuinigingen was dat relatief weinig medewerkers vertrokken naar een andere werkgever.

Het was belangrijk ons gezamenlijk kennisniveau op peil te houden. Het Fonds stimuleerde daarom individuele scholing van medewerkers. Een groot aantal medewerkers investeerde in de eigen ontwikkeling. Dit varieerde van een kortlopend coachingstraject tot langer durende opleidingstrajecten. Een belangrijke overweging was steeds welke bijdrage scholing kon leveren aan het functioneren van het Fonds.

Daarnaast hadden we aandacht voor de aansluiting van het Fonds bij ontwikkelingen in het veld. Dit betreft bijvoorbeeld de diversiteit van het personeelsbestand. Net als bij meer organisaties in het culturele veld is de opbouw van ons personeelsbestand tamelijk homogeen. We streven naar een divers personeelsbestand. Zowel culturele diversiteit als de leeftijdsverdeling en de man-vrouwverhouding zijn aandachtspunten. Het cultuurveld als geheel is geen goede afspiegeling van de Nederlandse bevolking. Dit werkt door in de instroom bij het Fonds. Juist daarom zetten we ons deze beleidsperiode krachtig in voor meer diversiteit in de organisatie.

Nieuwe werkwijze, nieuwe organisatiestructuur

Omdat de meerjarige activiteitensubsidies in 2016 prioriteit hadden, stonden vaste onderdelen van de afgelopen jaren op een lager pitje, zoals investeren in gezamenlijke kennisontwikkeling van medewerkers. Wel besteedden we in 2016 samen aandacht aan het onderwerp integriteit. We spraken daarbij vooral over ieders normen op dit gebied, vanuit de gedachte dat die net zo belangrijk zijn als de normen die het Fonds Podiumkunsten hanteert voor medewerkers en adviseurs. In dit gesprek kregen we een beter beeld van onze gedeelde normen. Dit gesprek wordt in 2017 vervolgd. Verder dachten we na over hoe het Fonds wil werken in de komende beleidsperiode. Dit ging vooral over het beleidsvoornemen om bij de productiesubsidies niet langer een strikte scheiding te hanteren tussen de verschillende disciplines, ook wel ontschotting genoemd. Een externe adviseur onderzocht hoe we deze nieuwe werkwijze vorm konden geven. Belangrijke conclusie was dat de inhoudelijke wijziging ook gevolgen heeft voor de organisatie van het Fonds. Waar we in het veld steeds meer discipline-overschrijdende projecten zien, is het van belang dat medewerkers toegerust zijn om over die projecten met aanvragers in gesprek te gaan en adviescommissies goed te ondersteunen. Interne kennisuitwisseling is daarbij van groot belang. Deze verkenning leidde tot een besluit voor een nieuwe organisatiestructuur, die in 2017 wordt ingevoerd.

Het Fonds in cijfers (per 31 december 2016)

Aantal medewerkers: 51

Aantal fte's: 44

Ziekteverzuim (gemiddeld): 3,8 procent

Nieuw in dienst in 2016 (totaal): 6

Uit dienst in 2016 (totaal): 4

Man-vrouwverhouding: 18 mannen, 33 vrouwen

Gemiddelde leeftijd: 47

Aantal medewerkers met een cultureel-diverse achtergrond: 3

Governance

Henriëtte Post is directeur-bestuurder van het Fonds Podiumkunsten. Op haar werk wordt toegezien door een Raad van Toezicht, die eind 2016 bestond uit Kete Kervezee (voorzitter), Marieke Bax, Jacobina Brinkman, Mavis Carrilho, Frits Lintmeijer, Stef Oosterloo en Stijn Schoonderwoerd. Ila Kasem, lid van de Raad van Toezicht sinds de oprichting van het Fonds Podiumkunsten, nam in de loop van 2016 afscheid.

De Raad van Toezicht en de Raad van Bestuur werken volgens de Governance Code Cultuur. Verder hanteert het Fonds de Code Cultuurfondsen, die de cultuurfondsen gezamenlijk hebben opgesteld, en de Code Culturele Diversiteit. De Raad van Toezicht legt jaarlijks verantwoording af voor zijn activiteiten in een apart verslag. Dit is te downloaden op de website van het Fonds Podiumkunsten.

De samenstelling en rooster van aftreden van de Raad van Toezicht zijn:

	Geslacht	Geboortejaar	Datum benoeming	Datum van aftreden	Termijn
Kete Kervezee (vz)	V	1948	1 januari 2014	1 januari 2019	1e
Marieke Bax	V	1961	1 mei 2016	1 mei 2021	2e
Jacobina Brinkman	V	1966	1 mei 2016	1 mei 2021	2e
Mavis Carrilho	V	1960	1 mei 2012	1 mei 2017	2e
Stijn Schoonderwoerd	M	1966	1 januari 2013	1 januari 2018	1e
Frits Lintmeijer	M	1956	1 februari 2015	1 februari 2020	1e
Stef Oosterloo	M	1960	1 februari 2015	1 februari 2020	1e

Adviseurs

Het Fonds Podiumkunsten werkt met een grote pool adviseurs, die in commissies van wisselende samenstelling advies uitbrengen over subsidieaanvragen. Van de deskundigheid van deze adviseurs maken we ook gebruik voor voorstellingsbezoek en beleidsontwikkeling. Voor de advisering over de meerjarige activiteitensubsidies 2017-2020 zijn extra adviseurs en niet-meestemmende voorzitters aangezocht. Op 21 maart 2016 was er een speciale bijeenkomst voor de adviseurs en voorzitters van de meerjarige activiteitensubsidies, waar ze werden geïnformeerd en bijgepraat over de advisering voor dit gecompliceerde traject.

In 2016 waren in totaal 195 adviseurs bij het Fonds betrokken. Van hen was 42 procent vrouw, had 9 procent een niet-westerse (bi-)culturele achtergrond en beschikte 22 procent over specifieke expertise op het gebied van culturele diversiteit. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2015.

Omdat de benoemingstermijn van een groot aantal adviseurs in 2017 eindigt, heeft het Fonds in oktober 2016 nieuwe adviseurs geworven. We deden een oproep via de eigen

nieuwsbrief, website en social media, via de brancheorganisaties, via een wervings- en selectiebureau voor Nederlanders met een niet-Nederlandse achtergrond, en via diverse niet-westerse culturele netwerken. We ontvingen 324 sollicitaties. Daaruit zijn na zorgvuldige selectie, met een daarvoor speciaal samengestelde commissie, in januari 14 voorzitters en 125 adviseurs benoemd. Zij worden vanaf 1 maart 2017 aangesteld.

Er waren veel sollicitaties van kandidaten met een geschikt profiel, maar zonder voldoende ervaring. Het Amsterdams Fonds voor de Kunst, Stichting Cultuur Eindhoven en het Fonds Podiumkunsten starten in 2017 met een traineeprogramma voor dergelijke kandidaten.

Communicatie

In 2016 presenteerde het Fonds Podiumkunsten het beleidsplan voor de komende vier jaar en maakten we de besluiten voor meerjarige activiteitensubsidies 2017-2020 bekend. De meerjarige activiteitensubsidie is eens in de vier jaar aan te vragen en in 2016 was het zover. In november 2015 presenteerden we de nieuwe regeling in TivoliVredenburg. Tot 1 maart 2016 konden instellingen hun aanvraag indienen. Op 2 augustus 2016 waren de adviezen en besluiten van de meerjarige activiteitensubsidies 2017-2020 beschikbaar op de speciale website meerjarigeadvieszen.fondspodiumkunsten.nl. Alle aanvragers ontvingen hun beschikking en advies ook in hun e-mailbox en brievenbus. Tevens maakten we een publicatie van de adviezen en besluiten. De website met besluiten trok gemiddeld 303 bezoekers per dag, het merendeel hiervan bezocht de website op of kort na 2 augustus. De reguliere website van het Fonds Podiumkunsten trok op 2 augustus maar liefst 9.500 bezoekers (bij een jaargemiddelde van 516 bezoeken per dag).

De media besteedden veel aandacht aan de meerjarige subsidietoekenningen. Alle grote dagbladen berichtten uitvoerig over de besluiten. Het *NOS Journaal*, *NPO Radio 1*, *3FM* en *Nieuwsuur* zonden items uit en interviewden Henriëtte Post. De meeste aandacht ging uit naar Orkater, Capella Amsterdam en Noorderslag, die hun subsidie verloren. Veel aandacht was er ook voor de 28 nieuwe instellingen die een meerjarige subsidie kregen, vooral voor popgroep De Staat. Ook in regionale kranten, op websites, in blogs en op social media werd volop bericht over de uitslag.

Vanuit de politiek kwamen er moties en amendementen voor extra subsidiegeld. Tot tweemaal toe werd er extra geld beschikbaar gesteld. Dit betekende dat de website met de resultaten van de meerjarige activiteitensubsidie een aantal keren moest worden aangepast.

Sinds 2014 is de website van het Fonds Podiumkunsten geoptimaliseerd voor tablets en smartphones. Gebruiksvriendelijkheid en vindbaarheid van informatie staan voorop. Bezoekers bekijken de website steeds vaker op de smartphone. Het aandeel bezoekers via de desktop computer is gedaald van 85 procent in 2013 naar 72 procent. Het aandeel bezoekers via de smartphone is gestegen van 7,5 procent naar ruim 20 procent. Het aandeel van de tablet bleef 8 procent.

Social media spelen een steeds prominentere rol in onze communicatie. We gebruikten deze media om nieuws te verspreiden, aanvragers te informeren, informatie te verzamelen en de reputatie van het Fonds te versterken. Het aantal nieuwsbriefabonnees bleef min of meer gelijk (5.581 in 2016). In de afgelopen jaren verdrievoudigde het aantal volgers op Facebook (2.277) en verdubbelde het aantal op Twitter (6.555). Het aantal connecties op LinkedIn

steeg van 1.866 naar 2.970. Eind 2016 had de Fonds Podiumkunsten-groep 1.016 leden.

Vaste onderdelen van onze communicatie waren het publieksjaarverslag met infographics, een uitvoerige jaarverantwoording en informatie over bestaande en nieuwe regelingen. In 2016 publiceerden we daarnaast het beleidsplan voor de periode 2017-2020. Ook adverteerden we (digitaal) met vacatures.

Net als in 2015 droeg het Fonds Podiumkunsten met korte items bij aan het televisieprogramma *RTL Mijn Stad*. Dit is een cultureel reisprogramma over wat er in Nederlandse steden te zien en te beleven is. In zeven afleveringen kwam een door het Fonds gesubsidieerd gezelschap of podium aan bod.

Medewerkers van het Fonds waren net als in andere jaren veel aanwezig op bijeenkomsten, festivals en de kunstvakopleidingen om voorlichting te geven over (regelingen van) het Fonds. In 2016 organiseerden we een informatieve bijeenkomst voor popmuzikanten en popproducenten over het aanvragen van een werkbijdrage muzikauteur.

Brieven aan de Kunst

Het Fonds Podiumkunsten nam in 2015, samen met het Instituut voor Publieke Waarden en het tijdschrift *Theatermaker*, het initiatief voor een bijzondere serie briefwisselingen tussen kunstenaars en denkers van buiten het kunstenveld: 'Brieven aan de Kunst'. Mensen uit andere domeinen dan de kunst werd gevraagd om wetenschappelijke, journalistieke, beleidsmatige, politieke, filosofische, medische of sociologische interpretaties van de wereld om ons heen te verbinden met artistieke interpretaties. Een kunstenaar antwoordde. In februari 2015 verscheen de eerste briefwisseling tussen bestuurskundige Albert Jan Kruiter, oprichter van het Instituut voor Publieke Waarden, en theatermaker Merel de Groot. In april 2016 werd de reeks afgesloten door regisseur Ivo van Hove en filosoof Jan Drost, die elkaar een brief schreven over romantiek en individualisme.

Pers

In diverse publicaties en op radio en televisie gaf Henriëtte Post als directeur-bestuurder invulling aan haar rol als woordvoerder. Ze was veel in beeld rond de bekendmaking van de meerjarige activiteitensubsidies. Ook schreef ze blogs over de meerjarige procedure. Henriëtte Post nam veelvuldig deel aan panels en debatten.

Met *Nieuwsuur* maakten we een item over het proces en de besluitvorming rondom de meerjarige subsidieaanvragen. We boden voor het eerst een kijkje in onze 'subsidiekeuken' om te laten zien hoe weloverwogen de besluitvorming plaatsvindt.

In 2016 publiceerden de media veel over cultuursubsidies. Er was dan ook veel nieuws. De Raad voor Cultuur bracht in mei advies uit aan de minister over de periode 2017-2020. De cultuurfondsen en de gemeenten presenteerden hun meerjarige adviezen en de Tweede Kamer debatteerde over meer geld voor cultuur.

Bij de uitreiking van de Nederlandse Muziekprijs aan harpist Remy van Kesteren en pianist Hannes Minnaar verschenen interviews in *NRC Handelsblad*, *de Volkskrant*, *Parool* en *Trouw*. De laureaten waren te gast in diverse radio- en tv-programma's, bijvoorbeeld op *Radio 4* en bij *Podium Witteman*.

Interne communicatie

De interne communicatie is gericht op het vergroten van de deskundigheid en betrokkenheid van de medewerkers en het versterken van de cohesie in de organisatie. Het belangrijkste communicatiemiddel was het intranet 'Fonds onder Ons'. Verder waren er informatieve bijeenkomsten, onder de noemer 'Art & Bammetje', waarbij medewerkers tijdens een gezamenlijke lunch een presentatie gaven. Ook vond regelmatig overleg plaats tussen bureau- en stafmedewerkers, de staf en het managementteam. We organiseerden van tijd tot tijd opfriscursussen en (bij)scholingen, zoals de workshop Woordvoering voor medewerkers die regelmatig in contact komen met aanvragers.

Dutch Performing Arts

Het programma Dutch Performing Arts, in 2014 ondergebracht bij het Fonds Podiumkunsten, heeft een Engelstalige website (www.dutchperformingarts.nl). Er is ook een Engelstalige nieuwsbrief, een Facebookpagina en een Twitteraccount. Ook in 2016 ondersteunden onze communicatiemedewerkers het team van Dutch Performing Arts. Zie voor meer informatie over Dutch Performing Arts ook andere activiteiten, pag.33.

De website van Dutch Performing Arts trok gemiddeld 39 bezoekers per dag, twee keer zo veel als in 2015. Naast corporate-communicatiemiddelen voor Dutch Performing Arts maakten we middelen voor events en showcases, zoals Moving Meetings Dance, Classical:NEXT en jazzahead.

Juridische zaken

Het aantal bezwaren van aanvragers schommelt al een aantal jaren rond de veertig. Het Fonds ontving in 2016 in totaal 41 bezwaren (44 in 2015). Acht bezwaren konden niet meer worden afgerond in 2016. Van de 41 bezwaren werd er één ingetrokken. Vijf bezwaren werden gegrond verklaard. De overige 27 werden ongegrond verklaard.

In 2016 werden elf bezwaren uit 2015 afgehandeld. Negen bezwaren werden ongegrond verklaard en één gegrond. Eén bezwaar werd niet-ontvankelijk verklaard omdat het te laat was ingediend.

Het Fonds werkt met een procedure waarbij de indiener van het bezwaarschrift in de gelegenheid wordt gesteld het bezwaar mondeling toe te lichten aan een hoorcommissie. De commissie wordt geleid door een externe voorzitter. In 2016 was dit bestuursrechtjurist Titia Zalme. In 2016 werd 31 keer gebruikgemaakt van de gelegenheid om een bezwaar mondeling toe te lichten.

In 2016 deed de rechtbank Amsterdam uitspraak over een beroep dat in 2015 was ingediend. De zaak betrof de afwijzing van een aanvraag voor een productiesubsidie voor het organiseren van een concours. De rechtbank verklaarde het beroep ongegrond. Tegen deze uitspraak is hoger beroep ingesteld bij de Raad van State.

In 2016 werden de bezwaarschriften behandeld die betrekking hadden op de meerjarige activiteitsubsidie 2017-2020. Er werden 31 bezwaren ingediend, waarvan er 3 niet-ontvankelijk zijn verklaard. Twee daarvan waren te laat ingediend. Het derde bezwaar betrof een aanvraag van een festival die alsnog werd gehonoreerd wegens beschikbaarheid van

extra middelen. Een ander bezwaar dat betrekking had op een festival, werd om dezelfde reden ingetrokken. Uiteindelijk werden 27 bezwaren behandeld. Over deze bezwaren heeft het Fonds advies gevraagd aan een onafhankelijke bezwaaradviescommissie. De commissie werd voorgezeten door Herman Bunjes, oud-advocaat en voormalig rechter bij de rechtbank te Amsterdam. Eind januari 2017 was er advies uitgebracht over vijftien bezwaarschriften. De bezwaaradviescommissie oordeelde positief over de besluiten van het Fonds en adviseerde de bezwaren ongegrond te verklaren. Zij benadrukt in de adviezen dat het oordeel van de adviescommissie een deskundigenoordeel is. In de bezwaarprocedure heeft de bezwaaradviescommissie primair gekeken of het advies zorgvuldig tot stand is gekomen en voldoende draagkrachtig en inzichtelijk is gemotiveerd.

Financieel resultaat

Financieel kader en afronding 2013-2016

Voor de periode 2013-2016 heeft het ministerie van OCW bij aanvang in totaal 178,8 miljoen euro subsidie ter beschikking gesteld (44,7 miljoen euro per jaar). Tot en met 2016 is dit bedrag, inclusief projectsubsidies, bijgesteld naar 199,2 miljoen euro. Dat is gemiddeld 49,8 miljoen euro per jaar. De toename is het gevolg van indexatie en vooral van projectsubsidies (circa 4 miljoen euro in 2016).

Bij de afronding van de periode 2013-2016 worden de voor deze jaren toegekende, maar niet-bestede OCW-middelen als eenmalige subsidiebate verwerkt en toegevoegd aan het bestemmingsfonds OCW. Bij de vaststelling van de subsidieperiode 2013-2016 neemt het ministerie van OCW een besluit over de bestemming van deze middelen. De niet-bestede OCW-middelen bedragen 3,4 miljoen euro en bestaan (vooral) uit niet-ingezette gelden voor de meerjarige activiteitsubsidies 2013-2016, voor indexatie en voor teruggekomen gelden uit wel toegekende, maar later ingetrokken subsidies.

In de jaarrekening 2016 zijn de in 2016 verleende subsidies voor de meerjarige activiteitsubsidies 2013-2016, in totaal 132,9 miljoen euro, *niet* opgenomen. Deze worden ingeboekt in de jaarrekening 2017. De toekenningen worden dan gedekt uit de middelen die voor de periode 2017-2020 door OCW ter beschikking zijn gesteld, te weten 214,4 miljoen euro (gemiddeld 53,6 miljoen euro per jaar).

Balans per 31 december 2016

Eind 2016 bedraagt het bestemmingsfonds 6,2 miljoen euro en de eigen reserves 6,3 miljoen euro. Het eigen vermogen is met 2,9 miljoen euro gestegen door het financiële resultaat over 2016.

Voor wat betreft de noodzakelijke of gewenste reservevorming wordt verwezen naar de risicoparagraaf in dit verslag.

Eind 2016 stond er 13 miljoen euro op de rekening-courant bij het ministerie van Financiën, waarmee de liquiditeit ruim voldoende is om aan de kortlopende verplichtingen te voldoen. Op 31 december 2016 bedroeg de liquiditeitsratio circa 185 procent. Begin 2017 is een fors beroep gedaan op de rekening-courant. Alle meerjarige instellingen hebben een extra kwartaalvoorschot uitbetaald gekregen om een goede start te kunnen maken met hun activiteiten.

Op de balans staat een post van 1,8 miljoen euro aan nog te verlenen subsidies uit OCW-middelen. Dit betreft een aantal projecten die in 2017 doorlopen. Daarnaast staat er op de balans een bedrag van 0,7 miljoen aan nog te besteden projectsubsidies van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze posten zijn onderdeel van de kortlopende schulden van in totaal 7,6 miljoen euro, die verder bestaan uit subsidiecrediteuren (4,6 miljoen euro). Het totaal aan kort- en langlopende schulden bedraagt 8,6 miljoen euro. De solvabiliteit (eigen vermogen gedeeld door totaal vermogen) komt uit op circa 0,6.

Exploitatie: beheerslasten

De totale beheerslasten in 2016 bedroegen 4,6 miljoen euro, de werkbegroting bedroeg 4,7 miljoen euro. In 2015 waren de beheerslasten 4,4 miljoen euro. In de werkbegroting was voorzien in extra lasten als gevolg van de afhandeling en advisering van de meerjarige activiteitsubsidies 2013-2016. Er was inderdaad sprake van extra beheerslasten, maar minder dan in de werkbegroting voorzien.

De beheerslastennorm (10 procent van het beschikbare jaarbudget) is in 2016 ruimschoots gehaald. Voor 2016 wordt deze norm gerealiseerd met 8,8 procent. In 2015 was dat 8,9 procent. Ook in 2013 en 2014 is de norm verwezenlijkt. Over de gehele periode 2013-2016 is een gemiddeld percentage van 8,6 procent gerealiseerd. Het Fonds verwerkt de adviseurskosten onder de beheerslasten. Als deze kosten onder de activiteitenlasten zouden worden ondergebracht (de regelgeving is hier niet eenduidig over) bedroeg het gemiddelde percentage 7,8 procent.

Exploitatie: activiteitenlasten

De activiteitenlasten van subsidies (nieuwe verplichtingen) in 2016 bedroegen 15,7 miljoen euro. Die lasten bestonden voor bijna 2 miljoen euro uit een (niet-begrote) aanvulling voor festivals uit de meerjarige subsidieaanvragen 2013-2016, en voor 1,1 miljoen uit (eveneens niet-begrote) toekenningen van frictie voor (voorheen) meerjarig gesubsidieerden. Overigens is de uitvoering van deze frictieregeling gestaakt nadat bekend was geworden dat het Fonds meer geld kreeg voor de meerjarige activiteitensubsidies 2017-2020. Het Fonds Podiumkunsten beraadt zich nog op het vervolg. De overige 12,6 miljoen euro is besteed aan de reguliere regelingen van het Fonds, deels met extra projectsubsidie (talentontwikkeling, nieuwe makers).

De overige activiteitenlasten bedroegen 4,7 miljoen euro. De grootste posten zijn de programmakosten van de afdeling Dutch Performing Arts (2,2 miljoen euro), Fast Forward (0,7 miljoen euro, gedekt met een bestemmingsreserve), Dutch Cultural Manifestations Abroad (1,2 miljoen euro, gedekt met gelden van het ministerie van Buitenlandse Zaken) en het bezoekersprogramma van Dutch Performing Arts (0,3 miljoen euro, eveneens van het ministerie van Buitenlandse Zaken).

Het totaal aan activiteitenlasten kwam daarmee op 20,4 miljoen euro, meer dan de 18,2 miljoen euro op de werkbegroting. Het verschil wordt vooral veroorzaakt door de 2 miljoen euro voor festivals en de frictieregeling. Dit is minder dan vorig jaar (22,4 miljoen euro). De verklaring daarvoor ligt vooral in de (meerjarige) toekenningen voor SKIP en SRP, waar in 2016 geen sprake van was.

Exploitatie: baten

De baten uit ingetrokken en lager vastgestelde subsidies vielen met 0,3 miljoen euro aanzienlijk lager uit dan gebruikelijk (0,9 miljoen euro in 2015).

De gerealiseerde subsidiebijdrage van OCW bedroeg in totaal 26,1 miljoen euro, verdeeld over 20,3 miljoen euro structurele bijdrage, 2,4 miljoen euro uit projectbijdragen en 3,4 miljoen euro uit de vrijval van niet-bestede OCW-middelen. De bijdrage van het ministerie van Buitenlandse Zaken kwam uit op 1,5 miljoen euro. Samen met de baten van ingetrokken en lager vastgestelde subsidies en doorbelaste overhead, kwam het totaal aan baten daarmee uit op 27,9 miljoen euro.

Exploitatie: financieel resultaat

Het totale resultaat bedraagt 2,9 miljoen euro positief. Enerzijds was er sprake van een incidentele bate van 3,3 miljoen euro uit de vrijval van OCW-middelen, anderzijds een negatief resultaat van 0,7 miljoen uit de activiteiten van Fast Forward. Samen met enkele kleinere posten komt dit uit op 2,9 miljoen euro.

Begroting 2017

Voor het jaar 2017 is een begroting opgesteld door het bestuur en goedgekeurd door de Raad van Toezicht. Deze werkbegroting voor 2017 maakt deel uit van de meerjarenbegroting 2017-2020 die is ingediend bij en goedgekeurd door het Ministerie van OCW. De baten en lasten van de begroting 2017 totaliseren tot € 153,2 miljoen. Dit is aanzienlijk meer dan het gemiddelde voor de periode 2017-2020 van € 54,2 miljoen per jaar. Dit wordt verklaard door het feit dat de meerjarige toekenningen voor 2017-2020 van € 132,9 miljoen geheel in het resultaat van 2017 verwerkt zullen worden. Datzelfde geldt voor de dekkingsbijdrage uit OCW-middelen.

Wet normering topinkomens (WNT)

Deze verantwoording is opgesteld op basis van de regelgeving voor publieke cultuurfondsen. Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Het bezoldigingsmaximum in 2016 is 149.000 euro. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur van het dienstverband), waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht: dit bedraagt voor de voorzitter 15 procent en voor de overige leden 10 procent van het bezoldigingsmaximum.

Leidinggevende topfunctionarissen

Mevrouw Henriëtte Post, fulltime dienstverband (36 uur), het gehele jaar 2016 directeur en voorzitter van de Raad van Bestuur van het Fonds Podiumkunsten. Het totaal aan relevante betalingen bedroeg 122.594 euro, bestaande uit 108.807 euro beloningen (inclusief vakantiegeld en vaste eindejaarsuitkering), 13.759 euro aan inkomensvoorzieningen op termijn (pensioenpremies) en 28 euro aan belastbare (variabele) onkostenvergoedingen.

De heer Dennis Stam, 90 procent dienstverband (32,4 uur), het gehele jaar 2016 adjunct-directeur. Het totaal aan relevante betalingen bedroeg 82.919 euro, bestaande uit 73.224

euro beloningen (inclusief vakantiegeld en vaste eindejaarsuitkering) en 9.695 euro aan inkomensvoorzieningen op termijn (pensioenpremies).

Voor de bezoldiging van de directeur en de adjunct-directeur van het Fonds Podiumkunsten wordt, net als voor de andere medewerkers, gebruikgemaakt van de BBRA-schalen. De functie van directeur-bestuurder is ingeschaald in schaal 16, die van de adjunct in schaal 13. Er zijn geen bijzondere aanvullende afspraken op het terrein van de arbeidsvoorwaarden van de directie.

Toezichthoudende topfunctionarissen

De voorzitter van de Raad van Toezicht ontving in 2016 een vergoeding van 4.800 euro. Voor de leden van de Raad van Toezicht is de vergoeding naar rato van de aanwezigheid bij bijeenkomsten. De vergoeding bedroeg minimaal 1.170 euro en maximaal 2.340 euro. Daarmee bleef het Fonds Podiumkunsten ruimschoots onder het toepasselijke WNT-maximum.

Overige

Van uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen of bezoldiging of ontslaguitkering boven het WNT-maximum aan niet-topfunctionarissen was geen sprake.

Risicoparagraaf

In 2016 deed de Audit Dienst Rijk (ADR) onderzoek naar de reservevorming bij de cultuurfondsen. Dit omdat sinds de aanscherping van het Handboek Verantwoording Cultuurfondsen in 2014, versterking van de Algemene Reserve uit de baten van ingetrokken subsidies niet meer mogelijk was, terwijl tegelijkertijd het opvangen van normale bedrijfsvoeringsrisico's, zoals schikkingen op bezwaren en beroepen van subsidieaanvragers, nog wel steeds tot de verantwoordelijkheid van de rijkscultuurfondsen werd gerekend. De conclusies van dat onderzoek zijn voor het ministerie van OCW aanleiding geweest om reservevorming (mits beargumenteerd) vanaf 2017 opnieuw toe te staan.

Het Fonds onderkent op dit moment één reëel financieel risico: de bezwaar- en beroepsprocedure in het kader van de meerjarige activiteitenregeling 2017-2020. In de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen' in de jaarrekening staat de actuele situatie vermeld, op het moment van goedkeuring van de jaarrekening. Het is niet mogelijk om op grond van ervaringen uit het verleden een onderbouwde en precieze inschatting te maken van de mogelijke extra verplichtingen die het uiteindelijke gevolg zouden kunnen zijn van deze procedures is. Wel is duidelijk dat (een) voor het fonds negatieve uitkomsten(en) financiële consequenties kunnen hebben door de hoogte van de daarmee gemoeide bedragen, en het meerjarige karakter van deze regeling.

Daar staat tegenover dat het Fonds de mening is toegedaan dat het de risico's op een ongunstige uitkomst tot een minimum heeft gereduceerd: de inrichting van de regeling, en de controle en bewaking van de aanvraag-, advies- en besluitvormingsprocedures bieden daartoe voldoende vertrouwen. Dat vertrouwen is bevestigd nu de onafhankelijke bezwarenadviescommissie alle bezwaren, op één na (deels gegrond, zonder financiële

consequenties), waarover zij advies heeft uitgebracht ongegrond heeft verklaard (alle 29 bezwaren zijn afgerond).

Overigens geldt voor alle subsidieregelingen van het Fonds dat de ‘checks and balances’ naar de mening van het bestuur op orde zijn. Dat blijkt ook uit het geringe aantal malen dat het bestuur na een bezwaar alsnog anders besluit, in het voordeel van de aanvrager.

Naast de bedrijfsvoeringsrisico’s die het gevolg zijn van de subsidietaak van het Fonds, is er een tweede risico mogelijk: het opheffen of reorganiseren van de organisatie van het Fonds als gevolg van politieke besluitvorming. Dat risico is op dit moment niet actueel, omdat het Fonds een subsidiebeschikking heeft gekregen voor de periode 2017-2020. Het bestuur acht een bedrag van maximaal 1 jaar beheerlasten noodzakelijk om in een voorkomend geval de organisatie op een verantwoorde manier te kunnen ontmantelen (inclusief sociaal plan). De algemene reserve bedraagt per 31 december 2016 € 6,2 miljoen. Daarmee is de Algemene Reserve bijna gelijk aan de voorwaardelijke vordering op OCW van € 6,9 miljoen. In de reactie op het rapport van de ADR bevestigt OCW dat deze vordering inderdaad opgeëist kan worden als het Fonds zonder dat er sprake is van ‘eigen schuld’ in liquiditeitsproblemen zou komen. De voorwaardelijke vordering kan dus, indien noodzakelijk, opgevraagd worden voor de uitvoering van een sociaal plan.

Getekend,

Den Haag, 27 maart 2017,

Mevr. Mr. Drs. C. Kervezee
Voorzitter Raad van Toezicht
Fonds Podiumkunsten

Mevr. H.I. Post
Directeur/Bestuurder
Fonds Podiumkunsten

Fonds Podiumkunsten Den Haag

Jaarrekening 2016

Balans	2
Exploitatierkening	4
Prestatieverantwoording	5
Kasstroomoverzicht	6
Algemene toelichting op de jaarrekening	7
Toelichtingen bij de balans	10
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	21
Specificatie exploitatierkening	23
Toelichting op de exploitatierkening	26
Specificatie exploitatiesaldo en resultaatverdeling	30
Wet Normering Topinkomens	31
Gebeurtenissen na balansdatum	33
Overige gegevens	34
Controleverklaring	

Model I : Balans

Balans na resultaatbestemming

Activa	31-12-2016	31-12-2015
Vaste Activa		
Materiële vaste activa	<u>582.486</u>	<u>672.502</u>
<i>Totaal Vaste Activa</i>	<i>582.486</i>	<i>672.502</i>
Vlottende Activa		
Vorderingen		
Subsidie Ministerie OCW	81.088	47.295.175
Voorwaardelijke vordering OCW	6.900.911	6.900.911
Subsidie Buitenlandse Zaken	738.001	1.120.435
Terug te vorderen subsidies	106.262	31.314
Overige vorderingen	17.473	9.934
Overlopende activa	<u>33.573</u>	<u>126.345</u>
<i>Totaal Vorderingen</i>	<i>7.877.308</i>	<i>55.484.115</i>
Liquide Middelen		
Rekening Courant Min. van Financiën	12.979.291	7.825.099
Deposito's Ministerie van Financiën	-	1.125.000
Betalingen onderweg	-	2.003
Bankgarantie	69.103	69.103
Kas	<u>39</u>	<u>13</u>
<i>Totaal Liquide Middelen</i>	<u><i>13.048.432</i></u>	<u><i>9.021.218</i></u>
<i>Totaal Vlottende Activa</i>	<i>20.925.739</i>	<i>64.505.333</i>
TOTAAL ACTIVA	<u><u>21.508.226</u></u>	<u><u>65.177.835</u></u>

Balans na resultaatbestemming

Passiva	31-12-2016	31-12-2015
Eigen Vermogen		
Algemene reserve	6.253.885	6.178.362
Bestemmingsreserves	60.000	936.341
Bestemmingsfonds OCW	<u>6.167.611</u>	<u>2.484.748</u>
<i>Totaal Eigen Vermogen</i>	12.481.496	9.599.451
Voorzieningen		
Voorziening sociaal beleid	<u>438.357</u>	<u>551.638</u>
<i>Totaal Voorzieningen</i>	438.357	551.638
Langlopende Schulden		
Subsidiecrediteuren	925.000	1.600.000
Nog te verlenen subsidies	-	-
Nog te realiseren beheerslasten	-	-
Investeringsubsidie	<u>73.410</u>	<u>92.736</u>
<i>Totaal Langlopende Schulden</i>	998.410	1.692.736
Kortlopende Schulden		
Activiteitencrediteuren	4.581.823	27.149.452
Nog te verlenen subsidies OCW	1.789.783	18.575.093
Nog te realiseren beheerslasten	-	4.690.000
Nog te verlenen subsidies BuZa	657.153	2.171.459
Nog te besteden overige activiteiten	74.426	182.527
Beheercrediteuren	66.328	115.406
Belastingdienst	180.005	172.313
Vakantiegeld	106.618	101.809
Opgebouwd verlof personeel	96.336	61.035
Overlopende passiva	<u>37.489</u>	<u>114.916</u>
<i>Totaal Kortlopende Schulden</i>	<u>7.589.963</u>	<u>53.334.010</u>
TOTAAL PASSIVA	<u><u>21.508.226</u></u>	<u><u>65.177.835</u></u>

Model II : Functionele exploitatierekening

	Rekening 2016	Gemiddelde Begroting 2013-2016	Werk- begroting 2016	Rekening 2015
Baten				
Directe Opbrengsten				
Lager vastgestelde subsidies	111.065	300.000	300.000	401.286
Ingetrokken subsidies	167.655	300.000	300.000	472.677
Overige Inkomsten	34.288	-	-	309
Totale Opbrengsten	<u>313.008</u>	<u>600.000</u>	<u>600.000</u>	<u>874.272</u>
Subsidies en Bijdragen				
Subsidie OCW	26.089.601	44.500.000	20.678.897	23.714.180
Overige Subsidies en Bijdragen	1.514.306	-	1.380.000	888.357
Totale Subsidies en Bijdragen	<u>27.603.907</u>	<u>44.500.000</u>	<u>22.058.897</u>	<u>24.602.537</u>
TOTALE BATEN	27.916.915	45.100.000	22.658.897	25.476.809
Lasten				
Beheerslasten				
Beheerslasten personeel	3.151.660	3.221.200	3.427.918	3.167.857
Beheerslasten materieel	1.464.056	1.203.500	1.262.000	1.226.548
Totale Beheerslasten	<u>4.615.715</u>	<u>4.424.700</u>	<u>4.689.918</u>	<u>4.394.406</u>
Activiteitenlasten				
Verleende subsidies	15.725.282	39.840.000	12.730.000	20.124.468
Overige activiteitenlasten				
<i>Overige activiteitenlasten personeel</i>	278.878	-	275.000	296.486
<i>Overige activiteitenlasten materieel</i>	4.411.704	210.000	5.177.181	1.982.871
Totale Activiteitenlasten	<u>20.415.864</u>	<u>40.050.000</u>	<u>18.182.181</u>	<u>22.403.825</u>
TOTALE LASTEN	<u>25.031.579</u>	<u>44.474.700</u>	<u>22.872.099</u>	<u>26.798.231</u>
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	2.885.336	625.300	-213.202	-1.321.422
Rentebaten	1.226	100.000	-	5.770
Bijzondere baten en lasten	<u>-4.516</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-23.645</u>
EXPLOITATIERESULTAAT	<u><u>2.882.045</u></u>	<u><u>725.300</u></u>	<u><u>-213.202</u></u>	<u><u>-1.339.297</u></u>

De Gemiddelde Begroting sluit aan bij de door het ministerie goedgekeurde begroting voor 2013-2016.

De Werkbegroting sluit aan bij de door de Raad van Toezicht goedgekeurde werkbegroting voor 2016.

Model III : Prestatieverantwoording

	Exclusief Meerjarigen 17-20	Inclusief Meerjarigen 17-20
Aanvragen		
Aantal ontvangen aanvragen	1.715	1.941
Aantal honoreringen	785	934
Aantal afwijzingen	930	1.007
Aantal bezwaarschriften	41	72
Aantal beroepsschriften	2	2
Aantal klachten	0	0

In 2016 vond de behandeling plaats van de aanvragen voor Meerjarige Regeling 2017-2020. De financiële uitkomsten daarvan worden in de jaarrekening 2017 opgenomen.

	Aantal	Aantal deelnemers
Activiteiten		
Bijeenkomst werkbijdrage muzikanten	1	35
Adviseursbijeenkomsten	1	33
Eurosonic Noorderslag (bijeenkomsten)	3	110
Get Lost` (voorstellingen)	4	1.958
Mijn Stad (televisie-uitzendingen)	7	1.933.000
Point Taken (filmvertoningen)	2	6.500
Nederlandse Muziekprijzen (aantal uitreikingen en genodigden)	2	248
Totalen	20	1.941.884

Financiën

Besteed budget per regeling:

Hiervoor wordt verwezen naar de specificatie van de functionele exploitatierekening.

Vastgestelde en nog vast te stellen subsidies

Aantal vastgestelde subsidies in 2016	893
Aantal nog vast te stellen subsidies op 31 december 2016	1.166

Schattingen

Met betrekking tot de activiteiten geldt dat het aantal deelnemers in sommige gevallen is bepaald aan de hand van het aantal aanmeldingen. Hiernaast werd sporadisch gebruik gemaakt van waarneming ter plaatse. Deze aantallen kunnen daarom verschillen van het werkelijke aantal.

Met betrekking tot Eurosonic geldt dat er sprake is van schattingen achteraf.

Met betrekking tot de 2 filmvoorstellingen van Point Taken bleef de samenwerkingspartner Cinedans helaas in gebreke voor wat betreft het aanleveren van de benodigde gegevens.

Kasstroomoverzicht

I Kasstroom uit operationele Activiteiten	2016	2015
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	2.885.336	-1.321.422
Aanpassen voor:		
Afschrijvingen materiële vaste activa	148.839	160.978
Mutatie voorzieningen	<u>-113.281</u>	<u>10.037</u>
<i>Bruto Kasstroom uit operationele activiteiten</i>	<i>2.920.894</i>	<i>-1.150.407</i>
Mutatie in vorderingen op OCW	47.214.087	47.272.045
Mutatie overige vorderingen	392.720	1.425.506
Mutatie kortlopende activiteitencrediteuren	-22.567.629	-2.863.332
Mutatie overige kortlopende schulden	-78.703	7.665
Mutatie langlopende subsidiecrediteuren	-675.000	-20.807.408
Mutatie subsidiemiddelen (voor activiteiten en beheer)	<u>-23.097.717</u>	<u>-24.588.776</u>
<i>Subtotaal mutatie vorderingen en kortlopende schulden</i>	<i><u>1.187.758</u></i>	<i><u>445.700</u></i>
Rentebaten	1.226	5.770
Bijzondere baten en lasten	<u>-4.516</u>	<u>-23.645</u>
<i>Netto Kasstroom uit operationele activiteiten</i>	<i>4.105.362</i>	<i>-722.582</i>
II Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-58.823	-27.343
Mutatie investeringssubsidie	<u>-19.326</u>	<u>-19.326</u>
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	<i><u>-78.149</u></i>	<i><u>-46.669</u></i>
Mutatie liquide middelen (I + II)	4.027.214	-769.251
Mutatie liquide middelen volgens balans	4.027.214	-769.251

Algemene toelichting op de jaarrekening

Algemeen

Activiteiten

De activiteiten van de Stichting Nederlands Fonds voor Podiumkunsten⁺ (Fonds Podiumkunsten), statutair gevestigd te Den Haag, bestaan voornamelijk uit het verlenen van subsidies aan kunstenaars en instellingen voor activiteiten op het gebied van podiumkunsten.

Verbonden partijen

Het Fonds Podiumkunsten is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). Wijzigingen van de statuten behoeven de goedkeuring van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de Minister. Het bestuur wordt benoemd door de Raad van Toezicht, na de minister gehoord te hebben.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Algemeen

Bij het opstellen van de jaarrekening wordt uitgegaan van de voorschriften in het Handboek verantwoording Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016, van 1 november 2012, opgesteld door het ministerie van OCW (hierna te noemen: het handboek).

Hierdoor zijn eveneens de Richtlijnen van jaarverslaggeving 640 van toepassing. Bij eventuele verschillen tussen het handboek en RJ 640 prevaleert het handboek.

De jaarrekening is opgesteld naar de grondslag van historische kosten.

Met betrekking tot de baten uit ingetrokken subsidies geldt dat deze met ingang van 2014, op aanwijzing van OCW, niet meer mogen worden toegevoegd aan de Eigen Reserves van het Fonds, maar moeten worden toegevoegd aan de Nog te besteden Subsidiemiddelen van OCW.

Voor de periode 2017-2020 heeft de Minister van OCW de voortzetting van de subsidiëring bevestigd in een beschikking, zodat bij het opstellen van de jaarrekening is uitgegaan van continuïteit

Grondslagen waardering activa en passiva

Tenzij anders aangegeven worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen historische kostprijs minus cumulatieve afschrijvingen en vanaf de grens van € 1.000 in de balans opgenomen. Onder deze activeringsgrens worden zij direct ten laste van het resultaat gebracht. Afschrijving op materiële vaste activa vindt lineair plaats. De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn vermeld in de toelichting bij de balans.

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens tegen de gemortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde,

onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Aan de algemene reserve wordt het (resterende) exploitatiesaldo van het boekjaar toegevoegd dan wel onttrokken.

Conform voorschrift van het ministerie van OCW wordt het Bestemmingsfonds OCW gevormd door toevoeging van de baten van lager vastgestelde subsidies en de rentebaten. Aan het einde van deze cultuurnotaperiode wordt ook het eventuele saldo van de niet bestede subsidiebijdragen en/of bijdragen voor beheerslasten aan het Bestemmingsfonds OCW toegevoegd.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de betreffende verplichtingen af te wikkelen.

Investeringsubsidies worden verantwoord onder de langlopende schulden en vallen analoog vrij met de afschrijvingen op de betrokken vaste activa.

Kortlopende schulden en overlopende activa: onder deze post worden in dit geval verantwoord die schulden waarvan de resterende looptijd ten hoogste 12 maanden bedraagt.

Bepaling van het resultaat

Baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, aan de hand van de activiteitenlasten en beheerslasten. Op deze wijze vindt matching plaats van deze lasten en de subsidiebaten. Lasten worden in aanmerking genomen in het jaar dat deze gerealiseerd of voorzienbaar zijn.

Activiteitenlasten worden ten volle genomen in het jaar dat het subsidie is toegekend, met uitzondering van subsidieverplichtingen die ten laste komen van de ter beschikking gestelde middelen in de komende Kunstenplanperiode. Deze verplichtingen worden in het jaar van toekenning vermeld bij de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen', en als last genomen in het eerste jaar van de nieuwe Kunstenplanperiode.

Met betrekking tot de SKIP-regeling geldt dat de gehonoreerde instellingen een 'aanwijzing tot SKIP-podium' krijgen. In de aanwijzingen is een maximumbedrag vermeld. De beschikking wordt opgesteld nadat over een bepaald jaar de declaraties zijn uitbetaald. De activiteitenlasten met betrekking tot de SKIP-regeling worden genomen in het jaar waarin de aanwijzing is verzonden. In 2015 is voor een bedrag van € 3.580.000 aan aanwijzingen is opgesteld voor de jaren 2016 en 2017, die niet in het resultaat (van 2016) zijn verwerkt. De aanwijzingen voor 2017 (€ 1.785.000) komen ten laste van de middelen 2017-2020, en de betalingen zullen gemaximeerd worden op € 1,2 miljoen.

Bij de subsidie 'Programmering Podium Popmuziek' geldt dat de gehonoreerde instellingen een 'aanwijzing' voor een aantal jaren ontvangen. In deze aanwijzing is geen bedrag vermeld. De gesubsidieerde instellingen dienen maandelijks een declaratie in.

Voor de drie regelingen voor popmuziek (Programmering Podium, Incidentele Concerten en Popfestivals) geldt dat de datum van honorering van de declaratie bepalend is voor het moment (boekjaar) van resultaatbepaling, niet de datum van de gesubsidieerde activiteit(en).

De betaalde pensioenpremies aan de pensioenuitvoerders uit hoofde van de pensioenregelingen worden als last in de winst- en verliesrekening verantwoord. Per 31 december 2016 kenden de pensioenfondsen een onderdekking. Het Fonds heeft per 31 december geen andere verplichtingen aan het pensioenfonds dan eventuele verhogingen van toekomstige premies.

Onder bijzondere baten en lasten worden verstaan baten en lasten die voortvloeien uit gebeurtenissen of transacties die duidelijk te onderscheiden zijn van de activiteiten in het kader van de gewone bedrijfsuitoefening, en derhalve naar verwachting zelden zullen voorkomen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld op basis van de indirecte methode. De rentebaten en –lasten worden verwerkt in het exploitatiesaldo en derhalve opgenomen in de kasstroom uit operationele activiteiten.

Toelichtingen bij de balans

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa

	Automati- sering	Verbouw- ingen	Bedrijfs- Installaties	Kantoor- Inventaris	Totaal
Investeringen tm 2015	730.230	513.986	20.921	217.514	1.482.650
Investeringen in bestelling		2.411			2.411
Cumulat. Afschr. tm 2015	644.380	76.077	5.926	86.177	812.560
Boekwaarde 31 dec 2015	85.849	440.320	14.995	131.337	672.502
Investeringen 2016	43.343	3.881	0	14.011	61.235
Investeringen tm 2016	773.574	517.867	20.921	231.524	1.543.886
Afschrijvingen 2016	73.015	52.019	1.764	22.041	148.839
Cum. Afschrijvingen tm 2016	717.395	128.096	7.690	108.218	961.400
Boekwaarde 31 dec. 2016	56.178	389.771	13.231	123.306	582.486

De investeringen in verbouwingen betreft aanpassing verlichting van de vergaderruimtes.

De investeringen in automatisering betreft aanschaf van diverse hardware.

De investering in kantoorinventaris betreft aanschaf telecommunicatiemiddelen en koffiezetapparaat.

Er wordt lineair afgeschreven op basis van de historische kostprijs, restwaarde nul.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn

Automatisering	5 jaar (subsidiebeheersysteem) of 3 jaar (website, hardware en overige software)
Verbouwingen nieuwe locatie	10 jaar
Bedrijfsinstallaties	5 jaar
Kantoorinventaris	10 jaar (meubilair) of 5 jaar (overige)

VLOTTENDE ACTIVA

Vorderingen

Subsidie OCW Cultuurnota

De vordering op OCW is als volgt opgebouwd:

<i>Omschrijving</i>	<i>Regulier incl. HGIS</i>	<i>Dutch Perf. Arts.</i>	<i>Talent- ontwikkeling</i>	<i>Overige Proj. Subs</i>	<i>Totaal</i>
Toekenningen & bevoorschotting tm '15					
2013: Beschikking 2013-2016	178.817.599				178.817.599
2013: Arbeidsvoorwaardenmiddelen 13-16	4.375.976				4.375.976
2013: Indexatie 2013-2016	488.410				488.410
2013: Projectsubsidies				7.345.593	7.345.593
2014: Indexatie 2014-2015	432.498				432.498
2014: Dutch Performing Arts		750.000			750.000
2014: Talentontwikkeling Podiumkunsten			2.186.000		2.186.000
2015: Indexatie 2015-2016	85.440				85.440
2015: Projectsubsidies				123.189	123.189
Totaal toekenningen tm 2015	184.199.923	750.000	2.186.000	7.468.782	194.604.705
Bevoorschottingen tm 2015	138.247.748	500.000	1.093.000	7.468.782	147.309.530
Saldo op 31 december 2015	45.952.175	250.000	1.093.000	0	47.295.175

Toekenningen en bevoorschottingen 2016

2016: Indexatie 2016	639.540				639.540
2016: Projectsubsidies				3.974.751	3.974.751
Totaal toekenningen tm 2016	184.839.463	750.000	2.186.000	11.443.533	199.218.996
Bevoorschottingen in 2016	46.591.715	250.000	1.093.000	3.893.663	51.828.378
Saldo op 31 december 2016	0	0	0	81.088	81.088
Deel bevoorschot	100,00%	100,00%	100,00%	99,29%	99,96%

De overige projectsubsidies in 2016 betreffen:

Popmuziek	250.000
Pilot Makelaarsrol Podia	124.751
Verdienmodel Ensembles	600.000
Slecht Weer Fonds	500.000 *)
Starters	500.000 *)
Festivals 13-16	<u>2.000.000 *)</u>
Totaal	3.974.751

*) Amendement 34-300-VIII

OCW-subsidies 2013-2016, naar jaar van toekenning

<i>Instellingssubsidie</i>	2013	2014	2015	2016	Totaal
Oorspronkelijk Instellingssubsidie	43.860.366	43.651.155	43.520.862	43.496.412	174.528.795
Arbeidsvoorwaardenmiddelen	1.093.994	1.093.994	1.093.994	1.093.994	4.375.976
Loonbijstelling 2013	122.725	122.154	121.799	121.732	488.410
Loonbijstelling 2014		144.473	144.052	143.973	432.498
Loonbijstelling 2015			23.877	23.863	47.740
Prijsbijstelling 2015			37.700		37.700
Loonbijstelling 2016				546.638	546.638
Prijsbijstelling 2016				92.902	92.902
Subtotaal Instellingssubsidie	45.077.085	45.011.776	44.942.284	45.519.514	180.550.659
<i>Projectsubsidies</i>					
HGIS	1.072.201	1.072.201	1.072.201	1.072.201	4.288.804
Toegankelijkheid & Alternatieve Cultuur	400.000				400.000
Eenmalige doorloop Aena	141.642				141.642
Talentontwikkeling Podiumkunsten			1.093.000	1.093.000	2.186.000
Programma Dutch Performing Arts		250.000	250.000	250.000	750.000
Quick Scan Meerjarige Fondsinstellingen			19.130		19.130
BIS Monitor			104.059		104.059
Popmuziek				250.000	250.000
Pilot Makelaarsrol Podia				124.751	124.751
Verdienmodel Ensembles				600.000	600.000
Amendement 34-300-VIII				3.000.000	3.000.000
Subtotaal Projectsubsidies	1.613.843	1.322.201	2.538.390	6.389.952	11.864.386
<i>Friciekosten</i>	6.803.951				6.803.951
Totaal Subsidies 2013-2016	53.494.879	46.333.977	47.480.674	51.909.466	199.218.996

Voorwaardelijke vordering OCW

Dit betreft een zgn. geclausuleerde vordering, voor onbepaalde tijd, op het ministerie van OCW.

In 2005 en 2006 maakten de rechtsvoorgangers van het Fonds Podiumkunsten afspraken met het ministerie over garantiestellingen, budgetdiscipline en gezonde bedrijfsvoering. Onderdeel van deze afspraken waren de geclausuleerde vorderingen van de rechtsvoorgangers op het ministerie.

In 2016 heeft de Audit Dienst Rijk (ADR) een onderzoek gedaan naar de regels omtrent de reservorming bij de cultuurfondsen. De voorwaardelijke vordering was onderdeel van dat onderzoek. De ADR concludeerde dat er wat dit betreft geen aanpassingen noodzakelijk zijn. Wel adviseerde de ADR om de condities met betrekking tot de vordering nog eens te verduidelijken.

OCW en Fonds onderschrijven de conclusie van de ADR. OCW heeft de condities als volgt bevestigd:

"De vordering kan uitsluitend door een fonds worden ingeroepen als de liquiditeit van de instelling door exogene factoren zich dusdanig ontwikkelt dat de continuïteit van de door OCW goedgekeurde activiteiten in gevaar komt, of als de door OCW goedgekeurde activiteiten worden beëindigd. Met 'exogene factoren' worden liquiditeitsproblemen 'buiten de schuld' van het Fonds bedoeld".

Subsidie Buitenlandse Zaken

Door het Ministerie van Buitenlandse Zaken is in 2011 onder contractnummer ICE114277 een projectsubsidie toegekend, voor de activiteit 'ICE_PFK internationale activiteiten 2011-2012'. Dit project is afgesloten in 2014.

In 2013 is onder contractnummer ICE0117722 een projectsubsidie toegekend voor het Buitenlands Bezoekersprogramma 2013-2016.

In 2014 is een projectsubsidie toegekend onder contractnummer 27161, voor 'Dutch Cultural Manifestations Abroad' voor de periode november 2014 tot en met medio 2017.

<i>Omschrijving</i>	<i>Contract</i>	<i>Contract</i>	<i>Contract</i>	<i>Totaal</i>
<i>Toekenningen</i>	<i>114277</i>	<i>117722</i>	<i>27161</i>	
Toegekend tot en met 2013	652.281	860.000		1.512.281
Bevoorschot tot en met 2013	619.667	215.000		834.667
Saldo per 1 januari 2013	32.614	645.000		677.614
Toekenningen in 2014			2.300.000	2.300.000
Niet bestede bijdragen	-61.998			-61.998
Bevoorschot in 2014	-29.384	215.000	420.000	605.616
Nog te ontvangen 31 dec. 2014	0	430.000	1.880.000	2.310.000
Bevoorschot in 2015		4.565	1.185.000	1.189.565
Nog te ontvangen 31 dec. 2015		425.435	695.000	1.120.435
Bevoorschot in 2016		382.434		382.434
Nog te ontvangen 31 dec. 2016		43.001	695.000	738.001
Deel bevoorschot		95,00%	69,8%	76,6%

Terug te vorderen subsidies

Dit betreft terug te vorderen subsidiebedragen en voorschotten. Bij vorderingen die langer openstaan dan 12 maanden wordt een voorziening getroffen ten laste van het resultaat, tenzij er sprake is van een betalingsregeling. Verder wordt een voorziening getroffen als de aanvrager heeft laten weten niet (geheel) aan de verplichting te kunnen voldoen, of als dit aannemelijk wordt geacht.

	2016	2015
Terug te vorderen bedragen:	131.262	65.252
Af: Voorziening dubieuze vorderingen	-25.000	-33.938
Saldo	106.262	31.314

De voorziening dubieuze vorderingen is lager dan een jaar geleden: voor een bedrag van € 8,938 moest helaas worden vastgesteld dat deze vorderingen definitief oninbaar zijn. Nieuwe voorzieningen worden niet noodzakelijk geacht.

Overige Vorderingen

Deze vorderingen bestaan uit:	2016	2015
Personeel	4.623	4.974
Overige	12.850	65.004
Af: Voorziening dubieuze vorderingen		-60.043
Saldo	17.473	9.934

Van een langlopende vordering van € 60.043 waarvoor een voorziening was getroffen, moest helaas worden vastgesteld dat deze definitief oninbaar was geworden.

De vorderingen op personeel betreffen werkvoorschotten (€ 4.500) en het restant van het aflopende 'fietsenplan'. De overige vorderingen betreffen doorbelaste bedragen aan OCW en andere Cultuurfondsen.

Overlopende Activa

Dit betreft in 2016 ontvangen facturen die ten laste van het resultaat van 2017 zullen komen.

Liquide Middelen

Het Fonds houdt (verplicht) de middelen aan bij het Ministerie van Financiën.

Voorheen werden niet direct noodzakelijke middelen grotendeels aangehouden in deposito's, vanwege de rentevergoeding. Omdat de rente is gedaald naar 0% is de deposito-positie afgebouwd en worden alle gelden aangehouden op de rekening courant bij Financiën.

Ten behoeve van de verhuurder is in 2014 een bankgarantie afgegeven. Deze is niet vrij opeisbaar.

Het totaal van liquide middelen is ca. € 4 miljoen hoger dan dat van eind 2015. Voor een analyse van dat verschil wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht (model IV).

De liquiditeit is ruim voldoende om aan de kortlopende verplichtingen te kunnen voldoen. Medio januari 2017 is het eerste kwartaalvoorschot van OCW ontvangen.

Eigen Vermogen en Reserves

Algemene reserve

Saldo begin boekjaar	6.178.362	
Dotatie resultaat: directe opbrengsten	34.288	
Dotatie vrijval toegekende middelen	45.752	
Onttrekking resultaat: bijzondere baten en lasten	-4.516	
Eindsaldo		6.253.885

Voor de dotatie uit vrijval toegekende middelen wordt verwezen naar de toelichting bij het Bestemmingsfonds. Er is per 31 december 2016 geen noodzaak tot aanvullende mutaties van de Algemene Reserve ten laste of ten bate van het Bestemmingsfonds OCW. (zie ook hieronder).

Bestemmingsreserves

	Stand 31-12-2015	Verdeling Resultaat	Herverdeling Reserves	Stand 31-12-2016
Bestemming Talentontwikkeling in Internationale Context	936.341	-659.278	-217.063	60.000
	936.341	-659.278	-217.063	60.000

De Bestemmingsreserve Talentontwikkeling betreft het project 'Fast Forward'.

Aan het Ministerie is verzocht een bedrag van maximaal € 60.000 te mogen besteden aan afrondende activiteiten in 2017. Een bedrag van € 217.063 blijft onbesteed, en is toegevoegd aan het Bestemmingsfonds OCW.

Bestemmingsfonds OCW

Saldo begin boekjaar 2016	2.484.748
Dotatie lager vastgestelde subsidies	111.065
Dotatie rentebaten	1.226
Dotatie vrijval toegekende middelen	3.353.509
Dotatie overheveling Bestemmingsreserves	217.063
Totaal Dotaties	3.682.863
Eindsaldo 2016	6.167.611

De resultaatverdeling ten gunste van het Bestemmingsfonds OCW is conform de richtlijnen van het handboek. De vrijval van toegekende middelen (€ 3.399.261) gebeurt naar rato van het aandeel in de financiering van het Fonds in de periode 2013-2016. Het aandeel van OCW bedroeg 98,65% (= € 3.353.509). Het aandeel van andere financiers bedroeg 1,35% (=€ 45.752). Dit wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Dit betreft het aandeel van de projectsubsidies van Buitenlandse zaken.

Bij de vaststelling van de subsidieperiode 2013-2016 zal het Ministerie een besluit nemen met betrekking tot de aanwending van de Bestemmingsfondsen van de cultuurfondsen in de komende jaren. Dit gebeurt op basis van de door de Fondsen gewenste reserves voor het afdekken van risico's, zoals die in de risico-paragrafen zijn beschreven, alsmede aan de hand van de door Fondsen en Ministerie gewenste beleidsinstrumenten.

In de brief van 30 oktober 2015, betreffende het beleidskader 2017-2020, heeft het Ministerie al een beslag gelegd op de Bestemmingsfondsen ten behoeve van talentontwikkeling bij de meerjarig gesubsidieerden voor de eerste drie jaren. Dit betreft 3 x € 1.093.000 = € 3.279.000.

Resultaatverdeling

Bestemming resultaat boekjaar 2015

De jaarrekening 2015 is vastgesteld en goedgekeurd in de gecombineerde vergadering van het Bestuur met de Raad van Toezicht, gehouden op 21 maart 2016. De directie heeft de bestemming van het resultaat vastgesteld conform het daartoe gedane voorstel.

Voorstel tot bestemming resultaat boekjaar 2016

De directie stelt met goedkeuring van de Raad van Toezicht voor het resultaat over het boekjaar 2016 ten bedrage van € 2.882.045 te bestemmen zoals hierboven is vastgelegd

Voorzieningen

Voorziening Sociaal Beleid

Saldo 1 januari 2016	551.638
Af: herziening bestaande verplichtingen	-30.327
Af: betalingen in 2016	<u>-82.954</u>
Saldo 31 december 2016	438.357

De voorziening vloeit voort uit de reorganisatie uit 2012/2013 en uit een verplichting uit 2015.

Op 31 december 2016 betrof de voorziening nog 3 medewerkers, inzake de uit contracten voortvloeiende bovenwettelijke uitkeringen en de (uitbestede) uitvoeringskosten voor deze uitkeringen, alsmede een regeling voor pensioencompensatie. De laatste betaling ten laste van de voorziening wordt (uiterlijk) in 2023 verwacht.

Langlopende schulden

Subsidieontvangers

Dit betreft verplichtingen met een looptijd van minimaal 12 maanden na 31 december 2016.

De in 2016 aangegane verplichtingen in de meerjarige regeling 2017-2020 zullen worden opgenomen in de jaarrekening 2017.

Zie verder ook bij de Kortlopende Schulden aan subsidieontvangers.

Nog te verlenen subsidies en te realiseren beheerslasten.

Hiervan is op balansdatum geen sprake. In de jaarrekening 2017 zullen de uit de subsidieverlening voor 2017-2020 voortvloeiende bedragen worden opgenomen.

Investeringssubsidie

De investeringssubsidies vallen vrij als bate via de exploitatierekening, gelijklopend met de afschrijvingstermijnen van de verbonden investeringen. De bijdrage van NS Vastgoed betreft een bijdrage voor het plafond. De bijdrage van OCW betreft de investering in een online-registratiesysteem voor activiteiten van meerjarig gesubsidieerde instellingen.

	NS Vastgoed	OCW	Totaal
<i>Jaar bijdrage</i>	2014	2012	
<i>Soort bijdrage</i>	<i>Huisvesting</i>	<i>Registratie</i>	
Bijdrage tot en met 2015	83.225	55.000	138.225
Vrijgevallen tot en met 2015	12.489	33.000	45.489
Saldo per 31 december 2015	70.736	22.000	92.736
Vrijval tbv resultaat 2016	8.326	11.000	19.326
Saldo per 31 december 2016	62.410	11.000	73.410

Kortlopende schulden

Nog te verlenen subsidies en te realiseren beheerslasten OCW

Reguliere Middelen (ex HGIS)

Totaal beschikbaar 2013-2016 tm 31-12-15	179.911.119	
Bestedingen dekking activit. tm 31-12-15	-145.724.892	
Bestedingen dekking beheer tm 31-12-15	-13.410.752	
Overdracht overhead HGIS tm 31-12-15	<u>267.524</u>	
Beschikbaar vanaf 2016		21.042.998

Bij: Indexatie 2016	639.540	
Bestedingen 2016 dekking activiteiten	-14.654.192	
Bestedingen 2016 dekking beheer	-4.518.106	
Vrijval onbestede middelen 2013-2016	<u>-2.510.240</u>	
Mutatie 2016		<u>-21.042.998</u>

Eindsaldo 31-12-2016 0

Reguliere Middelen HGIS

Totaal beschikbaar 2013-2016 tm 31-12-14	4.288.804	
Overdracht Bestemmingsreserve HGIS 2012	108.831	
Bestedingen dekking activiteiten 2013-2015	-2.675.239	
Bestedingen dekking beheer 2013-2015	<u>-267.524</u>	
Beschikbaar vanaf 2016	1.454.872	
Bestedingen 2016 dekking activiteiten	-976.089	
Opslag voor overhead (10%)	<u>-97.609</u>	
Dekkingsbijdrage 2016	-1.073.698	
Vrijval onbestede middelen tm 2016	<u>-381.174</u>	
Saldo per 31 december 2016		0

Projectsubsidie Dutch Performing Arts

Toegekend 2014	750.000	
Bestedingen 2015	-375.000	
Bestedingen 2016	<u>0</u>	
Beschikbaar voor 2017		375.000

Projectsubsidie Talentontwikkeling

Toegekend 2014	2.186.000	
Bestedingen 2014	0	
Bestedingen 2015	-1.825.000	
Vrijval onbestede middelen in 2016	<u>-361.000</u>	
Beschikbaar voor 2016		0

Projectsubsidie BIS Monitor

Toegekend 2015	104.059	
bestedingen 2015	<u>-72.836</u>	
Beschikbaar voor 2016	31.223	
Bestedingen 2016	<u>-31.223</u>	
Saldo per 31 december 2016		0

Projectsubsidie Slecht Weer Fonds

Toegekend 2016	500.000	
Bestedingen 2016	<u>0</u>	
Beschikbaar vanaf 2017		500.000

Projectsubsidie Starters

Toegekend 2016	500.000	
Bestedingen 2016	-370.126	
Vrijval onbestede middelen in 2016	<u>-129.874</u>	
Beschikbaar voor 2017		0

Projectsubsidie Festivals (13-16)

Toegekend 2016	2.000.000	
Bestedingen 2016	-1.983.027	
Vrijval onbestede middelen in 2016	<u>-16.973</u>	
Beschikbaar voor 2017		0

Projectsubsidie Verdienmodel Ensembles

Toegekend 2016	600.000	
Bestedingen 2016	<u>0</u>	
Beschikbaar voor 2017		600.000

Projectsubsidie Pilot Makelaarsrol Podia

Toegekend 2016	124.751	
Bestedingen 2016	<u>0</u>	
Beschikbaar voor 2017		124.751

Projectsubsidie Popmuziek

Toegekend 2016	250.000	
Bestedingen 2016	<u>59.968</u>	
Beschikbaar voor 2017		<u>190.032</u>

Totaal beschikbaar Projectsubsidies OCW na 2016

1.789.783

Nog te realiseren Subsidies Buitenlandse Zaken

	ICE 117722	ICE 27161	Totalen
Saldo 1 januari 2015	759.816	2.300.000	3.059.816
Bestedingen 2015	<u>288.166</u>	<u>600.191</u>	<u>888.357</u>
Totaal beschikbaar op 31 december 2015	471.650	1.699.809	2.171.459

Bestedingen 2016	<u>317.485</u>	<u>1.196.821</u>	<u>1.514.306</u>
Totaal beschikbaar op 31 december 2016	154.165	502.988	657.153

ICE 117722 betreft het Bezoekersprogramma, uitgevoerd door de afdeling Dutch Performing Arts.

ICE 27161 betreft Dutch Cultural Manifestations Abroad, uitgevoerd in samenwerking met andere Cultuurfondsen.

Bedrag te besteden overige activiteiten

Dit betreft het samenwerkingsproject 'Get Lost'/ 'Ervaar daar hier theater'

Beginsaldo Reservering 1 januari 2016 182.527

Bestedingen in 2016

Terugbetaling aan VSB Fonds 7.835

Verleende Subsidies 100.000

Uitvoeringskosten 265

Totaal bestedingen in 2016 108.100

Nog beschikbaar per 31 december 2016 74.426

Overlopende passiva

Dit betreft reserveringen voor in 2017 nog te ontvangen facturen ten laste van 2016 en reserveringen voor in 2017 nog te betalen bedragen.

Activiteitencrediteuren

a) Openstaande posten per 31 december 2016

Jaar	Jaar van Oorsprong	
	aantal	bedrag
2015	422	1.890.661
2016	202	3.616.162
	624	5.506.823

b) Verwacht jaar van betaling op openstaande posten van 31 december 2016

Jaar	Jaar van betaling	
	aantal	bedrag
2017	580	4.581.823
2018	44	925.000
	624	5.506.823

Bij de niet-meerjarige regelingen geldt dat, wegens het Uniform Subsidiekader, in de regel voor 100% bevoorschot wordt.

De 44 dossiers van € 925.000 betreffen het tweede jaar van de Festivalregeling 17/18. Voor alle andere verplichtingen geldt dat zij in 2017 uitbetaald kunnen of zullen gaan worden.

c) Verloop activiteitencrediteuren tussen 1 januari en 31 december

	2016	2015
Beginsaldo 1 januari	28.749.452	52.420.192
Bij: verleningen en materiële act. Lasten	20.136.986	22.107.339
Af: lagere vaststellingen + ingetrokken	-278.720	-873.963
Af: betalingen	<u>-43.100.895</u>	<u>-44.904.116</u>
Eindsaldo	5.506.823	28.749.452

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Bezwaren en beroepen Meerjarige Activiteitenregeling 2017-2020

Op het moment van goedkeuren van de jaarrekening over 2016 was er nog sprake van 13 instellingen die bezwaar of beroep hebben aangetekend tegen het niet toekennen van een meerjarige subsidie over de periode 2017-2020 door het Fonds Podiumkunsten:

- aanvrager in beroep gegaan bij de rechtbank na ongegrond verklaren: 2x. Maximaal bedrag € 4.407.800
- bezwaar ongegrond verklaard, termijn voor in beroep gaan nog niet verstreken: 10x. Maximaal bedrag € 9.598.200
- bezwaar deels gegrond verklaard, termijn voor beroep nog niet verstreken: 1x. Maximaal bedrag € 2.286.680.

Onder 'Maximaal bedrag' wordt in dit verband verstaan: de mogelijke extra meerjarige verplichting tot en met 2020 voor het Fonds, indien de uitkomst van de bezwaar- en/of beroepsprocedures zou zijn dat de aangevraagde bedragen voor 100% zouden worden toegekend aan alle aanvragers. Voor al deze aanvragen geldt dat het totaal om een bedrag van € 16.292.680 gaat.

Het Fonds is van mening dat het zorgvuldig het toekenningsproces heeft doorlopen, en heeft, mede met inachtneming van de adviezen van de bezwarenadviescommissie, vooralsnog geen reden om aan te nemen dat een rechtbank tot andere conclusies zal komen. Dat geldt ook voor het deels gegrond verklaarde bezwaar. Om die reden is er geen reservering opgenomen.

Het uiteindelijke financiële risico is afhankelijk van de uitspraken van de rechtbank, en de besluitvorming daarover door de Raad van Bestuur van het Fonds Podiumkunsten.

Bezwaren en beroepen overige regelingen

Op 31 december was er sprake van 8 bezwaren en 2 lopende beroepen.

Bij de bezwaren betreft het, als deze allemaal volledig gehonoreerd zouden worden, een bedrag van maximaal € 188.575. Het Fonds schat zelf in dat er hoogstens 1 nieuwe verplichting uit kan volgen, voor een bedrag van € 2.750.

Eén van de beroepen (met een maximale verplichting van € 133.000) is in januari 2017 door de rechtbank afgewezen, dit beroep is daarmee afgesloten. Bij het tweede beroep bij de rechtbank gaat het om een bedrag van maximaal € 25.000. Het Fonds kan nu geen uitspraak doen over de mogelijke uitkomst,

Subsidieregeling SKIP

In 2015 en 2016 is aan 197 podia een aanwijzing toegekend in het kader van deze regeling, voor de jaren 2016 en 2017. De verplichtingen met betrekking tot de aanwijzingen voor 2017, maximaal € 1,2 miljoen, zijn niet in de balansen en het resultaat van 2015 en 2016 verwerkt. Dit zal gebeuren in de jaarrekening van 2017.

Subsidieverlening door OCW 2017-2020

In een brief van 19 december is door de Minister van OCW een instellingssubsidie voor de periode 2017-2020 toegekend van € 214.371.380.

Toekenningen Meerjarige activiteitenregeling 2017-2020

In 2016 is aan 149 instellingen subsidie toegekend voor een totaalbedrag van € 132.880.995. Deze verplichtingen zullen worden opgenomen in de jaarrekening over 2017.

Bij 41 instellingen betreft het een toekenning voor het jaar 2017, voor een bedrag van € 9.138.219. Bij 108 instellingen betreft het een toekenning voor de periode 2017-2020, voor een bedrag van € 123.742.776

Huurovereenkomst

Het Fonds is gehuisvest in het pand Koningin Julianaplein 10 in Den Haag. Met betrekking tot deze locatie is een huurovereenkomst afgesloten die afloopt op 1 augustus 2019.

De jaarlijkse huurprijs bedraagt € 214.765 (inclusief BTW-vergoeding). Daarop wordt gedurende de eerste 5 jaar (tot augustus 2019) een korting verleend van € 54.553 per jaar. De huur wordt jaarlijks per 1 juli verhoogd conform de Consumentenprijsindex. Daarnaast moeten de servicekosten aan de verhuurder betaald worden. Het voorschot daarvoor bedraagt € 63.652 per jaar.

Overige langlopende overeenkomsten

Voor het kopieerapparaat is een leaseovereenkomst (tot 2019) afgesloten voor € 4.212 per jaar.

Voor vaste en mobiele telefonie is een tot 2019 lopende overeenkomst afgesloten, voor een bedrag van € 27.755 per jaar.

Voor de glasvezelaansluiting is een tot 2017 lopende overeenkomst afgesloten voor € 6.264 per jaar.

Pensioenfondsen

Het Fonds Podiumkunsten is aangesloten bij de Pensioenfondsen PFZW en ABP. Beide kenden per 31 december 2016 een actuele dekkingsgraad onder de door DNB vereiste ondergrens van 104,3%: PFZW 95,3% en ABP 96,6%.

Beide fondsen hebben in 2015 een nieuwe herstelplan ingediend bij DNB.

PFZW heeft de pensioenpremies per 1 januari 2017 ongewijzigd gelaten. ABP heeft de premies iets verhoogd.

Specificatie functionele exploitatierekening

	Rekening 2016	Werkbegroting 2016	Rekening 2015
Baten			
Directe Opbrengsten			
Lager vastgestelde en ingetrokken subsidies			
Lager vastgestelde Subsidies (OCW)	111.065	300.000	401.286
Ingetrokken Subsidies (OCW)	<u>167.655</u>	<u>300.000</u>	<u>472.677</u>
Subtotaal lager en ingetrokken	278.720	600.000	873.963
Overige directe Opbrengsten	<u>34.288</u>	-	<u>309</u>
Totaal Directe Opbrengsten	313.008	600.000	874.272
Subsidie ministerie OCW			
Ten behoeve van reguliere activiteiten	20.245.996	20.678.897	21.422.214
Ten behoeve van projecten	2.444.344		2.291.966
Vrijval niet bestede subsidies	<u>3.399.261</u>	-	<u> </u>
Totaal Subsidie OCW boekjaar	26.089.601	20.678.897	23.714.180
Overige bijdragen			
Ministerie van Buitenlandse Zaken	<u>1.514.306</u>	<u>1.380.000</u>	<u>888.357</u>
Totaal Overige Bijdragen	1.514.306	1.380.000	888.357
TOTAAL BATEN	27.916.915	22.658.897	25.476.809

Specificatie functionele exploitatierekening

	Rekening 2016	Werkbegroting 2016	Rekening 2015
Lasten			
Beheerslasten: Personeelslasten			
Salarissen			
Salarissen vast personeel	1.890.145	2.030.898	1.894.530
Uitzendpersoneel en gedetacheerd	76.815	180.000	74.694
Ontvangen ziekengelden/uitkeringen/	<u>-23.465</u>	<u>-</u>	<u>-19.025</u>
Subtotaal Salarissen	1.943.495	2.210.898	1.950.199
Werkgeverslasten			
Sociale lasten	371.092	348.000	332.140
Vakantietoelage	157.794	163.200	152.826
Eindejaarsuitkering	163.712	169.320	158.133
Pensioenlasten	283.753	293.000	272.132
Opbouw Verlof	26.346	-	-36.342
Premie ziekengeldverzekering	<u>14.875</u>	<u>15.000</u>	<u>14.897</u>
Subtotaal Werkgeverslasten	1.017.572	988.520	893.785
Diverse personeelskosten			
Reis- en verblijfkosten	118.047	110.000	114.461
Studiekosten	31.827	50.000	48.691
Werving	15.667	5.000	5.517
Voorstellingsbezoek	20.640	25.000	25.849
Personeelsverzekeringen	9.499	10.000	9.268
Ondernemingsraad	3.944	5.000	6.518
Overige personeelskosten	<u>21.296</u>	<u>23.500</u>	<u>28.028</u>
Subtotaal Diverse personeelskosten	220.920	228.500	238.332
Verplichtingen voormalig personeel	-30.327	-	85.542
Totaal personeelslasten	3.151.660	3.427.918	3.167.857
Fte.	40,4	39,0	39,1
Beheerslasten: materiële lasten			
Adviescommissies	647.333	485.000	418.924
Raad van Toezicht	20.901	17.500	38.328
Juridisch en overig advies	63.774	20.000	16.861
Publiciteitskosten en website	92.426	80.000	64.855
Huisvestingskosten	259.280	258.000	259.983
Kantoor- en organisatiekosten	250.827	235.500	285.946
Afschrijvingskosten	<u>129.513</u>	<u>166.000</u>	<u>141.652</u>
Subtotaal Beheerslasten Materieel	1.464.056	1.262.000	1.226.548
Totaal Beheerslasten	4.615.715	4.689.918	4.394.406

Specificatie functionele exploitatierekening

	Rekening 2016	Werkbegroting 2016	Rekening 2015
Activiteitenlasten			
Verleende Subsidies			
Meerjarige activiteitenregeling 2013-2016	1.983.027		1.446.980
Producties/reprises	4.769.551	4.850.000	4.870.835
Snelloket Buitenland	950.000	950.000	950.000
Internationalisering HGIS	976.089	1.200.000	1.194.818
Afname Podia SRP			3.866.662
Afname Festivals	2.150.000	2.150.000	145.000
Afname Podia SKIP	87.359		1.200.000
Afname Popmuziek	690.128	830.000	847.465
Compositieregeling	476.000	500.000	1.680.500
Opdrachten Libretto/Theatertekst	146.000	150.000	148.900
Werkbijdrage Muziekauteurs	495.000	500.000	256.500
Nieuwe makers	1.825.460	1.500.000	1.591.808
Nieuwe makers incidenteel			1.825.000
Frictieregeling	1.124.849		
Overige (discretionair)	51.819	100.000	100.000
Totaal verleende Subsidies	<u>15.725.282</u>	<u>12.730.000</u>	<u>20.124.468</u>
Overige Activiteitenlasten			
Nederlandse Muziekprijs	48.838	63.979	52.874
Matthijs Vermeulenprijs			24.317
Voor de muziek uit			9.990
Fonds on Tour	4.069		60.528
Fast Forward	659.278	813.202	276.038
Samenwerking Cultuurfondsen	12.380	50.000	-2.893
Dutch Cultural Manifestations Abroad	1.196.821	990.000	583.051
Programma's en onderzoeken	232.892	200.000	214.018
Transformatieve Projecten	42.000		
Internationale Promotie Dutch Performing Arts	2.176.820	2.945.000	773.269
Bezoekersprogramma Dutch Performing Arts	317.485	390.000	288.166
Totaal Overige Activiteitenlasten	<u>4.690.582</u>	<u>5.452.181</u>	<u>2.279.357</u>
Totaal Activiteitenlasten	<u>20.415.864</u>	<u>18.182.181</u>	<u>22.403.825</u>
TOTAAL REGULIERE LASTEN	<u>25.031.579</u>	<u>22.872.099</u>	<u>26.798.231</u>
REGULIER RESULTAAT	2.885.336	-213.202	-1.321.422
Saldo Rentebaten en -lasten	1.226	-	5.770
Saldo bijzondere baten en lasten	-4.516	-	-23.645
Exploitatiesaldo	<u>2.882.045</u>	<u>-213.202</u>	<u>-1.339.297</u>

Toelichting op de functionele exploitatierekening

Waar in deze toelichtingen gesproken wordt over de begroting, wordt, tenzij anders vermeld, de werkbegroting 2016 bedoeld (en niet de gemiddelde begroting 2013-2016).

Het belangrijkste verschil tussen beide begrotingen is, dat in de werkbegroting rekening wordt gehouden met het effect van meerjarige verplichtingen. Dit effect zorgt voor grote verschillen tussen boekjaren.

BATEN

Lager vastgestelde en ingetrokken subsidies

Uit OCW-subsidie gefinancierde regelingen

	Aantal	Bedrag
Lager vastgesteld	17	111.065
Ingetrokken	146	167.655
Totaal lager vastgesteld en ingetrokken	163	278.720

Vergeleken met de begroting (€ 600.000) vallen deze baten aanzienlijk lager uit.

Het grootste deel van de ingetrokken subsidies komt voor rekening van de SKIP: 106x.

Op aanwijzing van OCW moeten de baten uit ingetrokken subsidies vanaf 2014 verrekend worden met de door OCW ter beschikking gestelde subsidiemiddelen.

Subsidiebaten 2016

Subsidie structurele activiteiten

Totaal Activiteitenlasten	20.415.864	
Verrekening met baten uit ingetrokken subsidies	-167.655	
Dekking uit Bestemmingsreserve Talentontwikkeling Int. Context	-659.278	
Dekking uit projectsubsidies OCW	-2.444.344	
Dekking uit Bijdragen Ministerie van Buitenlandse Zaken	-1.514.306	
Saldo dekking uit regulier subsidie OCW		15.630.281
Waarvan HGIS	976.089	

Totaal beheerslasten		4.615.715
Waarvan HGIS	97.609	

Subtotaal Subsidiebaten OCW Structurele Activiteiten 20.245.996

Vrijval niet bestede middelen HGIS 2013-2016	381.174	
Vrijval niet bestede reguliere middelen 2013-2016	2.510.240	

Subtotaal Subsidiebaten vrijval 2.891.414

Totaal Subsidiebaten OCW Structureel 23.137.411

Subsidie projecten

	Besteding	Vrijval	Totaal
Monitor Podiumkunsten	31.223	0	31.223
Talentontwikkeling	0	361.000	361.000
Starters	370.126	129.874	500.000
Popmuziek	59.968	0	59.968
Festivals	1.983.027	16.973	2.000.000

Totaal Subsidiebaten OCW Projecten 2.444.344 507.847 2.952.191

Vrijval Reguliere middelen 2.891.414

Totaal vrijval OCW-middelen 3.399.261

Bestemmingsreserve Talentontwikkeling in Internationale Context: dit betreft 'Fast Forward'.

Ministerie van Buitenlandse Zaken: zie hieronder.

De reguliere subsidiebatens zijn globaal conform begroting. De baten uit projectsubsidies waren niet begroot (de toekenningen dateren van na het opstellen van de werkbegroting).

De vrijval van niet bestede reguliere middelen bestaat vooral uit ingetrokken subsidies (sinds 2014), vrijval uit de meerjarige regeling 2013-2016 en niet-geheel bestede indexatie van de reguliere OCW-bijdrage.

Bijdrage Ministerie van Buitenlandse Zaken

Dutch Cultural Manifestations Abroad	1.196.821	
Bezoekersprogramma	<u>317.485</u>	
		1.514.306

Beheerslasten - Personeelslasten

Voor de salariskosten van eigen en externe medewerkers was in de werkbegroting extra ruimte gereserveerd in verband met de extra werkzaamheden in het kader van de aanvragen en advisering voor de meerjarige regeling 2017-2020. In de praktijk kon dit extra werk grotendeels met het eigen personeelsbestand worden opgevangen, deels door het opsparen van verlof. Daarnaast werden enkele relatief dure (ervaren) medewerkers vervangen door goedkopere krachten.

Bij de werkgeverslasten was de opslag voor sociale lasten wat hoger dan voorzien. De pensioenlasten en vakantiegeld en eindejaarsuitkering vielen lager uit, door het lagere salarisbedrag,

Beheerslasten - Materiële lasten

Bij de materiële beheerslasten valt de hoge post vacatiegelden op. In de werkbegroting was al rekening gehouden met extra kosten als gevolg van de meerjarige regeling 2017-2020. Maar de werkelijke kosten vielen nog aanzienlijk hoger uit, door het intensieve adviseringstraject. Daarnaast was er, ten onrechte, geen rekening gehouden met de Bezwaren-Adviescommissie voor de meerjarige regeling, die in de hersft van start is gegaan.

<i>Specificatie huisvestingskosten</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>
Huur Julianaplein 10	159.612	158.609
Servicekosten Julianaplein 10	57.683	59.758
Rep.en onderhoud gebouw	3.056	1.600
Schoonmaakkosten/huisvuilafvoer	23.981	22.626
Bewaking	10.476	11.083
Onroerende zaakbelasting	2.888	
Overige huisvestingskosten	<u>1.584</u>	<u>5.129</u>
<i>Totaal Huisvestingskosten</i>	<i>259.280</i>	<i>259.983</i>
<i>(ex. Afschrijvingskosten verbouwing)</i>		

Specificatie kantoor- en organisatiekosten

	2016	2015
Kantoorbenodigdheden	7.524	4.477
Kopieerkosten	6.490	4.936
Porti/frankeermach./koerier	16.037	13.283
Telefoon-/faxkosten	23.458	30.087
Contributies	1.500	4.048
Congressen en symposia	2.648	24.877
Abonn/documentatie/vaklit	6.059	6.084
Salarisadministratie	2.895	5.078
Accountantskosten	56.932	44.004
Bank- en incassokosten	6.001	5.049
Verzekeringen	7.374	6.188
Kantinekosten en huish.dienst	12.096	18.556
Automatisering	101.813	119.278
Totaal Kantoor- en organisatiekosten	250.827	285.946

De telefoonkosten vielen lager uit door een 'cash-back' bij verlenging van het abonnement.
De accountantskosten vielen hoger uit door extra werkzaamheden, naast de reguliere controle.
De hoge post 'Congressen' van vorig jaar wordt verklaard door de informatiebijeenkomsten
ronde de nieuwe meerjarige regeling.

Beheerslasten - Totaal

De totale beheerslasten komen uit op een bedrag van € 4,62 miljoen. Dat is praktisch gelijk aan de begroting, en wat hoger dan in 2015, vooral door de extra kosten van advisering rond de meerjarige regeling 2017 - 2020.

In de beschikking voor 2013-2016 is vastgelegd dat de beheerslasten maximaal 10% van het totale subsidiebudget mogen bedragen. Over 2016 is een percentage van 8,8% gerealiseerd, op basis van onderstaande berekening:

Totaal toekenningen OCW per ultimo 2015	199.218.996
Onttrekkingen Bestemmingsfonds OCW	6.742.382
Toevoeging uit overdracht BPP	777.351
Toekenningen van Buitenlandse zaken	<u>3.160.000</u>
Totaal subsidiebudget 2013-2016	209.898.729
Gemiddeld per jaar	52.474.682
Beheerslasten 2016	4.615.715

Aandeel beheerslasten van subsidiebudget 8,8% (2015 : 8,9%)

Het Fonds Podiumkunsten heeft als vaste werkwijze om de kosten voor de advisering in zijn geheel op te nemen onder de beheerslasten. Ook dit jaar is deze lijn gevolgd, zodat een bestendig beeld ontstaat. Volgens het handboek kunnen kosten voor advisering ook onder de activiteitenlasten worden ondergebracht. In dat geval zou het percentage beheerslasten 7,6% bedragen (2015: 8,0%)

Over de gehele periode 2013-2016 bedroeg de overhead	8,6%
En exclusief adviseurs:	7,8%

Activiteitenlasten

Verleende Subsidies

Voor een gedetailleerd overzicht van de verleende subsidies wordt verwezen naar de website van het Fonds.

Voor nadere beschouwingen op de verleende subsidies wordt verder verwezen naar het activiteitenverslag in deze jaarverantwoording.

Bij een aantal regelingen is sprake van relatief grote verschillen tussen begroting en realisatie:

- Meerjarige Activiteitenregeling: Deze was niet begroot. Dit betreft een toekenning aan Festivals die bij de advisering in de meerjarige activiteitenregeling 2013-2016 wel een positief advies kregen, maar geen subsidie omdat het budget op was ('zaaglijngevalen'). Hiervoor heeft Oce extra middelen ter beschikking gesteld.
- SKIP-Podia: dit betreft een bewuste overschrijding van het jaarlijkse budget van € 1,2 miljoen (al toegekend in 2014), om te voorkomen dat een aantal podia hun declaratie niet uibetaald zouden krijgen. Nieuwe makers: in 2016 is door OCW € 500.000 extra ter beschikking gesteld, zodat het plafond voor de tweede ronde van 2016 kon worden verhoogd.
- Frictieregeling: was niet begroot. Deze regeling wordt 'aangehouden' tot meer duidelijk is of er ook voor de jaren 2018-2020 extra budget beschikbaar komt voor de regeling 2017-2020.

Overige activiteitenlasten

Fast Forward: Dit project is in 2016 bijna afgerond. Aan OCW is gevraagd om een Bestemmingsreserve van € 60.000 aan te mogen houden voor afrondende activiteiten in 2017.

Dutch Cultural Manifestations Abroad: Fonds Podiumkunsten is penvoerder van dit gezamenlijke project van de Cultuurfondsen, dat wordt gefinancierd door Buitenlandse Zaken. Dit project is in 2016 op stoom gekomen en zal medio 2017 worden afgerond.

Collectieve Internationale Promotie (Dutch Performing Arts): Ook de activiteiten van deze afdeling zijn op stoom gekomen, toch werd niet al het beschikbare budget besteed. Het Fonds is hierover met OCW in gesprek.

Het bezoekersprogramma wordt gefinancierd met middelen van Buitenlandse Zaken.

Specificatie Samenwerking Cultuurfondsen:

Werkbezoeken	11.811	
Workshops	129	
Overleggen	<u>440</u>	
		12.380

Saldo rentebaten en -lasten.

De rentebaten betreffen vooral ontvangen boeterente in een incassoprocedure. Op de rekeningen bij het Ministerie van Financiën is geen rente ontvangen.

Saldo buitengewone baten en lasten

Dit betreft:

Ontvangsten op al afgeschreven vorderingen	1.139	
Inruil afgeschreven koffiemachine	1.440	
Afschrijvingen op vorderingen op subsidieontvangers	-7.041	
Overige	<u>-54</u>	
Totaal		-4.516

Specificatie functionele exploitatierekening

Specificatie Exploitatiesaldo

Baten uit lager vastgestelde en ingetrokken subsidies	278.720	
Baten ingetrokken subsidies verrekend met OCW-middelen	-167.655	
Vrijval toegekende OCW-middelen	3.399.261	
Directe opbrengsten	34.288	
Rentebaten	1.226	
Bijzondere baten en lasten	-4.516	
Subtotaal Exploitatiesaldo		3.541.323

Resultaten uit onttrekkingen

Onttrekking Bestemmingsreserve Samenwerking Cultuurfondsen	-659.278	
Subtotaal ten laste/bate Bestemmingsfonds/Reserves		-659.278

Totaal Exploitatiesaldo 2.882.045

Verdeling Resultaat

Algemene Reserve

Directe Opbrengsten	34.288	
Aandeel 1,35% in vrijval toegekende OCW-middelen	45.752	
Bijzondere baten en lasten	-4.516	
Totaal Algemene Reserve		75.524

Bestemmingsreserves

Besteding Bestemmingsreserve talentontwikkeling	-659.278	
Vrijval Bestemmingsreserve talentontwikkeling	-217.063	
Totaal Bestemmingsreserves		-876.341

Bestemmingsfonds OCW

Rentebaten	1.226	
Aandeel 98,65% in vrijval toegekende OCW-middelen	3.353.509	
Vrijval Bestemmingsreserve talentontwikkeling	217.063	
Lager Vastgestelde Subsidies OCW	111.065	
Totaal bestemmingsfonds OCW		3.682.863

Totaal verdeling Resultaat 2.882.045

Wet Normering Topinkomens 2016 Fonds Podiumkunsten

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Fonds Podiumkunsten van toepassing zijnde regelgeving, voor de Cultuurfondsen. Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Fonds Podiumkunsten is € 149.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	H.Post	D. Stam
Functie(s)	Directeur/ Voorzitter RvB	Adjunct- Directeur
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	0,9
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja	ja
Individueel WNT-maximum	149.000	134.100
Bezoldiging		
Beloning	108.807	73.224
Belastbare onkostenvergoedingen	28	0
Beloningen betaalbaar op termijn	13.759	9.695
<i>Subtotaal</i>	<i>122.594</i>	<i>82.919</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	122.594	82.919
Gegevens 2015		
Duur dienstverband	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband	1,0	0,9
Bezoldiging 2015		
Beloning	105.175	71.011
Belastbare Onkostenvergoedingen	77	0
Beloningen betaalbaar op termijn	13.338	9.273
Totaal bezoldiging 2015	118.950	80.283
Individueel WNT-maximum 2015	147.629	132.866

Toezichthoudende topfunctionarissen

De voorzitter van de Raad van Toezicht ontving in 2016 een vergoeding van € 4.800. Voor de leden van de Raad van Toezicht is de vergoeding naar rato van de aanwezigheid bij bijeenkomsten. De vergoeding bedroeg minimaal € 1.170 en maximaal € 2.340. Het toepasselijke WNT-maximum bedraagt voor de voorzitter 22.350 euro en voor alle overige leden € 14.900.

In 2015 bedroeg de vergoeding voor de voorzitter van de Raad van Toezicht € 4.800. Het toepasselijke maximum bedroeg € 22.144. De overige leden van de Raad van Toezicht ontvingen tussen € 1.050 en € 2.100, afhankelijk van taken en daadwerkelijke presentie. Het toepasselijke maximum voor de overige leden bedroeg € 14.763

Overige

Van uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen of bezoldiging of ontslaguitkering (boven het WNT-maximum) aan niet-topfunctionarissen was geen sprake.

In 2015 was daar evenmin sprake van.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen bijzondere gebeurtenissen na balansdatum te melden

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen verklaring.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afgegeven ten behoeve van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan: Stichting Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+ te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- ▶ geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+ op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Fondsen 2013 - 2016;
- ▶ zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ de balans per 31 december 2016;
- ▶ de staat van baten en lasten over 2016;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+ zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het bestuursverslag;
- ▶ de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720 en het Controleprotocol Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Cultuursubsidies Fondsen 2013-2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 27 maart 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA

BIJLAGE

Resultaten en ontwikkelingen per regeling

Prestaties meerjarig gehonoreerde gezelschappen, ensembles en festivals in 2015

De meerjarige regeling biedt gezelschappen, ensembles, producenten, festivals en concoursen die al enige tijd bestaan de mogelijkheid om in continuïteit voorstellingen en concerten te realiseren met een herkenbare signatuur.

In 2016 dienden de meerjarig door het Fonds Podiumkunsten ondersteunde instellingen hun prestatiegegevens in over 2015; het derde jaar van de subsidieperiode 2013-2016.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

In 2015 brachten de meerjarig gesubsidieerde producerende instellingen in totaal 738 producties uit, waarmee 8.445 uitvoeringen werden gerealiseerd. Het totaal aantal bezoekers dat daarmee bereikt werd bedroeg 1.642.901. Dat is aanzienlijk meer dan de instellingen zich aan het begin van deze beleidsperiode hadden voorgenomen. Het jaarlijks voorgenomen aantal producties en uitvoeringen betrof respectievelijk 473 en 6.991. Daarmee gaat deze ontwikkeling in tegen de aanvankelijke verwachting dat het podiumkunstenaanbod zou teruglopen, aangezien het aantal meerjarig gesubsidieerde instellingen in 2013 onder invloed van de bezuinigingen met ruim 30 procent afnam.

De stijging van het aantal producties en uitvoeringen kan deels worden toegeschreven aan de groei van het aantal schoolvoorstellingen en dan met name bij theater. Binnen deze discipline steeg het aantal schoolvoorstellingen van 293 in 2013 naar 717 in 2015. Het aandeel schoolvoorstellingen binnen het totale aanbod van de meerjarig ondersteunde instellingen bedraagt 21 procent.

Coproducties vormen een andere factor die van invloed is op de toename van het aantal activiteiten. In 2015 bestond 31 procent van alle uitgebrachte producties uit coproducties of reprises ervan. Daarbij moet worden opgemerkt dat coproducties door iedere instelling mogen worden opgevoerd als prestatie, waardoor er een enigszins vertekend beeld ontstaat. Coproducties mogen immers door iedere organisatie als 'prestatie' worden opgevoerd in de verantwoording, waardoor er sprake is van dubbelingen. Desondanks blijft de groei van het aantal voorstellingen en concerten ten opzichte van de vorige periode opmerkelijk. Het gemiddeld aantal bezoekers per voorstelling en per productie is sinds 2013 in grote lijnen constant gebleven.

Uit de monitorgesprekken die jaarlijks met alle meerjarig ondersteunde gezelschappen worden gevoerd komt het beeld naar voren dat de afzet van voorstellingen in de afgelopen jaren onder druk is komen te staan, met kortere tournees als gevolg. Om toch te kunnen voldoen aan de prestatieafspraken, het aantal voorstellingen waarvoor subsidie is verstrekt, worden er meer producties uitgebracht.

De gerealiseerde geografische spreiding van voorstellingen week in 2015 niet noemenswaardig af van eerdere jaren. Verreweg het grootste aantal uitvoeringen (18 procent) vond plaats in Amsterdam, dat daarmee zorgt voor ruim de helft van het totale percentage voorstellingen in de vier grote steden (32 procent). Samen trokken de voorstellingen in de G4 bijna 32 procent van het totale aantal bezoekers (522.106). Veruit de meeste voorstellingen vinden echter plaats in de verschillende regio's (ruim 51 procent). Daarmee zet de groei van de afzet van voorstellingen buiten de grote steden zich voort. Dat veel van de door het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerde instellingen een goede spreiding weten te realiseren met hun producties, blijkt ook uit het feit dat ruim 75

procent van de voorstellingen buiten de eigen standplaats plaatsvond. De regio's West en Zuid blijven het meest in trek met respectievelijk 15 en 14 procent van de totaal gerealiseerde speelbeurten. De landelijke regio's samen waren verantwoordelijk voor het bereiken van 40 procent van het totaal aantal bezoekers.

Evenals in 2013 en 2014 vond ook in 2015 een aanzienlijk aantal speelbeurten in het buitenland plaats (bijna 17 procent), waarmee in totaal 457.239 bezoekers werden bereikt (28 procent).

Pluriformiteit

De met ingang van 2013 meerjarig gesubsidieerde gezelschappen bieden samen een zeer veelzijdig palet aan genres en stijlen. De vorig jaar geconstateerde groei van het aantal interdisciplinaire samenwerkingen zette zich ook in 2015 voort. Dit gebeurde doorgaans in de vorm van coproducties. Uit de gevoerde monitorgesprekken ontstaat het beeld dat deze ontwikkeling deels is toe te schrijven aan de wens van makers om steeds meer interdisciplinair te werken, maar ook in veel gevallen samenhangt met de noodzaak om bij het produceren van voorstellingen te streven naar een brede financieringsmix. Coproducties worden gemaakt in samenwerking met uiteenlopende partners. Daarbij gaat het niet alleen om meerjarig door het Fonds gesubsidieerde gezelschappen, maar ook om instellingen uit de Basisinfrastructuur en producenten die op projectbasis opereren. Het bundelen van artistieke en productionele slagkracht stelt vooral de kleinere gezelschappen in staat om hun werk in andere speelformaten, waaronder ook grotere zalen, af te zetten. Dit biedt hen goede kansen om hun naamsbekendheid in het land te vergroten.

Innovatie

Binnen de regeling meerjarige activiteitensubsidies 2013-2016 kon een zogenaamde innovatietoeslag worden aangevraagd. Deze toeslag was bedoeld voor activiteiten, die door hun bijzondere aard of betekenis voor de sector, het eigen werk van een aanvrager overstijgen.

Vijftien van de gehonoreerde producerende instellingen en festivals ontvangen een dergelijke toeslag, omdat zij nadrukkelijk nieuwe samenwerkingsvormen onderzoeken met andere (kunst)disciplines of ondersteuning bieden aan nieuwe makers.

Hoewel pas aan het einde van de periode 2013-2016 conclusies kunnen worden getrokken uit hetgeen deze investering heeft opgeleverd, wordt nu al duidelijk dat veel gezelschappen hun rol op het gebied van talentontwikkeling bijzonder serieus nemen. Dit blijkt onder meer uit het relatief grote aantal nieuwe, talentvolle makers dat binnen deze gezelschappen kansen heeft gekregen om zichzelf op de kaart te zetten. Behalve artistieke begeleiding ontvingen zij ondersteuning op het gebied van productie, financiën en de afzet van hun voorstellingen.

Daarnaast bood de innovatietoeslag ook kansen voor de verdere ontwikkeling van een aantal andersoortige genres, bijvoorbeeld waarin meer sociaal-artistieke verbindingen worden aangegaan. Het aantal samenwerkingen met vooral theatergroepen die deze werkwijze bewust nastreeft, is in de afgelopen jaren toegenomen.

Ondernemerschap en de relatie tussen vraag en aanbod

Zoals gezegd wordt er meer geproduceerd en gespeeld door de meerjarige instellingen dan op grond van hun ingediende beleidsplannen mocht worden aangenomen. Sinds 2013 is ook het aantal bezoekers per productie en per voorstelling licht toegenomen. Deze stijging hangt voor een deel samen met de eerder geconstateerde toename van het aantal coproducties, dat in de regel zorgt voor een betere risicospreiding en betere verdienmogelijkheden, doordat er vaak ook in circuits met grotere zalen kon worden gespeeld.

Ondanks de na-ijlende effecten van de economische crises en de daarmee samenhangende bezuinigingen op lokaal niveau, waardoor de positie van veel podia onder druk kwam te staan, wijken de financiële resultaten van de meerjarig ondersteunde instellingen nauwelijks af van hun begrotingen. Het percentage eigen inkomsten bleef met 43 procent op peil ten opzichte van de eerdere jaren. Daarbij vallen met name de prestaties van instellingen op het

gebied van muziek en muziektheater op. Zij verwierven in 2015 respectievelijk 58 en 47 procent eigen inkomsten. Eenzelfde verhouding is terug te zien in de hoogte van de gemiddelde publieksinkomsten per uitvoering binnen deze disciplines (respectievelijk 4.487 euro en 1.933 euro), hetgeen goeddeels gerelateerd kan worden aan de omvang van de podia waar gespeeld wordt.

Ondanks het feit dat tijdens de monitorgesprekken regelmatig wordt aangegeven dat de uitkoopsommen bij veel theaters onder druk staan, bleven in 2015 de gemiddelde publieksinkomsten ten opzichte van de totale baten van alle instellingen met 25 procent op een vergelijkbaar niveau als in 2014 en 2013.

De resultaten van de meerjarig gesubsidieerde festivals op het gebied van eigen inkomsten, aantallen bezoekers en de omvang van de programmering, liggen in 2015 in lijn met die van de eerdere jaren. Zoals gebruikelijk zijn festivals minder afhankelijk van structurele ondersteuning van het Fonds dan de overige producerende instellingen. Het percentage subsidie van het Fonds ten opzichte van de totale baten bedraagt 12 procent. Eind 2015 werd door het kabinet een extra bedrag van 1,9 miljoen ter beschikking gesteld om de festivals te ondersteunen die vanaf 2013 ondanks een positief advies vanwege de bezuinigingen geen meerjarige subsidie (meer) ontvingen van het Fonds. De positie van deze festivals bleek dusdanig penibel dat een eenmalige financiële injectie in 2016 noodzakelijk werd geacht.

Internationalisering

Bijna 17 procent van alle uitvoeringen in 2015 vond plaats in het buitenland. In totaal werden daarmee ruim 450.000 bezoekers bereikt. Vooral dans- en muziekgezelschappen wisten een aanzienlijk deel van hun werk in het buitenland af te zetten. Zij speelden respectievelijk 19 en 18 procent van hun uitvoeringen over de grens.

Aanvragen en honoreringen 2016

In 2016 werden 212 aanvragen ingediend in het kader van de regeling meerjarige activiteitensubsidie 2017-2020. Het beschikbare totale budget (26.850.000 euro) werd ruim twee keer overvraagd (zelfs vier keer bij festivals). Op 2 augustus 2016 maakte het Fonds Podiumkunsten de besluiten bekend. Van de 212 aanvragen werden er aanvankelijk 84 gehonoreerd. Daarbij ging het om 15 instellingen op het gebied van dans, 18 op het gebied van muziek, 6 op het gebied van muziektheater en 33 op het gebied van theater. Daarnaast ontvingen twaalf festivals een meerjarige subsidie.

De kwaliteit van de plannen die de gezelschappen/festivals indienden was over het algemeen hoog. Maar liefst 149 instellingen (70 procent) ontvingen een positief advies. Wegens ontoereikende middelen konden daarvan 65 aanvragen niet of slechts gedeeltelijk worden gehonoreerd.

Deze cijfers wijken niet opvallend af van vier jaar geleden. Toen werden 203 aanvragen ingediend, waarvan er in totaal 80 werden gehonoreerd. Ook de verhouding tussen het aantal instellingen per discipline dat vanaf 2017 kan rekenen op meerjarige ondersteuning, is in vergelijking met 2013 in grote lijnen gelijk gebleven.

Op het gebied van geografische spreiding zijn de verschuivingen in vergelijking met de periode 2013-2016 niet aanzienlijk. Hoewel de spreiding voor wat betreft standplaats is afgenomen (de vorige ronde was een derde van de gehonoreerde instellingen afkomstig uit de regio, nu is dat een kwart), blijft de voorgenomen landelijke spreiding van voorstellingen en concerten met 53 procent onverminderd goed.

De meest opvallende verandering ten opzichte van vier jaar geleden was de instroom van een relatief groot aantal nieuwe instellingen. In totaal ging het om 28 gezelschappen en festivals (33 procent) die niet eerder een meerjarige subsidie ontvingen. Vanwege het gelijk gebleven budget zorgde deze doorstroming voor het noodgedwongen afscheid van 23 instellingen, waarvan een aantal geruime tijd heeft kunnen rekenen op meerjarige ondersteuning. De verschuivingen liggen niettemin in het verlengde van de taak van het Fonds Podiumkunsten om te waken over de dynamiek, doorstroming en innovatie van de

sector. Hiermee onderscheidt de meerjarige activiteitenregeling zich nadrukkelijk van de landelijke Basisinfrastructuur.

In de maanden na 2 augustus, waarin de uitslagen bekend werden gemaakt, werd tot drie keer toe aanvullend budget ter beschikking gesteld door het ministerie van OCW. Na Prinsjesdag werd het meerjarige budget van het Fonds verhoogd met 5 miljoen euro om de festivals en een deel van de producerende instellingen op het gebied van muziektheater in de categorie B (positief advies, maar geen geld vanwege ontoereikende middelen) alsnog te kunnen honoreren. Dit besluit werd ingegeven door een Kamermotie waarin werd gewezen op de onevenredige druk op de budgetten voor festivals en muziektheater, waardoor relatief veel aanvragen met (zeer) hoge scores niet konden worden gehonoreerd. Ook werd het belang van festivals onderstreept voor de geografische spreiding van voorstellingen door het hele land.

Na de begrotingsbehandeling in november werden opnieuw aanvullende middelen ter beschikking gesteld. Er werd een motie aangenomen waardoor de instellingen op de zaaglijn bij de disciplines muziek, dans en theater alsnog hun volledig aangevraagde meerjarige subsidie ontvangen. Door de Tweede Kamer werd een amendement aangenomen waarbij eenmalig een bedrag van ruim 9 miljoen beschikbaar kwam om alle resterende instellingen in de categorie B gedurende één jaar (2017) te subsidiëren. Daarmee loopt de politiek feitelijk vooruit op de uitkomst van de landelijke verkiezingen in maart 2017, aangezien het structureel toevoegen van de extra middelen afhankelijk is van de uiteindelijk te formeren coalitie. In totaal gaat het om 65 gezelschappen. Zij zullen naar verwachting pas in de tweede helft van volgend jaar zekerheid verkrijgen over de voortzetting van hun subsidie in de jaren erna.

Productiesubsidies

Productiesubsidies zijn bedoeld voor het ontwikkelen, uitvoeren of hernemen van voorstellingen en concerten. Zij vormen een flexibel instrument om makers in staat te stellen op relatief korte termijn een project te realiseren. Aanvragers kunnen maximaal 75.000 euro aanvragen. Er is een toeslag mogelijk wanneer de aanvraag tevens een opdracht voor een theatertekst, libretto of compositie bevat.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

In 2016 ondersteunde het Fonds Podiumkunsten 125 producties, reprises en concoursen. We ontvingen 436 aanvragen, waarvan we er 365 in behandeling namen. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met 2015. De gehonoreerde aanvragers beoogden in totaal 3.101 uitvoeringen. In 2015 waren dit nog 3.379 uitvoeringen, hetgeen betekent dat met dezelfde middelen minder uitvoeringen zullen worden gerealiseerd. Het beschikbare budget bedroeg 4.875.000 euro. In totaal werd een bedrag van 14.479.285 euro aangevraagd, waarmee het beschikbare budget met een factor drie overvraagd werd. Dit week niet af van voorgaande jaren. Per discipline waren er wel verschillen waarneembaar in 2016.

De druk op het beschikbare jaarbudget bij de discipline muziektheater was vanwege de doorgaans hoge kwaliteit van de aanvragen onverminderd hoog. Het percentage aanvragen dat gehonoreerd kon worden (20 procent) was gemiddeld lager dan bij dans (56 procent), theater (30 procent) en muziek (28 procent). De kwaliteit van de aanvragen bij de discipline muziek was soms dermate laag, met name op het criterium ondernemerschap, dat de druk op het budget minder groot bleek dan bij de andere disciplines. Hierdoor werd het beschikbare budget voor muziekproducties niet volledig uitgeput in 2016.

Een positieve ontwikkeling was dat het Fonds steeds meer compositieopdrachten binnen productieaanvragen muziek ontving. Hierdoor komt het minder vaak voor dat een aanvrager voor een subsidie compositie een honorering ontvangt en voor een eventuele productieaanvraag een afwijzing of andersom. Dit ligt in lijn met de aanbevelingen die zijn gedaan door onderzoeksbureau KWINK naar aanleiding van de evaluatie van de productie- en compositieregelingen. Gemiddeld werd er een bedrag van 200.000 euro per

productieronde aan nieuw te schrijven werk aangevraagd, waarvan gemiddeld de helft werd gehonoreerd.

In 2015 kwam bijna 74 procent van de in behandeling genomen aanvragen uit de Randstad (G4 en regio West). In 2016 is dit percentage opgelopen naar 81 procent. Amsterdam nam 48,5 procent van het geheel voor zijn rekening. Bij de honoreringen zijn deze percentages, net als in 2015, nog hoger: in 2016 was circa 85 procent van de gehonoreerde instellingen gevestigd in de Randstad. 55 procent van de gehonoreerde aanvragers was afkomstig uit Amsterdam.

De spreiding van het aanbod over het hele land staat echter centraal in de beoordeling van productiesubsidieaanvragen. In 2014 werd begonnen de uitvoeringen die met productiesubsidie tot stand komen digitaal te registreren. Daaruit blijkt dat het aanbod veel beter is gespreid. Ten opzichte van het jaar hiervoor zagen we een lichte daling van ruim 4 procent in het aantal uitvoeringen van gehonoreerde aanvragen. Opvallend is dat de meeste uitvoeringen (17 procent) plaatsvonden in regio West, buiten de grote steden. De speelbeurten in de G4 waren in 2016 goed voor 28 procent, waarvan de helft in Amsterdam plaatsvond. In regio Zuid vond ook 14 procent van de uitvoeringen plaats, en 11 procent in zowel regio Noord als Oost. De meest opvallende ontwikkeling zagen we in de internationale speelbeurten: hier vond een verdubbeling plaats ten opzichte van 2015, van 6 naar 12 procent.

Pluriformiteit

Het Fonds Podiumkunsten beoordeelt aanvragen ook op hun bijdrage aan de pluriformiteit van het podiumkunstenaanbod in Nederland. We streven zo naar een evenwichtige verdeling van de subsidiegelden over de disciplines en alle genres, passend bij de vraag vanuit het publiek. De disciplines die het Fonds onderscheidde bij het behandelen en beoordelen van productiesubsidieaanvragen waren muziek, dans, muziektheater en theater. Binnen deze disciplines is sprake van een groot aantal genres die tezamen een zeer pluriform podiumkunstenveld vormen en zeer uiteenlopende producties opleveren waarbij veel verschillende publieksgroepen bediend worden.

Van de gehonoreerde aanvragen betrof 35 procent muziek, waarvan het merendeel hedendaagse muziek en daarnaast klassiek, jazz, pop en wereldmuziek. Ruim 16 procent van het aantal gehonoreerde aanvragen betrof dans, voornamelijk hedendaagse dans, maar ook werelddans/urban, academisch/modern en jeugddans. De discipline muziektheater vertegenwoordigde ruim 18 procent van het totaal aantal gehonoreerde aanvragen. Bij muziektheater werd gehonoreerd in de genres nieuw muziektheater, opera, muziektheater voor jeugd, kleinkunst en musical. 30 procent van het aantal gehonoreerde aanvragen betrof theater. Het Fonds honoreerde vooral aanvragen op het gebied van teksttheater, maar ook de genres locatietheater, bewegingstheater, beeldend/objecttheater en sociaal artistieke projecten ontvingen honoreringen. Deze percentages zijn vergelijkbaar met 2015. Binnen alle disciplines werd ook aanbod voor jeugd (en/of gericht op families) gehonoreerd: 27 van de 125 gehonoreerde aanvragen waren bedoeld voor een jong publiek.

Er is in 2016 een voorzichtige stijging zichtbaar in het aantal producties met een cultureel divers karakter. Van alle aanvragen die binnenkwamen waren er 71 die betrekking hadden op cultureel divers publiek en/of de makers hadden een niet-westerse of migratieachtergrond. We honoreerden 27 van deze aanvragen op een totaal van 125 gehonoreerde producties (22 procent).

Innovatie

Artistieke vernieuwing zien we vooral in de toenemende interdisciplinariteit, waarbij er sprake is van verdergaande integratie tussen disciplines van binnen en buiten de podiumkunsten. Uit veel projectaanvragen sprak bovendien een grote maatschappelijke betrokkenheid.

Kunstenaars gaan meer met hun publiek in gesprek over actuele thema's. Betrekkelijk nieuwe genres zijn ervaringstheater en sociaal-artistieke theatervormen waarbij deelnemers niet altijd alleen maar professionelen zijn.

Alles bij elkaar leverde de productiesubsidieregeling ook in 2016 een veelkleurig palet van zeer uiteenlopende producties op, waarbij het strikte onderscheid in disciplines vaak moeilijk te maken was. Steeds meer verschillende theatervormen, muziekgenres en dansstijlen worden in interdisciplinaire producties ingezet en vermengd. Mede hierom werkt het Fonds vanaf januari 2017 bij de behandeling en beoordeling van productiesubsidieaanvragen zonder 'schotten' tussen de disciplines en de daaraan verbonden budgetten. Dit vraagt om een aanpassing van de wijze waarop productiesubsidieaanvragen worden verwerkt binnen de organisatie en in de adviesprocedure.

Ondernemerschap en relatie tussen vraag en aanbod

In de financiering van projecten werden geen opvallende ontwikkelingen zichtbaar in 2016. De gemiddelde bijdrage van het Fonds week niet in grote mate af van het vorige jaar. Het percentage eigen inkomsten bij de gehonoreerde aanvragen lag in 2016 gemiddeld op 56 procent. Dit is 3 procent lager dan in het voorgaande jaar terwijl het aandeel subsidie van het Fonds Podiumkunsten met 28 procent een procent lager lag ten opzichte van 2015.

Aanvragende organisaties gaven in hun plannen blijk van realistische kostenprognoses en opbrengsten die zij kunnen genereren met hun voorgenomen producties. Bij de beoordeling van de plannen werd door commissies ook gekeken naar de positie van de uitvoerenden. De meeste aanvragers blijven dicht bij de arbeidsvoorwaarden die gangbaar zijn per discipline, maar er zijn ook met regelmaat uitschieters, zowel naar beneden als naar boven, bij het begroten van honoraria. Sponsors kwamen nog maar mondjesmaat aan de orde in de meeste begrotingen. Het Fonds constateert hier ook nog altijd een onbekendheid met een aanpak voor sponsoring en een gebrek aan middelen bij de aanvragende instellingen om hiervoor passende expertise, ook voor een langere termijn, in te kopen.

De verkoop van de voorstellingen gebeurde voor het merendeel door gespecialiseerde impresariaten en productie bureaus. Opvallend is dat daarbij een groeiend aantal 'vrije producenten' betrokken was bij gesubsidieerd aanbod. Veel voorstellingen werden echter ook in eigen beheer geproduceerd en verkocht. De meer gevestigde organisaties zijn daarbij in het voordeel, aangezien zij in de loop der jaren de nodige expertise en een stevig netwerk van afnemers hebben opgebouwd. Initiatieven met een geringere staat van dienst werkten over het algemeen meer samen met (internationale) coproducenten en andere gezelschappen.

Vrijwel alle gehonoreerde aanvragen gaven blijk van zowel een sterke artistieke visie als een goede gerichtheid op de beoogde publieksgroepen. De marketinginspanningen richtten zich doorgaans echter op de meer geëigende activiteiten en uitingen. Toch was ook hier een ontwikkeling waar te nemen waarbij in toenemende mate verbinding werd gezocht met actuele maatschappelijke ontwikkelingen en trends. Makers richtten zich in de keuze van de thematiek van hun voorstellingen vaker dan voorheen op hun omgeving. Ondanks deze positieve ontwikkeling signaleerde het Fonds dat er veel intensiever samengewerkt zou kunnen worden met de theaters en concertzalen (zoals in het advies van de commissie Ter Horst werd geadviseerd).

Vergeleken met 2015 kwamen er meer aanvragen voor reprises van producties: 41 aanvragen tegenover 32. Veertien hiervan werden gehonoreerd, hetgeen minder is dan in 2015 (achttien). Het Fonds ziet het groeiend aantal reprise-aanvragen nog steeds als een positieve en te stimuleren ontwikkeling. Met hernemingen van succesvol werk wordt meer opbrengst gehaald uit eerdere investeringen en wordt de professionele ontwikkeling van

makers en de publieksbinding gestimuleerd. Hernemingen zijn bovendien minder risicovol en zijn daardoor gemakkelijker te programmeren.

De kosten per voorstelling lieten gemiddeld over alle disciplines een daling zien van 7.816 euro in 2015 naar 7.271 euro. Het aantal speelbeurten dat op basis van partage of verhuur plaatsvindt steeg, terwijl er minder op uitkoopbasis werd gespeeld. Een gevolg van deze ontwikkeling kan zijn dat de mogelijkheid om producties gefinancierd te krijgen, sterker dan voorheen, afhankelijk is van bijdragen uit private fondsen en lokale en regionale overheden. Ook is de noodzaak tot nauwere samenwerking tussen producenten hierdoor toegenomen.

Internationalisering

Het is binnen de productieregeling mogelijk om de kosten van uitvoeringen in het buitenland mee te nemen in de begroting. Wel stelt het Fonds als eis dat minimaal 50 procent van de uitvoeringen in Nederland gespeeld wordt. Van de 3.101 voorgenomen voorstellingen voor de gehonoreerde producties, stond bijna 8 procent gepland in het buitenland. Na de toename die we zagen in de eerste periode van de cultuurnotaperiode lijkt het aantal buitenlandse uitvoeringen van gehonoreerde productieaanvragen zich in 2016 te stabiliseren binnen de productieregeling.

Nieuwe makers

De subsidie nieuwe makers is bedoeld om talentontwikkeling in de professionele podiumkunsten te ondersteunen. Het is een interdisciplinaire subsidieregeling die bijdraagt aan de ontwikkeling van beginnende makers die al wel maximaal drie jaar zijn afgestudeerd van een kunstvakopleiding. Het totale budget per jaar is 1,5 miljoen euro. De regeling staat open voor producerende en presenterende organisaties die bewezen affiniteit hebben met talentontwikkeling en een aanvraag doen voor een maker of een collectief van makers.

Na evaluatie van de regeling werd er vanaf de tweede helft van 2015 een nieuw onderdeel toegevoegd, namelijk 'subsidie doorstroom nieuwe maker (reprise grote zaal)'. Dit onderdeel is bedoeld voor makers die onder de vleugels van een producent de stap maken naar het zalencircuit van meer dan 400 stoelen. Er kan voor een specifieke productie worden aangevraagd en het subsidie wordt pas definitief beschikt als de aanvrager kan aantonen dat er tien voorstellingen vastgelegd zijn. In 2015 werd deze subsidie niet toegekend maar in 2016 was er een productie die hiervoor in aanmerking kwam voor een bedrag van 60.000 euro: de voorstelling 'Melk en Dadels' van Daria Bukvić in samenwerking met Het Nationale Toneel. De voorstelling zal dertig keer te zien zijn in de grote zaal. Toch komen er weinig aanvragen binnen voor dit onderdeel, waardoor de uitbreiding niet zal worden voortgezet in de aankomende periode.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

Het reguliere budget bedroeg in 2016 1,5 miljoen euro. Voor de periode 2015-2016 werd door het ministerie van OCW een bedrag van ruim 2 miljoen euro toegevoegd, waarvan het grootste deel in 2015 is besteed. In totaal was er in 2016 meer dan 1,8 miljoen euro beschikbaar.

Er werden 45 aanvragen ingediend voor een bedrag van 3,8 miljoen euro, waarvan het Fonds er 36 in behandeling kon nemen. Ten opzichte van 2015 werden er in totaal twintig aanvragen minder ingediend. Over de afgelopen vier jaar is dit een terugkerend verschijnsel waardoor we kunnen constateren dat het grootste deel van de ontwikkelingstrajecten zich uitstrekt over twee jaar en er een piek van aanvragen te zien is in de jaren 2013 (114 aanvragen) en 2015 (65 aanvragen). Het Fonds honoreerde 21 aanvragen.

De meeste aanvragen kwamen ook in 2016 uit de vier grote steden: 69 procent, waarvan het grootste deel (36 procent) uit Amsterdam. Uit de regio Zuid kwam 11 procent van de aanvragen, uit de regio's Midden, Oost en West ieder een kleine 6 procent en uit de regio

Noord 3 procent. Opvallend is dat bij de honoreringen regio Oost 10 procent voor zijn rekening nam ten opzichte van geen gehonoreerde aanvragen in het jaar daarvoor. 43 procent van de honoreringen ging naar Amsterdam. Uit Rotterdam, Utrecht, Den Haag en de regio's Zuid en West werd bijna 10 procent van de aanvragen gehonoreerd. Uit de regio's Noord en Midden werden geen aanvragen gehonoreerd.

Pluriformiteit

De regeling staat open voor alle disciplines in de podiumkunsten. In 2016 ontvingen we aanvragen uit de disciplines theater (24), muziek (10), dans (7) en muziektheater (4). Van de 21 gehonoreerde aanvragen betroffen 13 theater, 3 dans, 3 muziek en 2 muziektheater. Deze aantallen liggen in lijn met de afgelopen jaren. Er waren drie aanvragen van organisaties die voor de eerste keer bij het Fonds aanvroegen, maar hiervan werd er maar een in behandeling genomen. Net als vorig jaar honoreerden we geen van deze aanvragen.

Wat betreft de diversiteit van de verschillende makers zagen we een afspiegeling van de huidige beroepspraktijk binnen de podiumkunsten. De makers uit de discipline theater hielden zich voornamelijk bezig met teksttheater, maar er waren ook honoreringen voor beeldend-, poppen- en jeugdtheater. Binnen de discipline muziek kwamen er aanvragen binnen uit de hedendaags- gecomponeerde muziek, jazz- en geïmproviseerde muziek en uit de klassieke muziek. Ook kwamen er aanvragen binnen van makers uit de subgenres academische-, jeugd-, urban en conceptuele dans.

We honoreerden zeven aanvragen met een cultureel diverse component. Ofwel de betrokken maker had een biculturele of niet-westerse achtergrond en/of de te creëren producties snijden actuele sociale thema's aan die ook aansluiting vinden bij een publiek dat niet vanzelfsprekend de weg naar theaters of festivals weet te vinden.

Innovatie

Het Fonds Podiumkunsten hecht grote waarde aan het ontwikkelen van nieuw aanbod binnen de podiumkunsten. De regeling nieuwe makers is hier een sprekend voorbeeld van, doordat een nieuwe generatie makers kansen krijgt om bij uitvoerende organisaties hun artistieke visie te ontwikkelen. Hiermee biedt de subsidie een relevante aanvulling op de mogelijkheden die beginnende makers worden geboden bij bestaande gezelschappen, zowel binnen de Basisinfrastructuur als bij door het Fonds gesubsidieerde organisaties.

Ondernemerschap

Net als bij de meerjarige activiteitensubsidie en productiesubsidie hecht het Fonds groot belang aan de uitwerking van het ondernemerschap in de aanvragen voor een subsidie nieuwe makers. De ontwikkelingstrajecten dienen erop gericht te zijn dat de nieuwe makers in de toekomst een zelfstandige beroepspraktijk kunnen voeren.

Een van de redenen van het Fonds om als criterium op te nemen dat aanvragers zonder eigen presentatieplek aansluiting zoeken bij podia of festivals, is om samenwerking binnen deze keten een positieve impuls te geven. Opvallend in dit verband is dat iets minder dan de helft van de gehonoreerde aanvragers in 2016 presenterende organisaties betreft, zoals theaters, podia en festivals. Hier kunnen de makers hun producties in een professionele omgeving vormgeven en aan een publiek tonen.

Van de 36 in behandeling genomen aanvragen werden er 21 gehonoreerd. Per ontwikkelingstraject werd gemiddeld 87.704 euro subsidie verstrekt. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2015. De toekenningen varieerden sterk, van 60.000 tot 114.540 euro per traject. In totaal werden er 848 uitvoeringen voorgenomen binnen 63 te realiseren nieuwe producties.

In de aanvragen over het afgelopen jaar valt op dat er zeer verschillend over ondernemerschap wordt gedacht: dit varieerde van een omschrijving van de plaats die de

maker inneemt in het podiumkunstenveld tot uitgebreide omschrijvingen van hoe de makers zich gaan ontwikkelen en een eigen organisatie gaan vormgeven. Ook zagen we dat het ondernemerschap (te) vaak onder de hoede van de aanvragende organisatie viel en slechts schetsmatig werd geïntegreerd in het ontwikkelingstraject van de maker(s).

Internationalisering

Ervaringen in het internationale veld zijn goud waard, ook voor makers die aan het begin van hun loopbaan staan. In de plannen voor nieuwe makers kunnen daarom niet alleen binnenlandse, maar ook buitenlandse partners worden betrokken, zoals begeleiders, presentatieplekken of coproductanten.

In 2016 zagen we dat terug in dertien van de gehonoreerde trajecten. Er waren uitwisselingen met het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Duitsland, België, Griekenland, Verenigde Staten, Zuid Afrika, Ghana, Iran, Marokko en Taiwan en er werden negen internationale coaches aangetrokken om nieuwe makers te begeleiden.

Compositieregelingen: opdrachten en werkbijdrages

Het Fonds Podiumkunsten kende in 2016 twee subsidiemogelijkheden voor nieuwe composities: subsidie voor het geven van een opdracht om een compositie of libretto te schrijven en een werkbijdrage voor muzikanten. Een derde subsidiemogelijkheid voor composities, subsidie voor het geven van een reeks opdrachten, wordt eens per twee jaar aangeboden. In 2015 werd deze subsidievorm geïntroduceerd en in 2017 weer aangeboden. Deze subsidie wordt hier daarom buiten beschouwing gelaten. De compositieregelingen hebben allen als voornaamste doel de kwaliteit en verscheidenheid van de podiumkunsten te stimuleren door nieuwe composities mogelijk te maken en de uitvoeringsmogelijkheden ervoor te vergroten.

Bij de *werkbijdrage muzikant* ligt het initiatief voor nieuwe composities bij de maker; de muzikant zelf dient een aanvraag in voor subsidie. De werkbijdrage biedt de muzikant de mogelijkheid zelf een eigen project te ontwikkelen en realiseren, en geeft hem of haar ruimte voor onderzoek en artistieke/inhoudelijke verdieping.

Bij de *opdrachtrekking* neemt een producerende instelling, zoals een ensemble, festival of podium, het initiatief tot een project en het realiseren van nieuw repertoire. Deze instelling verstrekt een opdracht aan een componist en/of librettist en draagt zorg voor de presentatie van het nieuwe repertoire en de realisatie van meerdere uitvoeringen. Bij deze subsidievorm dient de uitvoerende en opdrachtgevende instelling het subsidieverzoek in. Bij beide subsidieregelingen is de primaire bestemming van een toegekende subsidie de maker. Hiernaast, bij specifieke projecten waarbij sprake is van nieuw repertoire, blijft het mogelijk voor een producerende instelling om deze opdrachten op te nemen in een begroting van een aanvraag voor productiesubsidie.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land.

In 2016 ontving het Fonds in totaal 320 subsidieverzoeken voor nieuwe composities, 15 procent minder dan in 2015 (375 aanvragen). Deze daling is grotendeels te verklaren door het feit dat er in 2016 slechts twee in plaats van drie aanvraagrondes waren en er geen mogelijkheid was om voor een reeks opdrachten subsidie aan te vragen. Daarnaast vroegen de instellingen die in 2015 een reeks opdrachten subsidie hebben ontvangen (een tweejarige subsidie) nu niet meer aan voor losse opdrachten. In totaal honoreerden we 102 aanvragen voor een totaalbedrag van 925.000 euro.

Opdrachten

Van de 320 subsidieverzoeken kwamen er 105 van producerende instellingen voor ondersteuning via de opdrachtrekking. Er werd ruim 880.000 euro subsidie aangevraagd, twee keer zoveel als er beschikbaar was.

In twee subsidierondes nam het Fonds 83 aanvragen in behandeling en honoreerde er hiervan 39 (47 procent) voor een totaalbedrag van 430.000 euro, gemiddeld 11.026 euro per toekenning. De toegekende bedragen varieerden van 2.500 euro voor bijvoorbeeld kortere (solo)werken en werken voor amateurensembles, tot 25.500 euro voor avondvullende muziektheaterwerken en omvangrijke werken voor koor, orkest en solisten, met soms daarnaast libretto-opdrachten.

Een groot deel van de toekenningen ging naar instellingen die in Amsterdam gevestigd zijn (49 procent). Naar regio West ging 15 procent van de toekenningen en 8 procent naar zowel Zuid als Oost. Hierbij dient te worden opgemerkt dat spreiding geen criterium is binnen deze regeling. Bovendien geeft de spreiding van aanvragen en toekenningen geen compleet beeld van het publieksbereik van de nieuwe werken, aangezien de meeste instellingen uitvoeringen en tournees hebben gerealiseerd (of nog gaan realiseren) buiten hun vestigingsplaats.

Werkbijdrages

In 2016 verstrekke het Fonds in totaal 63 werkbijdrages (uit 215 ingediende aanvragen, 27 procent meer aanvragen dan in 2015) voor een totaalbedrag van 495.000 euro. Deze regeling werd 3,4 keer overgevraagd. De werkbijdragerregeling bevat twee mogelijke termijnen – voor drie of zes maanden – met subsidiebedragen van respectievelijk 4.500 en 9.000 euro. Het gemiddelde bedrag per toekenning in 2016 was 7.857 euro, 9 procent hoger dan in 2015. In 2016 werd vaker een bijdrage met een termijn van zes maanden toegekend. Net als bij de opdrachtregeling, en als in 2015, gingen de meeste toekenningen voor werkbijdrages naar in Amsterdam gevestigde componisten (48 procent), met Den Haag als andere 'hot spot' (13 procent). Ook hier dient te worden opgemerkt dat spreiding geen criterium is binnen deze regeling en dat gerealiseerde composities ook buiten de vestigingsplaats van de aanvragers uitgevoerd zullen worden.

Pluriformiteit

Bij de compositieregelingen worden sinds 2015 aanvragen niet meer beoordeeld op pluriformiteit als apart criterium. Dit aspect is opgenomen als onderdeel van een breder beoordelingscriterium: de betekenis van het resultaat van de activiteiten voor de podiumkunsten in Nederland.

Opdrachten

De opdrachtregeling wordt overwegend gebruikt door aanvragers uit de hedendaagse muzieksector. Deze regeling is bij uitstek geschikt voor de hedendaagse muzieksector, omdat hier, meer dan bij andere genres, specifieke opdrachten verstrekt worden voor nieuw repertoire van het gezelschap, en omdat er vaak sprake is van een langetermijnplanning voor de gezelschappen.

Hiernaast is het vermeldenswaardig dat de negen toekenningen voor nieuw orkestrepertoire met een totaalbedrag van 112.000 euro een beslag van 26 procent legden op het totale opdrachtbudget in 2016; dit ligt 3 procent hoger dan in 2015. De elf toekenningen voor nieuwe composities in het muziektheatergenre (onder andere opera's) legden een beslag van 29 procent op het totale opdrachtenbudget.

Bij slechts vijf van de ingediende aanvragen was er sprake van culturele diversiteit, alle werden gehonoreerd. In 2015 werden er nog acht aanvragen ingediend met cultureel diverse aspecten, maar werden er maar twee toegekend. Vijf gehonoreerde aanvragen kwamen van instellingen die niet eerder een subsidie van het Fonds hadden ontvangen (13 procent) en via de opdrachttoekenningen kregen acht componisten voor het eerst subsidie van het Fonds. 16 procent van het totale opdrachtbudget ging naar instellingen met een structurele subsidie van het ministerie van OCW (BIS-instellingen). Dit percentage is wat lager dan in 2015 (22 procent), mede door toekenning van een subsidie voor een reeks opdrachten aan

BIS-instellingen in 2015 waardoor deze geen aanspraak konden maken op subsidie voor 'losse' opdrachten. Ook ging 21 procent van het budget naar instellingen met een structurele subsidie van het Fonds Podiumkunsten.

De opdrachtregeling is de enige subsidieregeling van het Fonds Podiumkunsten waarvoor ook amateurgezelschappen een aanvraag kunnen indienen. We zien het aantal aanvragen van amateurgezelschappen ieder jaar toenemen. In 2016 steeg het aantal aanvragen met 11 procent ten opzichte van 2015, met een gemiddelde van twee à drie toekenningen per subsidieronde.

Werkbijdrages

Met betrekking tot de werkbijdrageregeling betreft eveneens een groot deel van de aanvragen en toekenningen initiatieven uit de hedendaagse muzieksector. We ontvingen daarnaast aanvragen uit de jazz en geïmproviseerde muzieksector. Verder ontvingen we weer meer aanvragen uit de popsector (33 procent van het totale aantal aanvragen, in 2015: 25 procent). Het aantal honoreringen in deze sector steeg ook van 15 naar 19 procent.

De werkbijdrage blijkt, nog meer dan de opdrachtregeling, een geschikte subsidiemogelijkheid voor nieuwkomers. Vijftien toekenningen gingen naar makers die voor het eerst subsidie ontvingen van het Fonds Podiumkunsten, in 2015 waren dit er twaalf.

Innovatie

De compositieregelingen zijn geheel gericht op het scheppen van nieuwe muziekstukken en dragen in die zin bij aan de beleidsdoelstelling van het Fonds om innovatie van de podiumkunsten en de totstandkoming van nieuw werk te stimuleren.

Het Fonds ontvangt bij zowel de opdracht- als de werkbijdrageregeling steeds meer aanvragen die genre-overstijgend van karakter zijn, met diverse soorten cross-overs tussen en combinaties van diverse soorten subdisciplines. Ook ontvangen we vaker aanvragen met een educatief karakter of aanbod voor een jong publiek.

Ondernemerschap en relatie tussen vraag en aanbod.

De 39 toekenningen in het kader van de opdrachtregeling resulteerden (of zullen in de nabije toekomst resulteren) in omstreeks 680 uitvoeringen van nieuwe werken, waarvan 207 in het buitenland. Dit betekent een gemiddelde van zeventien uitvoeringen per toekenning, het hoogste gemiddelde tot nu toe sinds de introductie van deze regeling, en een stijging van 70 procent ten opzichte van 2015. Gezien de populariteit van de regeling vermoeden we dat in een podiumkunstenveld met minder speelmogelijkheden, een nieuwe compositie een toegevoegde waarde kan zijn om interesse van programmeurs te wekken en uitvoeringen te stimuleren voor ensembles. Het nieuwe repertoire draagt ook bij aan de profilering van de gezelschappen.

Bij de werkbijdrageregeling ligt het accent meer op de inhoudelijke ontwikkeling van de aanvrager en zijn of haar werkpraktijk, en zijn de concrete uitvoeringskansen voor de te schrijven werken in mindere mate direct bepalend in de beoordeling van aanvragen. Aanvragen worden wel getoetst op de ondernemende houding van de maker met betrekking tot het ontsluiten van zijn werk aan een publiek.

Internationalisering

In 2016 zijn zeven aanvragen ingediend door buitenlandse instellingen voor het ontwikkelen van nieuw repertoire voor hun ensemble door een Nederlandse componist. Geen van deze aanvragen werd gehonoreerd. Veel van deze projecten betroffen een bescheiden hoeveelheid uitvoeringen, in vergelijking met de Nederlandse aanvragen. Het Fonds streeft ernaar om de opdrachtregeling zo helder mogelijk aan buitenlandse instellingen te presenteren en gaat kijken of hier nog verbetering mogelijk is. Bij meerder projecten, zowel

bij de opdracht- als werkbijdrageregeling, is wel sprake van buitenlandse partners en/of uitvoeringen.

Opdracht theatertekst

Gezelschappen en producenten die een auteur opdracht hebben gegeven tot het schrijven van een nieuwe Nederlandse theatertekst kunnen een aanvraag voor deze regeling indienen. Zij kunnen het overeengekomen honorarium in zijn geheel aanvragen.

Met deze regeling beoogt het Fonds een bijdrage te leveren aan de totstandkoming en uitvoering van nieuw Nederlands theaterrepertoire, een doel dat ook wordt nagestreefd via de regelingen voor meerjarige activiteitsubsidie en projectsubsidie. Verscheidene gezelschappen die binnen een van deze regelingen worden ondersteund verstrekken geregeld opdrachten aan auteurs; zij kunnen hun honoraria in deze regelingen meebegroten.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

In 2016 namen we vijftien aanvragen in behandeling en honoreerden we er twaalf. In 2015 behandelden we nog 24 aanvragen, wat in lijn lag met het verwachte aantal aanvragen bij de introductie van de regeling in 2013. Deze lijn werd in 2016 niet voortgezet en een verklaring hiervoor is moeilijk te geven. Opvallend is wel dat veel opdrachten tot het schrijven van nieuwe teksten werden opgenomen in de aanvragen voor meerjarige activiteitsubsidie 2017-2020, welke aanvraagprocedure liep ten tijde van de theatertekstronde.

Het percentage gehonoreerde opdrachten is in 2016 hoger, het absolute aantal één lager ten opzichte van 2015. Het totale aantal gehonoreerde aanvragen wijkt echter niet af van eerdere jaren. Het beschikbare budget van 150.000 euro is toereikend en passend bij de kwantiteit en kwaliteit van de aanvragen.

De meeste teksten worden geschreven voor de kleine tot de middenzaal (op één na) en de geografische spreiding strekt zich uit van Mainz (Duitsland, 1 aanvraag), Limburg (2), via Brabant (2), Zeeland (1) naar Rotterdam, Utrecht en Amsterdam.

Pluriformiteit

De aard van de beoogde teksten was divers. Zo honoreerden we drie aanvragen op het gebied van muziektheater en aanvragen voor teksten voor jeugdtheater en multimediale en internationale producties, naast zes meer traditionele teksten. Het ging veelal om avondvullende teksten van relatief veel gerenommeerde schrijvers. Er waren echter ook opvallende nieuwkomers op het cultureel diverse vlak. Van de vier aanvragen werden er drie gehonoreerd. Dit is een toename ten opzichte van voorgaande jaren.

Innovatie

De regeling is in haar geheel gericht op het scheppen van nieuw (muziek)theaterrepertoire en draagt in die zin bij aan de beleidsdoelstelling van het Fonds om innovatie binnen de podiumkunsten en het ontstaan van nieuw werk te stimuleren.

Ondernemerschap en relatie tussen vraag en aanbod

Instroom van nieuwe initiatieven is moeilijk binnen deze regeling, aangezien de mogelijkheden voor opvoering en het beoogde aantal speelbeurten van de aanvrager een belangrijke rol spelen bij de beoordeling. Voor gevestigde producenten is het eenvoudiger om speelmogelijkheden te realiseren dan voor nieuwe organisaties. Dat geeft ongelijkheid in de beoordeling. Desondanks zagen twee van de drie aanvragers die voor de eerste keer subsidie aanvroegen bij het Fonds hun aanvraag gehonoreerd.

Het Fonds hoopt met een aanpassing van de huidige opdrachtregeling in 2017 meer ruimte te kunnen geven aan diversiteit in schrijvers, tekstvormen en onderwerpen door het initiatief van de aanvraag bij de schrijver neer te leggen. In 2016 ontwikkelde het Fonds Podiumkunsten in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds een nieuwe regeling, die in 2017 in werking zal treden.

Programmeringsregeling

SKIP, nieuwe festivals, programmering festivals, subsidies voor popmuziek
Met de programmeringsregeling beoogt het Fonds Podiumkunsten de aansluiting tussen vraag en aanbod te verbeteren, de programmering van kwaliteitsaanbod te bevorderen en het publieksbereik te vergroten. De regeling stelt 'de kunst van het programmeren' centraal.

De regeling bestaat uit vijf onderdelen: de subsidie kleinschalige en incidentele programmering (SKIP), de subsidie reguliere programmering theater- en concertzalen (SRP), de programmeringsregelingen voor festivals en diverse subsidiemogelijkheden voor popmuziek. Nieuw is het 'Slecht Weer Fonds', dat in 2016 aan het pakket van programmeringsregelingen werd toegevoegd. De onderdelen kennen verschillende vormen van financiering, met elk hun eigen wijze van verantwoording. De SRP en subsidie voor bestaande festivals wordt verstrekt in de vorm van een vast bedrag voor de gehele programmering van het theater of festival, waarbij achteraf geen kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn over de precieze voorstellingen en concerten waarvoor de middelen zijn gebruikt. De SKIP en popsubsidies zijn zogenaamde 'tekortsubsidies', waarbij podia achteraf voorstellingen en concerten declareren bij het Fonds; hier zijn zulke gegevens wel voorhanden. Het 'Slecht Weer Fonds' (SWF) is een zogenaamd revolverend fonds, waaruit festivalorganisaties die een tekort hebben opgelopen als gevolg van onvoorziene weersomstandigheden een bijdrage kunnen krijgen. Festivals die een bijdrage krijgen, betalen het geld later terug, als hun financiële positie weer voldoende is hersteld. In 2016 heeft het Fonds geen verzoek ontvangen van festivals die voor ondersteuning uit het SWF in aanmerking willen komen.

In dit jaarverslag blijft de subsidie reguliere programmering (SRP) buiten beschouwing, omdat daarvoor in 2016 geen aanvraagmogelijkheid was.

Programmering nieuw festival

Reeds in 2015 besloot het Fonds om de subsidie programmering nieuw festival niet te continueren. Het beoogde doel om vernieuwing bij festivals te stimuleren werd maar beperkt gerealiseerd. Ook de aanvragende festivals in 2016 bevestigden dat beeld. Weinig aanvragers werden hoog gewaardeerd op het criterium innovatieve waarde. Bovendien vindt innovatie in het soort aanbod dat een festival presenteert, in de wijze van presenteren en in de publieksbenadering ook veelvuldig plaats bij bestaande festivals.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

In 2016 kon voor het laatst subsidie worden aangevraagd in de subsidieregeling nieuw festival. Het Fonds Podiumkunsten ontving 73 aanvragen, waarvan er 51 in behandeling werden genomen en 10 gehonoreerd.

Hoewel vanwege het beperkte aantal van tien gehonoreerde festivals de bijdrage aan de spreiding in absolute zin enigszins beperkt is, en spreiding van standplaats geen criterium is binnen deze regeling, laten de gehonoreerde festivals wel een goed gespreid beeld zien. Vijf festival vinden buiten de Randstad plaats, vier in de Randstad, waarvan drie in één van de vier grote steden en één festival vond plaats op een trein die door Europa reisde.

Pluriformiteit

Ook de bijdrage aan de pluriformiteit is vanwege het beperkte aantal gehonoreerde festivals beperkt, maar ook hier laten de gehonoreerde festivals een redelijk divers beeld zien. Zes van de tien festivals presenteren een aanbod in muziek, waarvan er drie klassieke muziek brachten, één festival jazz en twee popmuziek. Drie festivals presenteren een multidisciplinair aanbod en één festival richt zich specifiek op jeugdtheater.

Innovatie

De gehonoreerde festivals droegen op verschillende manieren en in meer of minder mate bij aan de vernieuwing in het festivallandschap. Bijvoorbeeld door klassieke muziek in een popfestivalformule te presenteren, door aandacht te vestigen op jeugdaanbod op het platteland, door filosofie te verbinden aan podiumkunsten of door een thematisch programma over Europa te presenteren tijdens een treinreis door dit werelddeel. Anderen onderscheidden zich door het presenteren van makers en gezelschappen die zelden tot nooit op andere podia en festivals in Nederland te zien waren of door het herintroduceren en actualiseren van een genre dat in vergetelheid was geraakt. Bij de niet-gehonoreerde aanvragen was de innovatieve waarde van het festival vaak zeer beperkt, waarmee kan worden gezegd dat slechts 20 procent van de aanvragen enigszins bijdroeg aan de beoogde vernieuwing.

Ondernemerschap en relatie tussen vraag en aanbod

De festivals die goed werden beoordeeld op het criterium innovatie werden over het algemeen ook positief beoordeeld op de andere criteria, de kwaliteit van het programmeringsprofiel en het ondernemerschap. Het gaat in die gevallen om goed georganiseerde festivals die zich ons inziens goed zouden kunnen meten met festivals die al langer bestaan. Wat positief opvalt is dat met het subsidie van het Fonds Podiumkunsten slechts 4 procent van de totale lasten van de gehonoreerde festivals wordt gedekt. Dat duidt op een ondernemende houding van festivals om naast subsidie ook andere inkomsten voor het festival te genereren.

Van de tien gehonoreerde festivals in 2016 heeft één festival met succes een aanvraag ingediend in de regeling meerjarige festivalsubsidie 2017-2020. Zes festivals dienden in het najaar van 2016 een aanvraag in voor een subsidie programmering festivals, waarvan er drie werden gehonoreerd.

Subsidie programmering festival

In 2016 heeft het Fonds Podiumkunsten de regelingen voor nieuwe en bestaande festivals samengevoegd in een nieuwe regeling: subsidie programmering festivals. Hiermee wordt een bijdrage verleend voor de programmering van een kwalitatief hoogwaardig aanbod van voorstellingen en concerten. De subsidie heeft als doel om landelijk de presentatie en het publieksbereik van een gevarieerd kwaliteitsaanbod te versterken. Uitgangspunt voor deze regeling was de regeling voor bestaande festivals. De instapmogelijkheid werd verruimd. Voorheen was het alleen mogelijk om vanaf de derde editie van een festival aan te vragen, in de nieuwe regeling kon dit vanaf de tweede editie. De subsidie programmering festivals verleent een bijdrage voor één (in geval van biënnales) of twee (voor jaarlijkse festivals) edities van het festival.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

Het Fonds ontving in het najaar van 2016 132 aanvragen. Daarvan werden er 114 aan de adviescommissie voorgelegd. We honoreerden vijftig aanvragen, waarvan één aanvraag

gedeeltelijk. Het aantal ingediende en behandelde aanvragen lag hoger dan in 2014, toen er 116 aanvragen binnenkwamen en 93 in behandeling werden genomen. Het vermoeden dat de uitbreiding van het aantal festivals met een meerjarige activiteitensubsidie 2017-2020 van 13 naar 34 festivals de druk op deze regeling zou verlagen werd daarmee ontkracht. De stijging van het aantal aanvragen werd deels veroorzaakt door de instroom van festivals voor wie deze regeling vanwege het opheffen van de regeling nieuwe festivals de enige mogelijkheid is om een subsidie aan te vragen bij het Fonds Podiumkunsten. Daarnaast dienden zich ook festivals aan die niet eerder bij het Fonds voor subsidie aanklopten.

Het aantal gehonoreerde festivals is exact gelijk aan het aantal in 2014. Van de 50 gehonoreerde festivals ontvingen er 26 in de jaren 2015-2016 al een subsidie bestaande festivals. Zes gehonoreerde festivals ontvingen in de afgelopen jaren een subsidie in de regeling nieuw festival. Vijftien festivals die in 2015-2016 een subsidie uit de regeling bestaande festivals ontvingen zijn doorgestroomd naar de meerjarige activiteitensubsidie 2017-2020. Op grond van deze gegevens kan worden gesteld dat er een belangrijke verschuiving heeft plaatsgevonden in de set van festivals die twee- of vierjarig worden ondersteund door het Fonds. Er is duidelijk ruimte gecreëerd voor doorstroming en nieuwe instroom.

Ongeveer 48 procent van de gehonoreerde festivals vindt plaats in de G4. Daarnaast vindt 14 procent plaats in de regio's West, Noord en Zuid en 8 procent in regio Oost. Drie festivals vinden op meerdere plekken verspreid over Nederland plaats.

Pluriformiteit

De gehonoreerde aanvragen vertegenwoordigen een breed palet van festivals die in samenhang een belangrijke bijdrage leveren aan zowel de pluriformiteit van het getoonde aanbod als aan de spreiding van de podiumkunsten over Nederland. Het gaat om festivals in alle denkbare muziekgenres; jazz, klassiek, pop, nieuwe- en wereldmuziek. Ook in theater zijn de verschillende vormen terug te vinden, zowel teksttheater als jeugdtheater, poppen- en objectentheater en festivals waar nieuwe makers centraal staan. Dans is vertegenwoordigd met hedendaagse genres, urban en werelddans. Festivals waar klassiek ballet en academische dans worden vertoond bevonden zich niet tussen de aanvragers. 13 van de 50 festivals brengen een multidisciplinair aanbod en culturele diversiteit heeft bij 16 procent van de gehonoreerde festivals een duidelijke plek. Daarbij dient te worden opgemerkt dat ook andere gehonoreerde festivals deels een multidisciplinair en cultureel divers aanbod tonen.

Ondernemerschap en de relatie tussen vraag en aanbod

Over het algemeen kan, gezien de hoge publieksaantallen en de aansprekende manieren waarop de aanvragers het aanbod verbinden aan een (nieuw) publiek, worden gesteld dat festivals een belangrijke functie hebben in het bij elkaar brengen van het aanbod en een passend publiek. Op lokaal niveau werken de meeste festivals nauw samen met zowel culturele als maatschappelijke partners en de meeste gehonoreerde festivals ontvangen een lokale financiële bijdrage. Die ondersteuning loopt uiteen van een substantiële meerjarige subsidie tot een bescheiden incidentele bijdrage van een kleine gemeente.

Subsidie Kleinschalige en Incidentele Programmering (SKIP)

Met de SKIP wordt door het Fonds Podiumkunsten ondersteuning geboden voor het op kleine schaal of incidenteel programmeren van voorstellingen en concerten. Daarmee wil het Fonds een gevarieerd podiumkunstenaanbod bevorderen. De groep aanvragers is zeer divers, van heel kleine muziekpodia die slechts een paar concerten per jaar organiseren tot grotere schouwburgen en zalen in de regio die bijvoorbeeld meer hoogwaardig dansaanbod,

muziektheater, kwetsbaar toneel, wereld- of kamermuziek of urban dansprogrammering willen programmeren. Deze subsidie stelt podia in staat risicovoller te programmeren omdat tekorten na afloop kunnen worden gecompenseerd. Aanwijzing als SKIP-podium voor een periode van twee jaar is mogelijk als een aanvrager op een bepaalde locatie ten minste zes voorstellingen of concerten per jaar programmeert op het gebied van professionele podiumkunsten.

Declaraties in 2016

In 2016 begon de nieuwe SKIP-periode 2016-2017 waarvoor de aanwijzingen in het najaar van 2015 werden toegekend. In totaal bevat de regeling 195 aangewezen podia, verdeeld over drie categorieën. 140 podia vallen in categorie 1 (tot 5.000 euro), 29 in categorie 2 (tot 15.000 euro) en 26 in categorie 3 (tot 25.000 euro). Deze podia dienen per kwartaal achteraf declaraties in voor voorstellingen en concerten waarop een tekort is ontstaan. Het tekort wordt berekend door de betaalde uitkoopsommen, gages of honoraria van de uitvoerende af te trekken van de publieksinkomsten. Van dat tekort draagt het Fonds 50 procent bij. De podia in categorie 1, die voor een maximum bedrag van 5000 euro per jaar kunnen declareren, krijgen een opslag van 50 procent bovenop de uitkoopsommen, gages of honoraria. Dit is een verruiming ten opzichte van de periode voor 1 januari 2016, toen 25 procent extra kon worden opgevoerd. Daarmee kunnen deze podia per voorstelling of concerten meer declareren en uit het SKIP-bedrag ook overige kosten voor het organiseren van voorstellingen en concerten te kunnen betalen. Op deze manier beoogt het Fonds de positie van de kleinere podia te verstevigen.

Omdat declaraties voor het vierde kwartaal van 2016 uiterlijk eind januari 2017 worden ingediend hanteren we hier de cijfers van het laatste kwartaal van 2015 en de eerste drie kwartalen van 2016. Daarbij moet worden opgemerkt dat het vierde kwartaal van 2015 vanwege de overgang naar een nieuwe SKIP-periode een andere groep podia betreft dan in het eerste tot en met derde kwartaal van 2016. In deze periode werden voor 5.951 uitvoeringen declaraties ingediend. Het totale gedeclareerde bedrag was ruim 1,2 miljoen euro. Van de gedeclareerde voorstellingen en concerten betrof het merendeel muziek, namelijk 58 procent. Net als voorgaande jaren was een groot deel hiervan jazz of klassieke (kamer)muziek (beide 20 procent). Theater was met 28 procent vertegenwoordigd, muziektheater met bijna 9 procent en dans met 6 procent. Over alle disciplines betrof 11 procent specifiek aanbod voor de jeugd. De cijfers laten geen significante verschuivingen zien ten opzichte van de gegevens over 2015. De verstrekte subsidie maakte 13 procent uit van het totaal aan betaalde uitkoopsommen en gages (ruim 9 miljoen).

In de periode van het vierde kwartaal van 2015 tot en met het derde kwartaal van 2016 bezochten bijna 400.000 betalende bezoekers voorstellingen en concerten die via de SKIP-regeling door het Fonds werden ondersteund. Met de opbrengsten uit kaartverkoop werd door de podia 49 procent van de kosten voor uitkoopsommen, honoraria en gages gedekt.

Ruim 78 procent van de declaraties werd ingediend door podia buiten de G4. Van het totaal aantal declaraties werd 26 procent ingediend door podia in het westen van het land, wat een verlaging van 4 procent is ten opzichte van 2015. Uit de overige regio's ontving het Fonds 52 procent van het totaal aantal ingediende declaraties.

Subsidies voor popmuziek

Alle onderdelen van de programmeringsregeling staan open voor popmuziek. De regeling voorziet daarnaast in subsidies die speciaal voor dit genre zijn bedoeld. Deze specifieke regelingen hebben zich bewezen als een effectief instrument om de ontwikkeling en de

afzetmogelijkheden van nieuw Nederlands aanbod via de podia te bevorderen. Via de regelingen voor incidentele popconcerten, voor popfestivals en poppodia, wordt de financiële positie van Nederlandse popmuzikanten indirect via de podia verbeterd. Binnen de regelingen worden namelijk voorwaarden gesteld voor het uitbetalen van redelijke honoraria.

Programmeringssubsidie podia popmuziek (kernpodia)

In 2016 was een groot aantal podia (46), verspreid over vrijwel heel Nederland aangewezen als Kernpodium. Toch ontving het Fonds ook nog zeventien aanvragen om aangewezen te worden als kernpodium in 2017. Nooit eerder was het aantal aanvragen zo hoog. Dertien van deze aanvragen namen we in behandeling, waarvan we er vier honoreerden. Net als vorig jaar kwam bijna de helft van de in behandeling genomen aanvragen uit regio Zuid en hier werden ook de meeste aanvragen (drie) gehonoreerd. Daarnaast ging één honorering naar de regio Oost.

De 46 Kernpodia organiseerden in de periode van november 2015 tot en met oktober 2016 ongeveer 900 gesubsidieerde concerten, waarbij meer dan 120.000 bezoekers aanwezig waren. De podia ontvingen in totaal 525.674 euro subsidie. In 2015 verstrekten we nog 646.838 euro subsidie voor een ongeveer gelijk aantal concerten, dit bedrag is met 19 procent gedaald. Gemiddeld waren er 132 bezoekers aanwezig bij een gesubsidieerd concert. Per Kernpodium subsidieerde het Fonds gemiddeld twintig concerten. Met het aantrekken van de economie zagen we het gemiddeld gedeclareerde bedrag per podium in 2016 fors dalen, met 30 procent, naar iets meer dan 11.300 euro. Dit hangt samen met de daling van het gemiddelde, door de podia gedeclareerde tekort per concert dat van 756 euro in 2015 naar 575 euro zakt in 2016. Dit heeft ook een daling van het subsidiebedrag per bezoeker tot gevolg. Dit zakte fors met 22 procent van 5,57 euro naar een gemiddeld bedrag van 4,34 euro aan subsidie per bezoeker in 2016. Deze gegevens betreffen alleen de gesubsidieerde concerten; concerten waarbij het Fonds op basis van het tekort daadwerkelijk een subsidiebedrag heeft verstrekt. De Kernpodia organiseren meer concerten die voldoen aan de criteria, maar ontvangen hiervoor geen subsidie vanwege het ontbreken van een tekort.

In 2015 werd de regeling voor een periode van twee jaar uitgebreid met de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor concerten buiten het eigen gebouw. Reden voor de uitbreiding was dat uit de evaluatie van de programmeringssubsidies door KWINK Groep in 2013 bleek dat er in de popmuziek sprake is van een krimp aan de onderkant van de markt. Met name de speelmogelijkheden voor beginnende bands bleken onder druk te staan. Door deze uitbreiding van de regeling kan worden geëxperimenteerd met concerten op andere locaties en worden samenwerkingen op lokaal niveau gestimuleerd. In 2016 maakte wederom een beperkt aantal podia gebruik van deze mogelijkheid, ondanks dat we de mogelijkheid nogmaals onder de aandacht brachten. Vijftien podia vroegen subsidie aan voor concerten buiten het eigen gebouw. Tien podia zagen hun aanvragen beloond en ontvingen subsidie voor vijftig concerten. Het aantal Kernpodia wat van deze mogelijkheid gebruik heeft gemaakt is vrijwel gelijk gebleven. Wel zien we dat het aantal gesubsidieerde concerten dat de Kernpodia organiseerde buiten de eigen locatie sterk is gestegen, van 33 concerten in 2015 naar 50 in 2016. In totaal werd er ruim 15.000 euro subsidie voor deze concerten verstrekt waardoor deze uitbreiding ook in het tweede jaar achter bleef op de verwachtingen.

Programmeringssubsidie Incidentele Concerten Popmuziek

Het beschikbare budget voor deze regeling is 90.000 euro. Hiervan werd in 2016 58.884 euro toegekend op basis van de declaraties van podia tegenover 61.122 euro in 2015. Na een lichte toename in 2015 was over 2016 sprake van een daling van het aantal aanvragen

met 30 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit heeft mede geleid tot een onderuitputting van 35 procent van het totale beschikbare budget.

In 2016 ontving het Fonds 56 aanvragen, waarvan we er 51 honoreerden. Onder de aanvragers was er één podium dat in 2016 voor het eerst een subsidie ontving op basis van deze regeling.

De 56 aanvragen waren afkomstig van 32 podia. Evenals in voorgaande jaren zagen we een breed scala aan podia dat een aanvraag voor deze subsidie indiende: theaters die een popconcertserie programmeren, jongerencentra met een welzijnsinvalshoek en 'echte' poppodia die zich mogelijk in de toekomst zullen kwalificeren als Kernpodium. Dat de regeling incidentele concerten popmuziek voor een aantal podia inderdaad als 'stepping stone' dient, blijkt uit het feit dat vier aanvragers uit 2016 met ingang van 1 januari 2017 door het Fonds zijn aangewezen als Kernpodium: De Cacaofabriek (Helmond), 't Ukien (Kampen), Poppodium De Spot (Middelburg) en Altstadt (Eindhoven).

Per aanvraag konden podia meerdere concertavonden declareren, waarbij ook meerdere bands konden spelen. In totaal ging het om 123 gesubsidieerde concerten, waar 203 Nederlandse bands optraden. Per concertavond verstrekke het Fonds gemiddeld 479 euro subsidie. In totaal trokken deze concerten 7.641 bezoekers, gemiddeld 62 per concert. De gemiddelde subsidie per bezoeker bedroeg 7,71 euro.

Van de 51 gehonoreerde aanvragen kwam slechts 12 procent uit de G4, wat volledig was toe te schrijven aan aanvragen uit Den Haag. De overige aanvragen waren goed verdeeld over de landsdelen: 29 procent van de subsidie ging naar regio Zuid, 20 procent naar regio Oost, 16 procent naar regio West, 4 procent naar regio Noord en 20 procent naar regio Midden.

Programmeringssubsidie Festivals Popmuziek

In 2016 werden 58 van de 78 ingediende aanvragen gehonoreerd. De door het Fonds gesubsidieerde popfestivals werden bezocht door 263.563 mensen, gemiddeld ruim 4.544 bezoekers per festival. Ten opzichte van vorig jaar is dit een flinke stijging, toen was er sprake van gemiddeld 3.162 bezoekers per festival. Van de beschikbare 140.000 euro werd in totaal 105.570 euro aan subsidie verstrekt, gemiddeld 1.820 euro per festival. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2015, toen de gemiddelde subsidie per festival 1.885 euro bedroeg. 32 van de 58 gehonoreerde festivals vielen in de categorie 'grotere' festivals, festivals met een omzet van meer dan 25.000 euro en/of meer dan drieduizend bezoekers, een vergelijkbaar percentage als in 2015. De subsidie kwam ten goede aan de optredens van 428 bands, solomuzikanten en dj's. Met gemiddeld ruim 7,4 gesubsidieerde acts per festival is er sprake van een lichte stijging ten opzichte van 2015 waarbij er 6,7 acts per festival gesubsidieerd werden. De gemiddelde subsidie per bezoeker is gedaald van 0,60 euro in 2015 naar 0,40 euro in 2016.

Van de 58 gehonoreerde aanvragen kwam circa 20 procent uit de vier grote steden. De overige waren goed verdeeld over de landsdelen, 33 procent van de subsidie ging naar regio Oost, 24 procent naar regio Zuid, 14 procent naar regio Noord, 9 procent naar regio West en 3 procent naar regio Midden.

Het aantal ontvangen aanvragen in 2016 bleef achter bij het aantal ingediende aanvragen in 2015, een daling van circa 15 procent. Deze daling is deels te verklaren doordat een aantal festivals na de editie in 2015 heeft besloten te stoppen, zoals Booch! Festival en Vlieland Groet. Ook heeft een aantal festivals besloten om een jaar over te slaan, waaronder het

Dobbeffestival en Beeckestijn Pop. Opvallend is dat het veelal gaat om festivals die al jaren bestaan. Als belangrijkste oorzaak werd, naast financiële problemen, de grote druk op de organisatie genoemd, die veelal uit vrijwilligers bestaat. Daarnaast was het weer in de festivalweekenden wat beter dan in 2015, waardoor de festivals wat meer publiek trokken en een aantal festivals daarom geen gebruik hoefde te maken van deze tekortsubsidie.

Het Fonds zag dat steeds meer festivals hun publiek en draagvlak proberen te vergroten door verbinding te maken met andere organisaties in de gemeente en de regio. Niet alleen met andere culturele organisaties, maar ook met sportverenigingen, welzijnsorganisaties en het bedrijfsleven. Steeds meer popfestivals richten zich op een breder publiek, waaronder bijvoorbeeld gezinnen, en worden meer en meer een evenement voor de hele wijk, een stadsdeel of een dorp.

Internationalisering

De internationaliseringsregeling is bedoeld om de speelmogelijkheden en de zichtbaarheid van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland te vergroten. Daarnaast stimuleert de regeling artistieke kwaliteit en innovatie door internationale uitwisseling en coproductie. Ook wordt de presentatie van bijzonder aanbod uit het buitenland in Nederland mogelijk gemaakt om hierdoor een bijdrage te leveren aan een divers aanbod voor publiek en professionals. De regeling bestaat uit vier onderdelen, die gezamenlijk de export, uitwisseling en import van de podiumkunsten bevorderen. Buitenlandse podia en festivals kunnen via de regeling Dutch presentations abroad een subsidie aanvragen voor het programmeren van voorstellingen en concerten van Nederlandse gezelschappen, ensembles en performers. Daarnaast is er voor de presentatie van Nederlands aanbod in het buitenland het zogenaamde 'snelloket' voor reiskosten, waarvoor Nederlandse instellingen of kunstenaars een aanvraag kunnen indienen. Deze middelen hebben vooral als doel extra speelmogelijkheden voor Nederlandse podiumkunstenaars te creëren. Voorts zijn er subsidiemogelijkheden voor internationale uitwisselings- en samenwerkingsprojecten en voor de presentatie van bijzondere buitenlandse voorstellingen en concerten in Nederland.

In 2016 was voor de internationaliseringsregeling een bedrag van 960.000 euro beschikbaar aan HGIS-cultuurmiddelen. 950.000 euro was via de reguliere middelen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap beschikbaar voor het snelloket. De budgetten zijn gelijk aan het budget van 2015. De verdeling van de disciplines over de verschillende deelregelingen is vergelijkbaar met eerdere jaren. Muziek is bij alle onderdelen goed vertegenwoordigd en in het bijzonder bij het snelloket. Muziektheater daarentegen is vaak ondervertegenwoordigd. Disciplines waarbij taal een minder relevante rol speelt, zoals dans en muziek, lijken makkelijker internationaal te programmeren. Daarnaast geldt voor alle deelregelingen dat veel van de ingediende aanvragen betrekking hebben op de focuslanden van het Internationaal Cultuurbeleid, met name de buurlanden en de Verenigde Staten zijn relevante landen voor de podiumkunsten. Het snelloket is een populaire regeling wat ervoor zorgt dat het budget al meerdere jaren achtereen voor het einde van het jaar is uitgeput.

Internationale uitwisselingsprojecten

Uitwisselingsprojecten zijn bedoeld om door middel van kennisopbouw, -overdracht of -uitwisseling de artistieke ontwikkeling in de podiumkunsten te stimuleren. Dit kan middels een coproductie, maar bijvoorbeeld ook met een residentie of onderzoek. Belangrijk is dat er sprake is van een gelijkwaardige manier van samenwerken en dat duidelijk wordt aangetoond op welke manier de activiteiten relevant zijn voor de Nederlandse podiumkunstenpraktijk. Aanvragen worden vooral ingediend door gezelschappen, ensembles, koren en orkesten, die met vergelijkbare of juist contrasterende buitenlandse partners samen gaan werken om zich artistiek-inhoudelijk verder te ontwikkelen.

Het Fonds ontving 40 aanvragen voor internationale uitwisselingsprojecten, waarvan we er 31 in behandeling namen en 9 honoreerden voor 270.136 euro. Dit betekent dat het Fonds dit jaar 29 procent van de in behandeling genomen aanvragen honoreerde. Hiervan betreft 44 procent muziek, 44 procent theater en 11 procent muziektheater. De ontvangen aanvragen binnen dans (8 procent van alle aanvragen) zijn niet gehonoreerd. Het aantal beoogde presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 238, 139 in Nederland en 99 in het buitenland. De aanvragen laten een diversiteit aan projecten zien van zowel research alsook gezamenlijke producties. Gemiddeld kenden we 30.015 euro toe per aanvraag. Het laagst toegekende subsidiebedrag ad 5.650 euro betrof het project 'Compensar' waarbij componist en regisseur Arnoud Noordegraaf een residentie volgde bij FLORA ars+natura in Colombia om onder andere musicologisch onderzoek te doen voor nieuw, nog te produceren werk. Het hoogste subsidiebedrag werd toegekend aan Stichting Twee-ater voor de productie van 'De Kleine Sneeuwman' in samenwerking met Zhong Bei Yuan Children's Art Theatre (Xian, China).

De gehonoreerde aanvragen hadden vooral betrekking op West-Europese landen, specifiek de buurlanden Duitsland, België en Groot-Brittannië. Verder werden er aanvragen gehonoreerd voor de Verenigde Staten, China en landen in Midden- en Zuid-Amerika.

Buitenlandse presentaties in Nederland

De subsidie voor buitenlandse presentaties in Nederland is bedoeld om de kwaliteit en diversiteit in de podiumkunsten te verhogen door aanbod van buiten Nederland te tonen aan het Nederlandse publiek alsook aan andere professionals. Aanvragen worden ingediend door Nederlandse festivals en podia.

Het Fonds ontving 43 aanvragen, waarvan we er 36 in behandeling namen en 18 honoreerden voor 320.103 euro. Hiervan betrof 44 procent muziek, 28 procent theater en 28 procent dans. De aanvragen binnen muziektheater (5 procent van alle ingediende aanvragen) zijn niet gehonoreerd. Het aantal beoogde presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 294. Gemiddeld kende het Fonds 17.784 euro per aanvraag toe. De laagste toekenning betreft een subsidie van 773 euro voor Tweetakt om 'Gala' van Jerome Bel te programmeren. De hoogste bijdrage ad 35.800 euro is voor de Franse programmering tijdens Festival Circolo. De gehonoreerde aanvragers zijn voor een groot deel festivals (80 procent) en in mindere mate podia. Naast aanvragen voor een specifieke voorstelling of concert ontvingen we gebundelde aanvragen waarbij bijvoorbeeld binnen een bepaalde thematiek verschillende buitenlandse groepen werden uitgenodigd. Zo vroegen Le Guess Who?, SPRING en Afrovibes voor een deel van hun bijzondere buitenlandse programmering aan. De gehonoreerde aanvragen hadden vooral betrekking op voorstellingen en concerten uit West-Europa en dan met name uit de directe buurlanden Frankrijk, België, Groot-Brittannië en Duitsland. Ook voorstellingen en concerten uit de Verenigde Staten werden veel geprogrammeerd.

Grant for Dutch presentations abroad

Een Grant for Dutch presentations abroad wordt aangevraagd door buitenlandse podia en festivals die Nederlandse gezelschappen of ensembles willen presenteren. De Grant heeft ten doel de buitenlandse vraag naar Nederlands aanbod te stimuleren en betreft een bijdrage aan de reis- en transportkosten. Door middel van presentaties op vooraanstaande podia en festivals kunnen Nederlandse podiumkunstenaars ook in het buitenland aan publieksopbouw werken. Ook wordt gekeken in hoeverre de geplande optredens een positieve uitstraling hebben voor de Nederlandse podiumkunsten als geheel.

Het Fonds ontving 71 aanvragen, waarvan we er 60 in behandeling namen en 27 honoreerden (45 procent) voor 385.850 euro. Het aantal beoogde uitvoeringen door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 220. Ruim twee derde van alle gehonoreerde aanvragen was afkomstig van buitenlandse festivals, zoals Festival TransAmériques in Canada,

Auckland Arts Festival in Nieuw-Zeeland en Steirischer Herbst Festival in Oostenrijk. De meeste aanvragen betroffen dans (35 procent), muziek (34 procent) en theater (27 procent). Muziektheater bleef achter met 4 procent. Gehonoreerde aanvragen kwamen vooral uit Europa. Het Fonds honoreerde daarnaast aanvragen van festivals en podia uit Noord-Amerika (de Verenigde Staten en Canada), Azië (onder andere Japan, India en China), Zuid-Afrika, Australië en Nieuw-Zeeland en de Arabische wereld. De meeste landen behoren tot de focuslanden van het Internationaal Cultuurbeleid. Voor het merendeel werden aanvragen gehonoreerd van instellingen die van het Fonds een meerjarige of projectsubsidie ontvangen. Voor een deel betrof het gezelschappen uit de Basisinfrastructuur. Het gemiddelde toegekende bedrag was 14.291 euro. De laagste toekenning ad 1.667 euro ontving Rencontres chorégraphiques internationales de Seine-Saint-Denis (Frankrijk) voor voorstellingen van Michele Rizzo en Arno Schuitemaker. The Barbican (Verenigd Koninkrijk) ontving de hoogste toekenning ad 41.330 euro voor twee verschillende voorstellingen van Toneelgroep Amsterdam.

Snelloket

Het Snelloket is erop gericht de buitenlandse speelmogelijkheden voor podiumkunstenaars te vergroten en is een relatief eenvoudige regeling. Er wordt getoetst of een aanvraag voldoet aan de vereisten van de regeling en binnen een maand wordt het besluit bekend gemaakt.

Het Fonds ontving 338 aanvragen, waarvan 330 aanvragen in behandeling werden genomen en 237 aanvragen (72 procent) gehonoreerd. Net als in voorgaande jaren kwam ruim 60 procent uit de muzieksector, voornamelijk de popmuziek. 14 procent betrof theater, 9 procent dans en 4 procent muziektheater. Het aantal beoogde presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 1.671. Dit is vergelijkbaar met 2015, toen dit aantal op 1.689 lag. In 2016 honoreerde het Fonds 28 aanvragen van componisten om een uitvoering van eigen werk bij te wonen. De meest bezochte landen zijn landen in West-Europa en de Verenigde Staten. Ook China, Midden- en Oost-Europa en Midden- en Zuid-Amerika waren in trek. Bijzondere bestemmingen in 2016 waren Azerbeidzjan, Zuid-Korea, Iran, Taiwan, Jordanië en IJsland.

Behalve subsidies te verstrekken voor internationale activiteiten participeren we jaarlijks ook in een beperkt aantal sectoroverstijgende internationale evenementen, doorgaans samen met andere cultuurfondsen. In het kader van de Olympische Spelen is dit jaar het culturele programma HOBRA (Holanda-Brasil) in Brazilië samen met de andere cultuurfondsen gerealiseerd. Tien Nederlandse en tien Braziliaanse kunstenaars en creatieven maakten per duo in drie weken tijd in juli 2016 een nieuw werk. De resultaten werden tussentijds aan het publiek en bij een grootschalig slotevenement in Rio de Janeiro getoond rondom de Olympische Spelen.

In de periode van juni 2016 tot januari 2017 werd de internationaliseringsregeling door KWINK groep geëvalueerd. Doel van de evaluatie is om na te gaan in welke mate de beoogde doelen van de regeling bereikt worden en aanbevelingen te doen over eventuele zinvolle veranderingen in de regeling, de doelstelling daarvan en de verbetering die daardoor te verwachten is. Het Fonds vindt het belangrijk om regelmatig kritisch te kijken naar de effectiviteit van zijn beleid. De onderzoeksresultaten zullen begin 2017 worden gepubliceerd.

BIJLAGE

Verslag Raad van Toezicht Fonds Podiumkunsten 2016

In dit verslag legt de Raad van Toezicht van het Fonds Podiumkunsten verantwoording af over de wijze waarop hij in 2016 invulling heeft gegeven aan zijn taak. Aandacht wordt besteed aan de interne organisatie, de uitgangspunten voor het toezicht en de wijze waarop de Raad van Toezicht in dit afgelopen jaar zijn taken heeft uitgevoerd.

Governancestructuur

Het Fonds Podiumkunsten kent al sinds de oprichting een Raad van Toezicht en een Raad van bestuur. Zowel de leden van de Raad van Bestuur als de leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de minister van OCW. De taken en bevoegdheden van de Raad van Bestuur zijn statutair en in het bestuursreglement vastgelegd. De Raad van Toezicht werkt volgens een reglement Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht hanteert de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit en ziet toe op de toepassing van beide codes in de organisatie.

De Raad van Toezicht hanteert een profielschets, waarin aandacht is voor de aanwezige competenties en diversiteit in samenstelling. Bij het invullen van vacatures wordt deze profielschets als startpunt genomen. Voor een goed functioneren van de Raad is daarnaast ook de complementariteit op het gebied van onder meer achtergrond en soft skills een belangrijke overweging. In de eerste helft van 2016 eindigde de (tweede) benoemingstermijn van Ila Kasem. Hierop was al geanticipeerd in 2015, toen twee nieuwe leden toetraden. Er werd dus geen vervanger voor Kasem voorgedragen aan de minister. De samenstelling van de Raad van Toezicht was daarmee per 31 december 2016 als volgt:

Samenstelling Raad van Toezicht

	Geslacht	Geboortejaar	Datum benoeming	Datum van aftreden	Termijn
Kete Kervezee (vz)	V	1948	1 januari 2014	1 januari 2019	1e
Marieke Bax	V	1961	1 mei 2016	1 mei 2021	2e
Jacobina Brinkman	V	1966	1 mei 2016	1 mei 2021	2e
Mavis Carrilho	V	1960	1 mei 2012	1 mei 2017	2e
Ila Kasem	M	1967	1 mei 2011	1 mei 2016	2e
Stijn Schoonderwoerd	M	1966	1 januari 2013	1 januari 2018	1e
Frits Lintmeijer	M	1956	1 februari 2015	1 februari 2020	1e
Stef Oosterloo	M	1960	1 februari 2015	1 februari 2020	1e

De competentieverdeling is als volgt:

	Kete Kervezee	Marieke Bax	Jacobina Brinkman	Mavis Carrilho	Ila Kasem	Stijn Schoonderwoerd	Stef Oosterloo	Frits Lintmeijer
Politiek / bestuurlijk	x				X			x
Financieel/ accounting		x	x		X			
Juridisch / Governance	x	x						
Cultuurbeleid	x			x		x	x	x
Podiumkunsten				x		x	x	

Henriëtte Post is sinds 2013 als directeur-bestuurder verantwoordelijk voor het besturen van het Fonds. Er is een bestuursreglement, dat is goedgekeurd door de Raad van Toezicht. De Raad van Bestuur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht. Ook in 2016 werd door de Raad van Toezicht een functioneringsgesprek met de Raad van Bestuur gevoerd.

Integriteit

Er is een strikt beleid met betrekking tot nevenfuncties. Uitgangspunt is dat leden van de Raad van Toezicht geen belang mogen hebben bij de beslissingen van het fonds. Het beleid met betrekking tot nevenfuncties is opgenomen op de website van het Fonds. Voor de zittende leden geldt een overgangsregeling.

Functies en nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht in 2016:

Kete Kervezee (voorzitter)

Voorzitter commissie Innovatie Zorgberoepen en Opleidingen van Zorginstituut Nederland
Vice-voorzitter van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, Nederlandse Taalunie
Toezicht- en bestuursfuncties

- Vice-voorzitter van de Raad van Toezicht Hogeschool Utrecht
- Lid Raad van Commissarissen bij UW Reïntegratie Utrecht
- Lid bestuursraad CAOP te Den Haag

Overig

- Lid Forum AtotZ Stichting Lezen en Schrijven

Marieke Bax

Adviseur bestuur KPMG

Toezicht- en bestuursfuncties

- Lid bestuur EESA (Euroclear)
- Lid bestuur Credit Lyonnais Securities Asia
- Lid Raad van Commissarissen VastNed Retail
- Lid Raad van Toezicht Frans Hals Museum/De Hallen
- Lid Raad van Commissarissen Vion Food Group

Overig

- Gastdocent Erasmus Universiteit, (Program for Commissioners and Supervisors)
- Lid curatorium Governance University
- Lid RvA ZIFO (Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht)

Jacobina Brinkman

Partner bij PWC

Toezicht- en bestuursfuncties

- Lid Raad van Toezicht Dance4life
- Lid Raad van Toezicht Priona Tuinen
- Lid Raad van Toezicht NTR
- Lid Raad van Toezicht Van Gogh Museum (vanaf 1 maart 2017)

Mavis Carrilho

Zelfstandig adviseur en executive coach

Toezicht- en bestuursfuncties

- Voorzitter bestuur a.i. Chocolonely Foundation
- Lid Raad van Toezicht Holland Festival
- Lid Raad van Commissarissen bij woningcorporatie Ymere

Overig

- Lid Raad van Advies Amsterdam United

Ila Kasem

Directievoorzitter bij Van de Bunt Adviseurs voor Organisatie en Beleid

Toezicht- en bestuursfuncties

- Voorzitter Amnesty International Nederland
- Voorzitter Marokko Fonds
- Voorzitter Society Impact
- Lid Raad van Toezicht Mondriaan Onderwijs Groep (tot eind 2016)
- Lid Raad van Toezicht Wereld Natuur Fonds
- Lid bestuur Handels- en Investeringscentrum Marokko
- Lid bestuur Nederlandse Stichting voor Psychotechniek
- Lid bestuur Giving Back
- lid bestuur Stichting Kunst in de Openbare Ruimte Utrecht
- Lid Raad van Commissarissen VIR-e

Frits Lintmeijer

Zelfstandig adviseur

Toezicht- en bestuursfuncties

- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Ondersteuning Bieb op de Neude
- Lid Raad van Toezicht Theater De Kom in Nieuwegein

Overig

- Lid Eerste Kamer voor Groen Links

Stef Oosterloo

Bijzonder adviseur Kennis & Strategie, Bestuursdienst Gemeente Rotterdam

Toezicht- en bestuursfuncties

- Lid bestuur Stichting Art / Disruption

Stijn Schoonderwoerd

Algemeen directeur Museum Volkenkunde / Tropenmuseum / Afrika Museum

Toezicht- en bestuursfuncties

- Voorzitter Dansersfonds '79
- Lid Raad van Toezicht Siebold Huis Leiden

Overig

- Lid Benoemingsadviescommissie Raad voor Cultuur
- Lid Benoemingsadviescommissie voor de Restitutiecommissie

De directeur-bestuurder bekleedde geen nevenfuncties in 2016.

Beloningsbeleid

Het Fonds Podiumkunsten valt onder de Wet Normering Topinkomens. Er geldt een maximum voor de bezoldiging voor alle cultuurfondsen. Dit maximum is vastgesteld door de minister en is voor het Fonds Podiumkunsten gelijk aan schaal 16 van de zogenaamde BBRA-schalen. Het Fonds voldoet aan deze norm. De uitgebreide beloningsinformatie wordt conform de WNT in de jaarrekening verantwoord.

Leden van de Raad van Toezicht ontvangen alleen een beperkt vacatiegeld als vergoeding voor hun inzet. Het vacatiegeld is gerelateerd aan het aantal bijgewoonde bijeenkomsten. Er is een gefixeerd totaalbudget per jaar dat wordt verdeeld over de leden afhankelijk van het aantal bijgewoonde bijeenkomsten. De vergoeding per bijeenkomst wisselt daardoor per jaar, maar ligt rond € 350,--. In een aantal gevallen wordt de vergoeding uitbetaald aan de werkgever. Voor de voorzitter van de Raad van Toezicht geldt een afwijkende regeling vanwege de grotere tijdsinvestering die deze pleegt. Deze vergoeding is vastgesteld op € 400,- per maand. Hierover is besloten buiten aanwezigheid van de voorzitter.

Het functioneren van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht werkt volgens het principe van collectieve verantwoordelijkheid. Er zijn twee commissies ingesteld, een auditcommissie en een remuneratiecommissie, die een adviserende rol hebben. Daarnaast is voor een aantal onderwerpen afgesproken welk lid of welke leden het eerste aanspreekpunt is of zijn. Uitdrukkelijk is en blijft het uitgangspunt de gezamenlijke verantwoordelijkheid.

De remuneratiecommissie bleef in 2016 ongewijzigd en bestond uit de voorzitter, Kete Kervezee, en Stijn Schoonderwoerd. De auditcommissie bestond tot mei 2016 uit Jacobina Brinkman en Ila Kasem. Zij waren samen verantwoordelijk voor de werkzaamheden rondom de jaarrekening 2015. Frits Lintmeijer heeft de plaats van Ila Kasem in de auditcommissie overgenomen na afloop van diens benoemingstermijn.

De Raad van Toezicht treedt ook op als adviseur en sparringpartner voor de Raad van Bestuur. Bij het invullen van deze rol heeft de raad als vertrekpunt dat de uitdagingen voor de komende tijd vooral op het gebied van het cultuurbeleid en de relatie tot de stakeholders liggen.

Werkzaamheden Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is in 2016 vijf keer regulier bijeengekomen. Daarbij zijn onder meer de volgende zaken besproken:

- Financiële zaken: o.a. jaarrekening 2015, halfjaarcijfers 2016 en werkbegroting 2017, frauderisico's.
- Cultuurbeleid: o.a. arbeidsmarktbeleid en voortgang meerjarige subsidies 2017-2020. In dit kader is voor het naar buiten brengen van de uitkomsten van de meerjarige besluiten in de raad gesproken over de risico's die samenhangen met de uitkomsten van de beoordeling. De communicatiestrategie is kort voor het afronden van de resultaten schriftelijk aan de raad voorgelegd. In het verlengde van de besluitvorming is in de raad gesproken over het debat in de Tweede Kamer en de gevolgen van het beschikbaar komen van extra middelen voor de rol en positie van het Fonds.
- Personeel en organisatie: o.a. inrichting van de organisatie en de organisatiecultuur, Code Culturele Diversiteit, jaarverslag ondernemingsraad. De RvT is in dit kader betrokken geweest bij de 'transformatie' van de organisatie met ingang van de nieuwe beleidsperiode, zoals de Raad van Bestuur die op basis van de rapportage van een extern onderzoeker heeft uitgewerkt. Verder voert de Raad van Toezicht jaarlijks een

gesprek met de ondernemingsraad, in 2016 was dit gesprek onder meer gewijd aan de inrichting van de organisatie..

- Juridische zaken: o.a. voortgang bezwaar- en beroepsprocedures, diverse wijzigingen van subsidieregelingen, beleidsregel voor activiteiten gericht op debat en reflectie.
- Veiligheid digitale infrastructuur.
- Discretionaire besluiten.
- Omgang met stakeholders.
- Vordering op OCW en de risicopositie van het Fonds.
- Governance en zelfevaluatie: in 2016 heeft de Raad van Toezicht gekozen voor een uitgebreide reflectie op het eigen functioneren door de individuele leden d.m.v. zelfevaluatie in eigen kring.

De voorzitter heeft voorts deelgenomen aan het gemeenschappelijke overleg van alle voorzitters van de Raden van Toezicht van de rijkscultuurfondsen met het ministerie van OCW.

Reflectie Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is van oordeel dat het Fonds op het terrein van financieel management en risicobeheersing de zaken goed op orde heeft. De raad baseert zich daarbij zowel op de door de Raad van Bestuur verstrekte stukken als op haar eigen waarneming. De raad ziet haar waarneming ook bevestigd in het gesprek dat zij heeft gevoerd met de accountant, dat deels buiten aanwezigheid van de vertegenwoordigers van het Fonds plaatsvond. De raad is verder positief over het initiatief dat de bestuurder heeft genomen om een interne reorganisatie tot stand te brengen. Hierdoor zal naar verwachting meer ruimte voor de informerende en luisterende rol van het Fonds ontstaan, terwijl de reorganisatie tegelijk de voorwaarden schept voor een integrale benadering van aanvragen, iets wat in de ogen van de raad aansluit bij de ontwikkelingen in het veld.

Het jaar 2016 stond grotendeels in het teken van de verdeling van de meerjarige subsidies, zowel bij het Fonds Podiumkunsten als bij OCW en de andere overheden. De Raad van Toezicht heeft vastgesteld dat het Fonds zich goed van zijn taak heeft gekweten; de beoordeling van de meerjarige subsidies 2017-2020 is zonder problemen verlopen. De raad wil graag haar waardering uitspreken voor de manier waarop bestuurder Henriette Post met haar medewerkers als team in dit proces te werk is gegaan.

De raad stelt voorts vast dat de werkwijze die het Fonds heeft gehanteerd bij de verdeling van de meerjarige subsidies, zichtbaar heeft gemaakt dat er meer instellingen waren die aan de criteria voldeden dan binnen het budget gehonoreerd konden worden. Het daaropvolgende politieke debat, dat uiteindelijk tot een aanzienlijke verhoging van het budget van het Fonds voor meerjarige subsidiëringen heeft geleid, had niet op deze manier kunnen worden gevoerd als het Fonds zijn besluiten niet zo transparant had toegelicht. Daarmee heeft de werkwijze van het Fonds ook ruimte geschapen voor een meer fundamenteel gesprek op politiek niveau over het belang van gesubsidieerde podiumkunsten. Een complicatie is er ook, doordat een deel van de extra middelen geen betrekking heeft op vier jaar, maar op een jaar, nl. 2017. De vraag of het bij dit ene jaar blijft of niet en wat dat voor consequenties heeft, zal in 2017 moeten worden beantwoord. In dit opzicht zal 2017 voor het Fonds waarschijnlijk een minstens even belangrijk jaar worden als 2016.

Tot slot merkt de Raad van Toezicht op dat het laatste jaar van de vierjarige beleidsperiode periode in veel opzichten ook altijd het meest zware jaar is. De raad is vol lof over de

toewijding waarmee de medewerkers van het Fonds ook in dit laatste jaar gezamenlijk resultaten hebben geboekt.

BIJLAGE

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad (OR) van het Fonds Podiumkunsten bestond in 2016 uit Esther Adema, Lisanne van Dijk, Jan Sprengers, Mariska Vis (secretaris) en Karin Klooster (voorzitter). De OR kwam in 2016 twaalf keer bijeen voor intern overleg en vergaderde zes keer met de Raad van Bestuur tijdens een overlegvergadering.

Op 28 januari 2016 organiseerde de OR een 'bORrel' voor de medewerkers waarbij de jaarlijkse agenda werd besproken. In juni vond er een gesprek plaats met de Raad van Toezicht. In verband met een adviesaanvraag over de nieuwe organisatiestructuur en de ontschotting belegde de OR ter raadpleging vier bijeenkomsten met de medewerkers.

Onderwerpen die in 2016 zowel intern als met de Raad van Bestuur aan de orde kwamen, zijn: evaluatie van flexibele werkplekken; implementatie van een nieuwe werkwijze en bijbehorende veranderingen in de organisatiestructuur (waaronder de werving van een Hoofd Subsidieverstrekking); werkdruk en organisatie van de meerjarige subsidieronde; integriteit en bedrijfscultuur; (culturele) diversiteit; klokkenluidersregeling; verzekering Wet Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA); diverse externe beleidsontwikkelingen; de blokdagen 2017.

De OR bracht twee adviezen uit:

- naar aanleiding van het rapport *Meebewegen* van Jan Varossieau over de nieuwe organisatiestructuur en de ontschotting
- eigen risicodragerschap voor vaste en flexibele werknemers in het kader van de nieuwe wetgeving

BIJLAGE

Adviseurs 2016

Onderstaande personen maakten in 2016 deel uit van de adviseurspool van het Fonds Podiumkunsten:

Albert van Veenendaal	Florian Hellwig	Jeroen van den Berg
Alex de Vries	Florian Maier	Jessica de Heer
Alexandra Broeder	Floris van Delft	Job Spierings
Alida Dors	Frank Kimenai	Joery Wilbers
Alison Isadora	Frank Veenstra	Johan Idema
Andreas Bachmair	Frank van Berkel	Jon Heemsbergen
Anita van Dolen	Frans van Bronkhorst	Joop Kuyvenhoven
Anneke Jansen	Gerard van Veen	Joost Buis
Annette Wolfsberger	Gerlofke Hekelaar	Joost de Kleine Beek
Anthony Heidweiller	Gertrud Bolhuis	Judith Blankenberg
Aram Adriaanse	Gouke Hilte	Katharina Gross
Arjo Klingens	Guido Rooyakkers	Kathleen Treier
Armeno Alberts	Gusta Geleijnse	Kees Blijleven
Arthur van Dijk	Guusje Eijbers	Kees Roorda
Astrid Honing	Guy Coolen	Kevin de Randamie
Barbara van Lindt	Hannah Bosma	Kim Joostens
Ben Hurkmans	Hans Blik	Koen Graat
Bregje Maatman	Hans Lebouille	Kristin de Groot
Brigitte De Goeij	Hans van der Maas	Laurens Runderkamp
Carolien Jonker	Heleen Hulst	Leen Laconte
Carolien van der Schoot	Helen Basten	Lieke van Hoogenhuyze
Catarina Campinas Furtado	Henk Hofstede	Lili Schutte
Cees de Bever	Henning Bolte	Linda Janssen
Charlie Crooijmans	Herman van den Muijsenberg	Lisa Wiegel
Claron McFadden	Hildegard Draaijer	Lodewijk Reijs
Claudia Christern Debrock	Ian van den Berk	Lucia van Heteren
Conja Gerritzen	Ilonka van den Bercken	Manon Veenendaal
Dave Schwab	Ilse van Dijk	Marc Versteeg
David Herman	Ineke Lindner	Marcel Lenssen
David Kuyken	Ines van der Scheer	Marcel Verhaar
Debbie Straver	Ingrid Beer	Marga Kroodsma
Diederik van Leeuwen	Irene Start	Maria van Nieukerken
Dirk Bruinsma	Jaakko Toivonen	Marieke den Dulk
Dirk Heeres	Jan Bouws	Marieke van Wamel
Dirk van Zonderen	Jan Drissen	Marijke Hoogenboom
Dominique Citroen	Jan Goossens	Marike Jager
Dorine Cremers	Jan Kouwenhoven	Marjolein Bierens
Dorine Schoon	Jan Zekveld	Mark Alban Lotz
Ed Spanjaard	Jan Pier Brands	Massimo Molinari
Eric de Vroedt	Jan van Bergen	Melih Gencboyaci
Ernest Loot	Jan van der Plas	Melle Jan Kromhout
Esmée Olthuis	Jantien Plooi	Meral Polat
Eve Hopkins	Jasper Weck	Michael Klier
Fako Kluiving	Jeanneke den Boer	Michel Peek
Farnoosh Farnia	Jenny Booms	Michiel Holtrop
Femke Anna van Zanten	Jeroen de Man	Michiel Nannen

Miel Gouda
Miriam Gilissen
Mirjam Zegers
Mischa Andriessen
Naum Grubert
Nicolette van der Wal
Niels van der Steen
Norbert Bode
Orville Breeveld
Pablo Cabenda
Pascal Busch
Patricia Werner Leanse
Paul Meerwijk
Paul Smelt
Peter Propstra
Peter van Amstel
Peter van Bergen
Philip Powel
Pieter Guldemon

Pieter Kottman
Remco van Rijn
René Gulikers
Renee Jonker
Renee Trijselaar
Richard Wigley
Rob Ligthert
Rob Streevelaar
Ronald Wintjens
Rosa Boon
Roswitha Bergmann
Rudi van der Valk
Rutger van Otterloo
Saar Vandenberghe
Sabine Pater
Sander Louis
Sander Zweerts de Jong
Sander van der Schaaf
Sara van der Kooi

Sarif Tribou
Sedat Bugdaci
Siart Smit
Silvie Dees
Sonsoles Alonso
Stephanie Pan
Susan Duwel
Sven Hamerpagt
Sven Arne Tepl
Tamar Brüggemann
Theo Inniger
Ute Kohlmann
Vincent Kouters
Wouter Goedheer
Wouter Snoei
Wouter van Ransbeek
Wulan Dumatubun
Xavier Vandamme
Yassine Boussaid